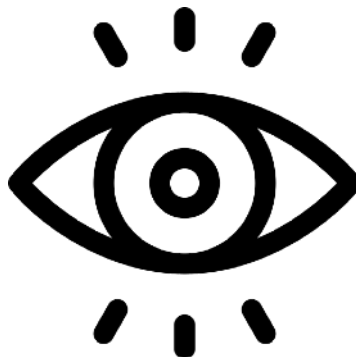

TREBALL DE FINAL DE MÀSTER · MODALITAT SINGULAR

FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

**La creació d'un curtmetratge documental
com a eina educativa en l'àmbit de les C. Socials**

Professor tutor: Salvador Calabuig i Serra

Alumna: Eulàlia Comas i Fernández

Màster en Formació del Professorat d'ESO i Batxillerat, Formació Professional
i Ensenyament d'Idiomes especialitat en Geografia i Història

Universitat de Girona · Curs 2019/20

Diumenge, 7 de juny del 2020

VISTIPLAU DEL TUTOR Dr SALVADOR CALABUIG I SERRA

Aquest treball final de màster reuneix tots els requisits per ser presentat i avaluat davant d'un tribunal designat per l'equip de professorat del MUFPS.

Vist i plau

Dr Salvador Calabuig i Serra, tutor

A photograph of a handwritten signature in blue ink on a light-colored background, enclosed in a rectangular frame.

*Mantenir els problemes fora de l'escola
implica també que la reflexió i la vida també se'n mantinguin fora*

Harold Rugg (1886-1960)

ÍNDEX

1. **Introducció/** p. 2
2. **Marc teòric/** p. 6
3. **Implementació/** p. 14
4. **Conclusió/** p.29
5. **Bibliografia/** p. 35
6. **Annex/** p. 40
 - Proposta didàctica detallada/ p. 41
 - Activitats qualificadores i criteris d'avaluació/ p. 84
 - Dossier per a l'alumnat/ p. 87
 - Suport visual a l'aula (Power Point)/ p. 104

1. INTRODUCCIÓ

Fem un curtmètratge documental! consisteix a crear un curtmètratge documental d'entre 3 i 10 minuts de durada sobre un problema social *glocal*. La proposta es desenvolupa al llarg de 36 hores distribuïdes en sis setmanes i mitja i es dirigeix a alumnat de 2n, 3r o 4t d'ESO, del mateix nivell (però NO necessàriament del mateix grup classe) o de diferents cursos. La seva posada en permet: explorar l'entorn més proper (els problemes, els conflictes, les seves causes i conseqüències) a partir dels espais així com de les persones que l'habiten (i el construeixen) i les que l'han investigat i/o treballen per millorar-lo. L'alumnat se serveix de l'observació d'aquests espais, de les entrevistes que faci a algunes d'aquestes persones, de la lectura de notícies dels mitjans de comunicació (actuals i d'arxiu) i de textos vinculats a la temàtica escollida per construir el relat audiovisual des de l'honestedat i el compromís ètic.

Els objectius fonamentals de la proposta giren al voltant de tres eixos: la crítica, l'ètica i la creativitat, tots en relació amb el coneixement derivat del problema social objecte del documental. Es tracta que l'alumnat compregui el món que l'envolta, es posicioni (pensament crític), pensi solucions i alternatives (pensament creatiu) i actuï empès pel compromís ètic, per tant, és una proposta molt vinculada a les competències de la dimensió *Ciutadana* i *Geogràfica*, si bé també permet activar les de la dimensió *Històrica* i les de la *Cultural* i *Artística*. La proposta, però, també possibilita el desplegament de les competències transversals, tant les Digitals com les de l'àmbit Personal i Social, així com les relacionades amb les de l'àmbit Artístic i Lingüístic. Conseqüentment, *Fem un curtmètratge documental!* parteix d'un enfocament globalitzat i, conseqüentment, s'erigeix com a projecte de centre.

Fem un curtmètratge documental! aposta pel tractament dels problemes socials sense complexos perquè, com diu Harold Rugg: "Mantenir els problemes fora de l'escola implica també que la reflexió i la vida també se'n mantinguin fora" (citada per Evans, 2011). I sense complexos vol dir vincular-los amb el capitalisme. Aquesta premissa possibilita: constatar que els grans problemes globals tenen conseqüències que es plasmen en el nostre entorn més pròxim i tenen origen en el sistema socioeconòmic vigent, el capitalisme (d'aquí l'ús del concepte *glocal*); facilitar l'adquisició d'aprenentatges significatius; aprendre els conceptes socials bàsics (drets humans, desigualtat, explotació, injustícia, discriminació, conflicte, poder, classe social, democràcia, solidaritat, justícia i pau, etc.) i una pauta d'abordatge de tots els fenòmens socials pretèrits i actuals: Què? Qui? Com? Per què? A qui beneficia? A qui

perjudica? Quines conseqüències té? Com es podria resoldre? Com es podria evitar o tallar de soca-rel? Ha succeït en el passat? És exclusiu d'aquí o ha succeït a altres espais geogràfics? Quins són els conceptes clau per explicar-ho?, etc.

Cada centre, tutor i docents implicats directament en la creació de l'audiovisual decideixen juntament amb l'alumnat quina qüestió serà objecte del documental. Aquest problema social, però, ha de complir els següents requisits: ha d'afectar l'entorn de l'institut i s'ha de poder treballar en el primer mes en què s'ha d'executar el projecte; ha de tenir entre tres i quatre personatges; ha de donar veu a dones empoderades o altres col·lectius invisibilitzats (persones joves i grans sense feina i/o sense llar, immigrades, de comunitats ètniques discriminades, etc.); ha de plantejar solucions i alternatives; ha d'escodrinyar en el passat per saber si aquest problema s'ha tractat a casa nostra o altres indrets de Catalunya i del món, i també ha de mirar més enllà de l'espai local per veure si de manera simultània succeeix a altres indrets.

Fem un curtmetratge documental! impulsa l'assoliment de nivells cognitius elevats (Costa, 2005; Granados, 2017), ja que encoratja la formulació de preguntes, la formació d'una opinió pròpia i raonada (Nivell 3), la creativitat (Nivell 3) i la metacognició (Nivell 4), a partir d'un diari de rodatge i de l'elaboració d'un *making of*, fonamentalment. De la mateixa manera, estimula de manera clara el treball cooperatiu, la participació i la presa col·lectiva de les decisions. La realització de documentals és una feina col·lectiva, d'interdependència entre tots els seus membres en què cadascú té una tasca molt concreta (o diverses, depenent dels recursos disponibles i/o del tipus de documental). En aquest cas, però els alumnes exerciran tots els rols. A banda, si bé en una pel·lícula de no-ficció (i de ficció també) el director és qui, en darrera instància, pren les decisions, en el cas del curtmetratge a l'aula, l'autoria serà compartida i les decisions es prendran per consens.

La diversitat de tasques que inclou el projecte poden facilitar que algun estudiant guanyi autoestima en sentir-se capaç i útil per realitzar determinades funcions en comparació amb les que se li plantegen en un altre espai d'aprenentatge en les quals obté un baix rendiment (Aidelman i Colell, 2012) i això pot repercutir positivament en la resta d'àrees. Per tant, la proposta és en si mateix inclusiva, a banda que, òbviament, l'equip docent vetllarà per identificar les dificultats que pugui tenir l'estudiantat i endegar mesures per superar-les.

La creació d'un documental a l'aula és una aposta clara pel que avui es coneix com *l'Aprenere a aprendre*. Suposa treballar el llenguatge audiovisual, que es pot aplicar a molts

altres àmbits escolars i de la vida (si és que l'escola es pot separar de la vida). A banda, se serveix de la tecnologia (dispositius professionals d'enregistrament d'imatge i so i programari d'edició) per crear coneixement i generar debat, dins i fora de la comunitat educativa. La inclusió de la tecnologia com a eina fonamental em fa pensar en el TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge), un model d'ensenyament-aprenentatge que em genera certes reserves, ja que no crec que es pugui equiparar la tecnologia als coneixements de la disciplina i a la capacitat de transmetre'ls. Dit això, que el docent de Socials no tingui coneixements audiovisuals (tècnics, estètics i de contingut) no hauria d'impedir tirar endavant el projecte si compta amb el suport de professionals del sector. Sí, això es tradueix en més recursos econòmic, cert. Però també en més qualitat.

D'altra banda, *Fem un curtmetratge documental!* també convida a l'alumnat a comprometre's i a contribuir a la transformació del seu entorn més immediat així com a crear i/o enfortir sinergies entre l'escola, les famílies i el barri, poble o ciutat del centre gràcies a la projecció de l'obra (amb presentació realitzada pels alumnes i debat inclòs moderat pels mateixos estudiants) en un equipament de l'entorn.

Les iniciatives que introdueixen la creació audiovisual a l'aula (i especialment el documental en l'àmbit de les Socials), són escasses en l'educació secundària, probablement perquè la manera com està organitzat l'ensenyament no ho afavoreix, molt anclat, des del punt de vista pràctic, en aprenentatge de tipus reproductiu. Lògicament, la seva execució implica canvis en la manera d'abordar les matèries, els horaris i els espais, molta feina per al professorat implicat (en termes de cooperació i de coordinació), coneixements audiovisuals (tècnics, estètics i de contingut), i, sobretot, implica interrogar-se en primera instància sobre l'essencial, el *per a què* eduquem, i actuar amb honestedat i amb conseqüència, malgrat tot.

En definitiva, des del meu punt de vista, és una proposta engrescadora i innovadora, ja que aglutina en un: l'enfocament globalitzat (o *glocalitzat*) i la interdisciplinarietat; el treball cooperatiu; la participació i presa de decisions col·lectivament; la formació d'un pensament social crític i creatiu amb compromís ètic; el problema social glocal i la vivencialitat; la creativitat, el documental i la tecnologia, l'avaluació i la metacognició així com la inclusió.

En darrer lloc, voldria afegir que aquesta proposta conjumina bona part dels meus interessos, formació (llicenciatura en Periodisme i en Antropologia, màster en Direcció de la Comunicació Empresarial i Institucional i en Documental de Creació) i experiència laboral com a tècnica de comunicació, periodista de mitjans convencionals (àrees de Societat i de

Política) i realitzadora d'audiovisuals. En qualitat de documentalista, de fet, he tingut l'oportunitat d'impartir diversos tallers de cinema documental a l'Institut Quatre Cantons de Barcelona, un centre educatiu públic que practica l'ensenyament per projectes. En aquest sentit, la proposta em motiva i hi crec fermament.

2. MARC TEÒRIC

Primer el *per a què*, després el *com*

Si el marc teòric són aquelles idees o iniciatives didàctiques que han influït en la meua proposta didàctica, assenyalar, en primer lloc, que em sento identificada amb el que Marina Garcés anomena a *Un mundo común* (2013) “pedagogs de l’emancipació” (p. 93). Em refereixo, sobretot, a John Dewey (1916) i Paolo Freire (1969/2009) però també a Ferrer i Guàrdia (1912/2017), el gran arraconat. A diferència de les teories de la reproducció que defensa Pierre Bourdieu (1970) i altres, aquests autors creuen fermament en el potencial transformador de l’ésser humà (amb capacitat crítica i creativa) i conceben l’educació com a una eina per a possibilitar un canvi (individual i col·lectiu) vers una societat justa i equitativa (compromís ètic). És, des del meu punt de vista, una visió de persones utòpiques (i idealistes). Com conclou Antoni Zabala (1999): “Sense utopies és impossible parlar d’educació” (p. 41). En conseqüència, subscric el que Carreras (2015) assenyala sobre John Dewey:

El focus del procés educatiu ja no és l’adquisició d’un coneixement vertader sobre un món estàtic, sinó el desenvolupament d’un pensament reflexiu, personal, conscient i crític, que permeti fonamentar més bé les pròpies opinions i respondre més eficaçment als reptes que presenta un món sotmès a un procés de canvi constant (p. 30-31).

Dewey apunta que no només s’han d’oferir continguts sinó, sobretot, eines per pensar. Amb tot, lògicament, entén que la matèria prima del pensar és el contingut: “Per descomptat que el pensament no pot donar-se en el buit; els suggeriments i les deduccions només poden tenir lloc en una ment que posseeix informació sobre fets” (citat per Pagès, 1997, § 4).

A banda, considero que també és important fixar-se en quins continguts es proporcionen, sempre partint de la base que, efectivament, tot coneixement és “provisional, incomplet i qüestionable” (Agud et al., 2018). Certament un posicionament crític ha de poder desemmascarar incongruències, mentides i intencionalitats però si del que es tracta és de pensar altres móns possibles, de pensar creativament, també urgeixen referents i no tots els continguts n’aporten. Molts d’aquests referents, amb els seus encerts i errors, existeixen però se silencien (o es tracten parcialment i sense rigor) de forma deliberada per, des del meu punt de vista, castrar el canvi i minar l’esperança en un futur millor (per al bé comú). Un cas ben paradigmàtic i proper és la revolució que va tenir lloc a Catalunya entre els anys

1936 i 1939, que, alguns historiadors fins i tot li neguen la categoria de revolució. Com assenyala Josep Fontana (2006):

Necesitamos repensar el futuro entre todos para encontrar caminos hacia adelante. Pero el futuro sólo se puede construir sobre la base de las experiencias humanas, esto es sobre el conocimiento del pasado y aquí el papel de quienes trabajamos en el campo de la historia es indispensable (§ 4).

Ferrer i Guàrdia (1912/2017) també emfatitza la importància de ser capaç de pensar per un mateix:

No tememos decirlo: queremos hombres capaces de evolucionar incesantemente (...): hombres cuya independencia intelectual sea la fuerza suprema, que no se sujeten jamás a nada. (...) La sociedad teme a tales hombres: no puede, pues, esperarse jamás una educación capaz de producirlos (p. 47).

Asseveració que, des del meu punt de vista, dilueix, a priori, les veus que l'acusen de dogmatisme i que l'avancen (en l'anàlisi de la funcionalitat del sistema educatiu) a les posteriors teories de la reproducció que concep l'escola com a institució per reproduir (i legitimar) les desigualtats socials i econòmiques (Esteruelas Teixidó, 2009). En aquest mateix sentit s'expressa Freire. El pedagog brasiler creu que l'educació ha d'esperonar les persones a comprometre's amb la realitat, ja que considera que "tota comprensión corresponde entonces tarde o temprano a una acción" (Freire, 1967/2009, p. 78).

Aquest compromís amb la realitat de Freire, però també de la resta de pedagogs de l'emancipació, passa indefectiblement per abordar els problemes socials a l'aula, ja siguin problemes socials rellevants, qüestions socialment vives o temes controvertits, que afecten l'entorn de l'alumnat. Es tracta de fer-los visibles als ulls de l'estudiantat, que en compreguin la seva complexitat a partir d'un pensament social crític i creatiu amb compromís ètic. Que qüestionin i que es qüestionin.

Entre los problemas sociales destaca el incremento de la pobreza y del hambre en nuestro primer mundo y en el resto de mundos en los que se quiera dividir el planeta, y discriminaciones de todo tipo entre las que destacan, por su anacronismo y bajeza moral, las que mantienen a las mujeres y a las minorías étnicas en una posición socialmentesubordinada y sometidas a todo tipo de violencias. Y podríamos continuar. El listado de problemas es largo y denso. Muchos de estos problemas se arrastran del siglo XX pero aparecen otros nuevos o que utilizan formas nuevas de expresión (Pagès i Santisteban, 2013, p.21).

És indiscutible que cada concepció de l'educació estableix un *per a què*, un *a través de què* però també un *com*. De fet, tot *com*, tota metodologia, encapsula, encara que no ho expliciti, una determinada visió de l'educació i, lògicament del món. En aquest sentit, Freire (1969/2009) advoca per “un método activo, dialogal, crítico i de espíritu crítico” i explicita que el diàleg ha de partir d'una “relación horizontal” que es nodreixi “del amor, de la humildad, de la esperanza, de la fe y de la confianza” (p. 80).

Dewey posa l'èmfasi en la vivencialitat. És partidari de convertir l'escola en “una veritable comunitat de recerca, que parteixi de les experiències dels nens i que apunti a l'obtenció de judicis raonables; és a dir, a vies d'acció adequades” (Carreras, p.26). Si Dewey visqués i fes docència a un institut adoptaria, probablement, un enfocament globalitzat perquè, entre altres, li permetria assolir aprenentatges significatius. Encara en relació amb el *com*, m'interessa la concepció que Ferrer i Guàrdia sobre els premis i els càstigs:

En la Escuela Moderna no habrá ni premios, ni castigos ni castigos, ni exámenes en que hubiera alumnos ensorbecidos con la nota de sobresaliente, medianías que se conformaran con la vulgarísima nota de aprobados ni infelices que sufrieran el oprobio de verse despreciados por incapaces (p. 49).

Això no vol dir que no existissin mecanismes d'avaluació sinó simplement que a l'alumnat, no se'l categoritzava numèricament. Com assenyalava una de les veus actuals més reputades en matèria d'avaluació, Neus Sanmartí (2019): “Sempre és prioritari centrar l'avaluació en la millora d'una producció, molt per sobre de qualificar l'aprenent. És la tasca la que es fa més o menys bé, i no l'alumne el qui és bo i no tan bo” (p. 26).

Si m'hagués de posicionar en relació als models curriculars de les socials segons Benejam (1997), crec que em podria sentir còmode entre el crític i l'actiu. Per mi la finalitat de l'educació consisteix a dotar d'eines a l'alumnat perquè, sobretot, pensi críticament (i entengui que la realitat, la passada i la present, és també una construcció social i les paraules mai són neutrals), i, pugui, així, actuar en el seu entorn amb l'objectiu d'afavorir el benestar col·lectiu. Es tracta, en definitiva, d'ajudar als estudiants a construir-se com a persones “actores i autores” (Freire, 1967/2009, p.XXVII) i abandonar el paper de simples i espectadores (o figurants). I això també passa, inevitablement, perquè el docent sigui crític i honest amb els continguts que presenta i la seva pràctica, coherent amb el que predica.

En aquest sentit, *Fem un curtmetratge documental!* parteix d'una concepció emancipadora de l'educació i que, consegüentment, és essencialment ètica, coherent i reflexiva, confia en la capacitat transformadora de l'humà, aposta per un enfocament globalitzat, la interdisciplinarietat, el pensament social crític i creatiu amb compromís ètic, el treball cooperatiu (però sense menystenir l'individual), la participació i la presa de decisions per consens, la lentitud, la creativitat (a través del llenguatge audiovisual), l'abordatge dels problemes socials glocals (locals i alhora globals) i la tecnologia com a instrument de creació (dispositiu d'enregistrament de vídeo i imatge i *software* de muntatge, essencialment).

La proposta, a banda, segueix els tres principis amb què Zabala (1999) caracteritza l'enfocament globalitzat:

- a. L'objecte d'estudi a l'ensenyament és la realitat: la comprensió de la realitat per intervenir-hi i transformar-la.
- b. La realitat, la seva comprensió i el fet d'actuar-hi són complexos
- c. Construir un pensament per a la complexitat és un dels reptes fonamentals de l'ensenyament, i això implica dotar l'alumnat d'una visió holística de la realitat, al mateix temps que comporta oferir-li els mitjans cognoscitius, afectius i comportamentals que li permetin atendre la complexitat d'aquesta visió.
- d. Malgrat les seves mancances, les disciplines són els principals instruments per conèixer la realitat. Atesa la dispersió i fragmentació del saber, la majoria de coneixements disciplinaris són insuficients per aprehendre amb totes les seves dimensions el coneixement de la realitat, però, malgrat aquests dèficits, són els únics instruments rigorosos de què disposem (p. 64-65).

Lentitud, creativitat, crítica i ètica

D'aquesta concepció emancipadora i integral de l'educació, emergeixen des del meu punt de vista una sèrie de conceptes que considero especialment útils per poder edificar els fonaments de la meua proposta didàctica: la lentitud, la creativitat, la crítica i l'ètica, que, segons Del Pozo (2008), és "l'ànima de l'educació" (p.156). Conceptes que ja hem avançat anteriorment i que, des del meu punt de vista, són absolutament transversals i interdependents. Em detindré en els dos primers. En relació amb la lentitud, em sembla especialment inspiradora l'obra de Joan Domènech (2009), qui, de fet, defensa una educació que afavoreixi "l'emancipació i la felicitat de la ciutadania" (p. 16), per tant, en línia amb la pedagogia de Freire, Dewey o Ferrer i Guàrdia. Entén l'educació lenta com a profunda, de

qualitat, reflexiva, amb sentit, respectuosa amb els diferents ritmes d'aprenentatge i somiadora, en el sentit que ha de donar espais per somiar en una educació millor.

La lentitud està indefectiblement vinculada a la creativitat. Com assevera Gómez Cantero (2005), la creativitat és incompatible amb l'estrès, amb els currículums rígids i superficials. La creativitat demana -subratlla- temps, flexibilitat curricular, coneixement en profunditat, llibertat, motivació. La qüestió és per què és tan important la creativitat? Crec que una bona resposta, la dóna Josep Maria Esquirol (2019). El filòsof assenyala: "Crear té a veure, sí, amb el fet que surti quelcom de nou, però alhora amb el fet que aquest procés comporti una transformació personal infinita i contagiosa (és a dir, interpel·ladora d'altri)" (p. 102). Comparteixo aquesta posició, ja que entenc la creativitat com a motor de transformació personal i col·lectiva, per transformar cal imaginar nous escenaris i treballar per assolir-los, molt en línia amb el que subscriu Gómez Cantero (2005), assessor de la Harvard School of Education:

Potenciamos la creatividad en los alumnos para que tengan la rebeldía de ser críticos. Para que no pacten con formas de diversión que les aniquilan. Para que busquen formas diferentes de defender la dignidad de las personas desde su inicio hasta su fin. Para que puedan desarrollar su derecho a construir una sociedad más humana y diferente a la que les hemos legado (p. 105).

Robinson (2015), que concep la creativitat com a una capacitat humana que pot cultivar-se i perfeccionar-se a través de "destrezas, conocimientos e ideas" (p. 177), vincula la creativitat amb la imaginació i la innovació: "Creatividad es poner a trabajar la imaginación; es imaginación aplicada. La innovación consiste en llevar a la práctica nuevas ideas" (p. 177). Noves idees que es nodreixen del passat:

Muchos de los principios y métodos que recomiendo se han puesto en práctica con éxito, aunque de forma limitada, a lo largo de toda la historia de la educación, en escuelas públicas, en distritos escolares enteros, en escuelas laboratorio y experimentales, en áreas urbanas marginadas, en bucólicos centros privados y, actualmente, al menos en todo un país. Por tanto, ¿dónde es la novedad? (Robinson, 2015, p. 352).

Domènech (2009), de fet, també concep el passat com a inspiració: "No s'ha de veure en el passat una limitació al canvi i a la innovació, sinó tot el contrari" (p. 94). Crec que és claríssim que moltes de les propostes que avui es consideren innovadores s'inspiren en l'abans, malgrat que, en moltes ocasions, no se'l cita, ni al passat ni a moltes de les persones que les van imaginar i practicar (amb èxit). En alguns casos, sigui dit de passada, el mètode que "es

rescata” del passat (amb un nom més modern i glamurós) s’aplica des d’una concepció que dista molt de la que el va idear.

Em detenc ara a la pregunta que formula Robinson: “On és la novetat?” (p.352). La pregunta connecta amb un altre interrogant plantejat anteriorment: Per què és útil la creativitat? Robinson (2006) ho té clar i així ho va manifestar en una conferència organitzada per TED a Califòrnia intitulada “Do schools kill creativity?”. Al seu parer, només la creativitat permetrà afrontar el futur en un món incert i canviant. La novetat, doncs, radica en què vivim en un món cada vegada MÉS líquid (en terminologia baumaniana), MÉS accelerat, MÉS desigual, MÉS complex, MÉS global, MÉS visual¹ i MÉS tecnològitzat, MÉS divers però MÉS uniformitzant, d’emergència climàtica i que retrocedeix en drets humans. Potser per això des de l’any 2018 se celebra el Dia Mundial de la Creativitat i la Innovació, iniciativa de les Nacions Unides que vincula aquests dos conceptes a la construcció d’un futur *sostenible*. Panorama, sigui dit de passada, que, a parer meu, corrobora la idoneïtat de la proposta.

La narració audiovisual i el documental

En el context actual el documental, la forma primigènia de cinema, guanya adeptes perquè, segons Gilles Lipovetsky i Jean Serroy (2009), “responde a la necesidad del individuo actual de sentirse sujeto libre, pensante y crítico, en un sistema que lo empuja a consumir de todo” (p. 149). A diferència de la ficció, al documental, s’hi narra una història real que expliquen persones que s’interpreten a si mateixes en escenaris que existeixen. Però també és un relat (com també ho són les notícies) i, per tant, està construït des de la subjectivitat i des d’un punt de vista determinat i que vol visibilitzar allò que es vol invisibilitzar i/o allò que és invisible de tan visible o naturalitzat. Així ho expressen Lipovetsky i Serroy (2009):

En relación con esta forma primitiva del género, lo que los grandes documentalistas han aportado en el curso de su historia es el concepto de mirada. Un documental es, según eso, un ojo pegado a una cámara, la elección de un ángulo y un encuadre, una ciencia del desglose y el montaje que presenta el mundo interrogándolo, enseñando lo que oculta, que a veces es demasiado visible para que el ojo corriente lo vea (p. 155).

Els realitzadors de cinema de no-ficció, per tant, cerquen visibilitzar allò invisibilitzat des d’un prisma determinat, el seu. Com conclou Rabiger (2005): “Los documentalistas, al igual que los pintores, hacen sus distinciones críticas guiados por sus convicciones, su ideología, su interés por las formas, y también ellos desean convencer”. En aquest sentit, el documental

¹ No em puc estar de vincular aquest “més visual” amb el concepte d’*homo videns* de Giovanni Sartori (1998), qui sosté que l’exposició continuada a les imatges empobreix l’aparell cognitiu humà.

és una eina que ens permet constatar que la neutralitat és una fal·làcia i que, òbviament, no podem ser objectius perquè som subjectes però podem (i hem) de ser honestos (i ètics). Una observació que l'alumnat pot percebre fàcilment i el pot encoratjar a mantenir una actitud crítica davant la resta de relats a què s'exposa o "consumeix" com a "espectador".

L'audiovisual i, més concretament, la projecció de pel·lícules de ficció i de no-ficció a l'aula no és nova. El que és relativament recent és que l'alumnat, en aquest cas de secundària, creï narracions audiovisuals i més específicament, documentals. Un fet que d'ençà de fa un temps és molt més fàcil gràcies, en bona part, a l'abaratiment dels dispositius que permeten enregistrar imatge i/o so (tot i que també cal saber utilitzar-los i conèixer el llenguatge audiovisual). Segons Gabriela Augustowsky, autora de *La creación audiovisual en la infancia: De espectadores a productores*, moltes propostes formatives de producció col·lectiva d'audiovisuals s'han desenvolupat en espais no reglats.

En tanto acciones educativas para ser investigadas, estos son proyectos escasamente estudiados desde una perspectiva académica ya que, en gran medida, muchas de estas propuestas han crecido al amparo de lógicas de trabajo no escolarizadas o formalizadas y se han estructurado y fortalecido en el hacer práctico (p. 10).

De tota manera, l'interès a traslladar la producció d'audiovisuals a l'aula va a l'alça i això queda palès en diverses iniciatives que es relacionen directament amb el camp de la innovació. A tall d'exemple, la Fundació Bofill ha creat un projecte intitulat "Educació de demà" que es marca l'objectiu de "potenciar l'ecosistema d'innovació educativa de Catalunya". Aquesta iniciativa compta amb un web que funciona com a una base de dades que permet conèixer persones i entitats que hi treballen i contactar-hi.

Un dels projectes que s'hi destaca és el programa Cinema de Base, creat per l'ESCAC l'any 2014 amb la finalitat d'introduir la narrativa audiovisual com a matèria bàsica a secundària. Compta amb el suport de Mans Unides. A bressol d'aquest projecte, l'ESCAC ha creat un curs de narrativa audiovisual per a professors de secundària i un altre d'intensiu per a estudiants d'entre 12 i 17 anys. Considero que ambdues formacions constitueixen una aposta clara per formar/crear nous espectadors i també engrescar el jovent a treballar en el món audiovisual (i estudiar a l'ESCAC). "Al segle XXI, la narració és audiovisual i per això és imprescindible traslladar-la a les aules", es remarca al dossier de presentació de Cine Base.

Però parlar de cinema a l'aula a Catalunya és fer-ho també de l'associació A Bao A Qu. Des de l'any 2005 impulsa Cinema en Curs, que imparteix tallers de cinema a instituts. Les seves

impulsores, Núria Aidelman i Laia Colell (2012), subratllen algunes de les qualitats que el cinema pot aportar a l'escola: l'amor al cinema, el treball amb la realitat, el treball en equip així com el temps i l'esforç que requereix els processos de creació cinematogràfica. En relació amb el vincle amb 'el món real' apunten:

Cuando hacemos cine tenemos que prestar una atención especial a nuestro entorno cotidiano, lo miramos de una manera diferente. Hacemos cine con nuestra realidad, con los espacios cercanos, con la luz, los edificios, los árboles con los que vivimos a diario. Por eso el cine es un proceso vinculante: nos ayuda a redescubrir y querer nuestra realidad cercana y, por lo tanto, la hace más habitable (p. 240).

Hi estic d'acord. Però, a diferència de Cine Base i Cinema en Curs, la meua proposta se centra únicament en el cinema de no ficció. A més, el concebo com a una eina per visibilitzar, interpretar i qüestionar creativament la realitat. Dit d'una altra manera, concebo el documental com una eina creativa, subjectiva (però honesta), de construcció col·lectiva, enfocada a comprendre el món i també actuar-hi, sense perdre mai de vista el gaudi per a aprendre, conèixer i crear.

El bon documental, des del meu punt de vista, aporta coneixement, suscitar noves preguntes i emociona. Això només és possible amb una bona història i uns bons personatges (a qui se'ls sap fer bones preguntes), i, sobretot, amb una mirada singular i crítica. I justament crec que aquesta concepció del documental converteix aquest gènere en un aliat potentíssim perquè l'alumnat aprengui de manera crítica i creativa sobre la realitat que envolta (realitat que alhora també contribueix a construir/significar, directament o indirectament) i s'hi comprometèticament. No en va, un dels centres que Robinson (2015) considera innovador és el concertat de secundària High Tech de San Diego (Califòrnia), on els alumnes "publican textos, realizan documentales y crean numerosos y distintos proyectos" (p. 189).

Conceptes clau: pedagogia de l'emancipació, pensament social, pensament crític, pensament creatiu, compromís ètic, creativitat, educació lenta, enfocament globalitzat, interdisciplinarietat, problemes socials, treball cooperatiu, participació, consens, complexitat, inclusivitat, metacognició, audiovisual, documental, tecnologia.

3. IMPLEMENTACIÓ

Fem un curtmètratge documental! pretén, com ja he avançat en línies anteriors, que alumnat de 2n, 3r o 4t d'ESO, barrejats o separats per nivells, realitzin un curtmètratge documental d'entre 3 i 10 minuts de durada. La proposta comprèn 36 sessions distribuïdes en sis setmanes i mitja i, preferiblement de la primavera, ja que el projecte implica rodar a la intempèrie. *Fem un curtmètratge documental!* està pensat per a realitzar-se amb un número màxim de 25 estudiants, si bé idealment serien entre 15 i 20. Cada alumne hauria de poder disposar d'un portàtil o d'una tauleta electrònica.

Els principals ingredients del projecte són: l'enfocament globalitzat (o *glocalitzat*) i la interdisciplinarietat; el treball cooperatiu; la participació i la presa de decisions col·lectivament; la formació d'un pensament social crític i creatiu amb compromís ètic; el problema social glocal i la vivencialitat; la creativitat, el documental i la tecnologia així com l'avaluació i la metacognició. Evidentment, també és una proposta inclusiva, en el sentit que té en compte les característiques de cada alumne i el professorat té un paper actiu en identificar els obstacles que té l'estudiantat amb l'objectiu de prendre mesures concretes i viables per minimitzar-los i/o erradicar-los, en el millor dels casos.

A continuació, explico com aquests ítems es plasmen en activitats de la proposta i la seva vinculació amb les competències més rellevants, elements que, d'altra banda, detallo en la programació inclosa a l'Annex. En aquest punt, recomano consultar el mapa conceptual que s'inclou al final d'aquest apartat, ja que permet fer-se una idea ràpida i clara dels principis que guien aquesta proposta didàctica.

Enfocament globalitzat (o *glocalitzat*) i interdisciplinarietat

Aquest projecte suposa treballar la matèria des d'un enfocament globalitzat (o *glocalitzat*). Es tracta d'apropar-se la realitat que viuen els alumnes, per tant, de promoure l'assoliment d'aprenentatges significatius. Pretén, d'alguna manera, convertir el grup classe en una *comunitat de recerca*. El món en què habitem (i que ens habita) és complex i incert, com apunta Robinson (2015) , i en aquest sentit, cal abordar-lo des de la complexitat i, per tant, la interdisciplinarietat (Zabala, 1999). La proposta, consegüentment, no casa amb l'actual fragmentació del saber ni tampoc amb els tempos establerts a cada sessió.

En aquest projecte cada classe aspira a durar dues hores. Aquesta durada és poc negociable quan es tracta dels rodatges i de les sessions de muntatge, que suposen un terç del total del temps de la proposta didàctica. Anar a rodar implica dedicar un temps al desplaçament, a preparar i a desar l'equip, a observar l'espai de gravació, la seva llum, a presentar-se a la persona entrevistada, a fer-la sentir còmode i a prendre les decisions més adequades en l'ara i en l'aquí, sense pressa.

Des del punt de vista de la interdisciplinarietat, *Fem un curtmetratge documental!* permet treballar les C. Socials, l'Educació Visual i Plàstica i la Llengua, de manera clara, si bé són les Socials qui l'encapçalen. Pel que fa al nombre de docents, a priori el projecte implica la formació d'un equip integrat per dues o tres persones, depenent de la seva formació audiovisual. En algunes sessions (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 19, 22, 24, 25 i 26), però, pot haver-hi només un sol docent, un de Socials amb formació audiovisual. La presència de dos professors amb coneixements audiovisuals (tècnics, estètics i de contingut) és totalment necessària en les sessions d'enregistrament (13, 14-15, 17-18, 20-21, 22-23) i és molt desitjable en les de muntatge (27-28, 29-30).

Ambdues activitats (rodatge i muntatge) poden comptar amb el suport del professorat de l'àmbit artístic, que pot liderar la sessió d'elaboració i d'enregistrament del *collage*² sobre el problema social (23), a banda de responsabilitzar-se de la seva exposició. El professorat de català pot col·laborar de manera molt estreta en la sessió de difusió (32) de la projecció del documental (o liderar-la). La plantilla docent d'anglès i de castellà (o altres llengües) pot encomanar a l'alumnat la subtitulació del curtmetratge documental, si bé aquesta activitat no s'inclou a la proposta. A banda, depenent de la temàtica, i si s'aborda, per exemple, un problema social estretament vinculat amb el medi ambient com la sostenibilitat seria convenient coordinar-se amb la plantilla docent de C. Naturals.

Com que el projecte implica diversos docents i modifica els horaris tradicionals, és convenient que aquest es plantegi al claustre com a projecte de centre. Al claustre, es poden presentar o demanar propostes de temàtica per fer el documental, validar-se o enriquir-se,

² Aquest *collage*, el realitzen els alumnes a partir d'extreure títols, anuncis, fotografies, il·lustracions de diaris i altres publicacions en paper que es puguin relacionar amb el problema social. També s'hi poden enganxar dibuixos fets per ells. Cada estudiant ha de formar almenys una paraula (relacionada amb el problema social) a partir de les lletres o (paraules senceres) de les publicacions. També ha de localitzar almenys un element (article, foto, etc.) sobre el problema i incloure'l al *collage*. La base de l'obra és una cartolina.

si bé és l'estudiantat juntament amb el professorat més implicat en la proposta qui, de manera consensuada, tria el problema social glocal que serà objecte del treball audiovisual.

Treball cooperatiu

Fem un curtmetratge documental! consisteix, com sabem, en l'elaboració col·lectiva d'un curtmetratge documental sobre un problema social que s'ha escollit conjuntament entre l'alumnat i el professorat. Indefectiblement, en ser un projecte col·lectiu cal treballar de manera cooperativa, de manera que cada membre (i cada grup) es responsabilitza de realitzar una tasca diferenciada però interdependent de la resta amb la finalitat d'assolir un objectiu comú en què el consens tindrà una funció destacada (Bernal i Teixidó, 2012). El treball cooperatiu és especialment evident en els rodatges, en el muntatge, en la recerca prèvia del problema social (l'elaboració de les preguntes per a l'entrevista, l'observació de l'entorn per trobar-hi petges del problema, la cerca d'informació dels mitjans de comunicació, etc.) o en l'elaboració del *collage*.

En els rodatges, tots els integrants de l'equip són interdependents per poder obtenir unes bones imatges i un contingut de qualitat (i tots els grups depenen uns dels altres per poder realitzar el documental). Així mateix, s'aposta per la rotació dels rols de rodatge (director/responsable, guionista-entrevistador, so, script, productor, càmera, responsable del *making of* de vídeo, responsable del *making of* de fotografia). Aquesta rotació és, a parer meu, molt positiva perquè permet a l'alumnat familiaritzar-se en diverses funcions, explorar en quines àrees se sent més còmode i identificar habilitats pròpies que, fins aleshores, desconeixia. També pot ser que algun alumne guanyi autoestima en sentir-se capacitat per realitzar determinades tasques en comparació amb les que se li plantegen en un altre espai d'aprenentatge en les quals obté un baix rendiment (Aidelman i Colell, 2012). Qui sap si per alguns alumnes aquest projecte esdevé determinant per encaminar el seu futur professional.

En tots els equips que es formen al llarg del projecte, s'anomena una persona que fa de secretària/portaveu a cada classe. S'encarrega d'apuntar les conclusions i comunicar-les a la resta de companys de classe, cas, per exemple, de les sessions 3 o 5. En el cas dels grups de rodatge, aquesta funció l'exerceix el director/coordinador, que també és l'encarregat d'escriure al diari de rodatge. Aquesta figura, la de portaveu rotatiu i anomenat pels membres del grup, garanteix un millor funcionament de l'equip i agilita la presa de decisions dels grups més petits al gran (el grup classe).

Pel que fa a la constitució dels equips en les sessions de rodatge, l'alumnat es distribueix en dos grups de manera més o menys atzarosa. La docent atorga a cada alumne un 1 o un 2 i després es formen dos grups, un amb els que tenen l'1 i un altre amb els que tenen el 2. Generalment, aquest sistema permet agrupar persones que prèviament no han treballat juntes. En la resta de sessions, cada grup es divideix en subgrups per afinitat a excepció de les sessions muntatge, en què es demana a l'alumnat que cada equip estigui format per almenys una persona que hagi editat imatges amb anterioritat.

Si bé el projecte és col·lectiu, només dues de les tasques grupals es valoren amb finalitat qualificadora: el diari de rodatge grupal i la rúbrica³ d'autoavaluació. Aquest instrument facilita que cada equip valori com ha desenvolupat les tasques que li han estat encomanades a partir de tres paràmetres: la implicació en la tasca, en el rol i en la dinàmica de grup, que bàsicament es refereix en la manera com han resolt els conflictes que hagin pogut sorgir. En aquesta rúbrica també s'encoratja a l'estudiantat a pensar en estratègies per a millorar el treball en equip i a aplicar-les en pròxims projectes.

El treball cooperatiu implica el desenvolupament de les competències de l'àmbit Personal i Social i, de manera concreta, la 3 (Desenvolupar habilitats i actituds que permetin afrontar els reptes de l'aprenentatge al llarg de la vida) de la dimensió *d'Aprendre a Aprendre*. Indubtablement també permet treballar l'1 (Prendre consciència d'un mateix i implicar-se en el procés de creixement personal) de la dimensió *d'Autoconeixement*, ja que la interacció amb la resta de companys augmenta innegablement les possibilitats de conèixer-se a un mateix.

D'altra banda, destacar que es tracta d'una proposta que convida als docents a treballar cooperativament i de manera molt coordinada i, consegüentment, és coherent amb el que es demana a l'alumnat. En darrera instància, al llarg de la proposta es posa l'èmfasi en la necessitat de treballar cooperativament per cercar solucions/alternatives als problemes socials actuals. Els problemes són comuns i ens afecten a tots, en menor o major mesura pel fet de viure en societat. Som interdependents i, per tant, tots els posicionaments (els que es comprometen amb el món i els que no) contribueixen a agreujar-los o a disminuir-los.

³ Aquesta rúbrica es pot consultar a l'Annex i està basada en una de facilitada per la professora Ariadna Leonart de l'assignatura Processos i Contextos del Màster en Formació del Professorat d'ESO i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes especialitat en Geografia i Història de la Universitat de Girona.

Participació i presa de decisions col·lectivament

En cada sessió s'anima a l'estudiantat a participar i a prendre decisions de manera consensuada. Vivim en societat, hem de conviure i hem de poder decidir col·lectivament tot allò que afecta la nostra quotidianitat i un bon espai per aprendre a funcionar així, per fer "gimnàstica participativa", és, sense dubte, el centre educatiu. Aquesta participació s'entrena en els treballs en equip, en les miniactivitats de repàs en forma de dinàmiques grupals diverses (*El joc de les paraules* o *La cadena de preguntes*), en el debat, en consensuar les dates d'entrega de les tasques d'avaluació qualificadora, en les preguntes de la professora després del visionament d'alguns fragments de documentals o per saber quin és el coneixement previ que té l'alumnat d'algun concepte.

Una altra manera en què es canalitza la participació de l'estudiantat és la d'encoratjar-lo a recomanar llibres, articles, pel·lícules de ficció i no-ficció als seus companys que estiguin relacionats amb el problema social objecte del documental. La recomanació es fa analògicament, és a dir, l'alumne l'escriu a una cartolina penjada a la paret i n'explicita les raons. En aquest cas, no només és una invitació a la participació sinó també a concebre l'aprenentatge com una activitat bidireccional (i simbiòtica) en què estudiantat i professorat poden, si volen, aprendre l'un de l'altre.

Amb tot, "l'activitat estrella" d'aquest apartat és, sense cap mena de dubte, que l'alumnat, conjuntament amb el professorat, és qui decideix quin problema social vol treballar. És una manera de motivar l'estudiantat, d'implicar-lo i facilitar l'assoliment d'aprenentatge significatius, perdurables i transferibles. Per decidir de manera consensuada a l'aula quin problema social (sessió 4) serà objecte del documental es fa ús de la dinàmica *El grup nominal*. En primer lloc, la docent aclareix que no s'avaluen els grups ni les persones que han fet la proposta, sinó la idea i que només s'acceptaran aquelles que compleixin els criteris establerts⁴. La dinàmica consisteix a crear grups de quatre persones per pensar problemes per al documental. Posteriorment es fa una primera ronda en què cada grup compateix la seva proposta i l'escriu a la pissarra. En acabar la segona ronda (si és que hi ha dues propostes per grup), la professora pregunta si algú té dubtes o necessita que li expliquin

⁴ El nostre documental ha d'abordar un problema o conflicte social que afecti l'entorn de l'institut i que es pugui treballar en el primer mes en què s'ha d'executar el projecte; ha de tenir entre tres i quatre personatges; ha de donar veu a dones empoderades o altres col·lectius invisibilitzats (persones joves i grans sense feina i/o sense llar, immigrades, de comunitats ètniques discriminades, etc.); ha de plantejar solucions, alternatives, ha d'escodrinyar en el passat per saber si aquest problema s'ha tractat a casa nostra o altres indrets de Catalunya i del món, i també ha de mirar més enllà de l'espai local per veure si de manera simultània succeeix a altres indrets.

alguna de les propostes. Si tothom ho té clar, la docent demana que cada grup jerarquitzï les propostes. Les idees que hagin tingut més puntuació es comenten i, posteriorment, es consensua una decisió (Pons-Altés, Grau, Callarisa, i Torrents, 2016). Una dinàmica similar s'utilitza per escollir el títol del documental (sessió 31) i el *making of* (sessió 35).

Una altra de les dinàmiques de grup que es posa en pràctica és la que s'anomena *La pilota calenta*. La consigna és que la pilota crema i cal passar-la el més ràpid possible a un altre company i així successivament. En aquest cas, serveix, entre altres, perquè l'alumnat es presenti, ja que aquesta proposta didàctica es pot desenvolupar entre alumnat del mateix curs però no necessàriament del mateix grup classe o de diversos nivells.

Aquestes activitats mencionades anteriorment permeten el desenvolupament de les competències de l'àmbit Personal i Social i, molt especialment, la C4 (Participar a l'aula, al centre i a l'entorn de manera reflexiva i responsable) de la dimensió *Participació*. El debat, on es formulen opinions raonades i es dibuixen possibles solucions/alternatives al problema social, encoratja la participació però també possibilita la formació del pensament crític i creatiu i, conseqüentment, treballar també la dimensió *Ciutadana*, en concret, la competència 11 (Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític) en els tres nivells de gradació.

El fet d'elaborar un documental sobre un problema social present a la comunitat, projectar-lo en un equipament del barri també implica treballar, indubtablement, la competència 4 (Participar a l'aula, al centre i a l'entorn de manera reflexiva responsable) d'àmbit Personal i Social i dimensió *Participació*, ja que el curtmetratge, en compartir-se de manera presencial i virtual, es converteix en un instrument per promoure el debat dins i fora de la comunitat educativa.

Formació d'un pensament social crític i creatiu amb compromís ètic

La formació del pensament social crític i creatiu amb ètica és el principi vertebrador d'aquest projecte i està íntimament vinculat amb els punts que conformen aquest apartat. El pensament crític és entendre i saber veure que el coneixement social és indissociable de la ideologia i cada ideologia desplega uns valors, unes creences i un punt de vista determinat de la realitat social (Pagès, 1997). Per tant, és bàsic fer entendre a l'alumnat que les disciplines socials no són ni neutres ni objectives però sí que poden ser (i cal que ho siguin) honestes (i ètiques), explicitant el prisma des d'on copsen la realitat, no silenciant fets importants ni inventant-los. El pensament creatiu es completa posteriorment al crític i es

concreta en l'aportació de solucions properes i llunyanes al problema, proposar alternatives i imaginar escenaris de futur. És la confluència entre el passat, el present i el futur. A banda, apuntar que, a parer meu, el pensament social crític i creatiu ha d'anar acompanyat del compromís ètic i hauria de ser una habilitat que es conreés de manera transversal.

El desenvolupament del pensament social s'articula a partir de diverses activitats i en estadis primerencs de la proposta. Una de les primeres activitats que el promou està centrada en la cerca i interpretació de les fonts (sessió 4). Es demana a l'alumnat que valori la informació dels mitjans de comunicació consultats i en jutgi la intencionalitat a partir d'una pauta facilitada pel professorat⁵. En una altra ocasió, ha d'analitzar la veracitat de les declaracions de les persones entrevistades (sessió 19, 24 i 25) i contrastar-les amb altres fonts (estadístiques, de mitjans de comunicació i/o contacte amb altres persones que coneixen el problema).

Aquestes activitats han de permetre a l'estudiantat obtenir un coneixement de qualitat i poder formar-se, així, una opinió sobre el problema, sense perdre mai de vista que probablement ja tenien una opinió prèvia del problema social. Del que es tracta és que se la qüestionin, se'n formulin noves preguntes i puguin argumentar l'opinió a partir d'un coneixement més ampli dotat de *corpus científic*. Tot plegat per pensar en solucions factibles (tot valorant les conseqüències d'aquestes solucions) i possibles escenaris de futur (a partir de veure com han resolt el problema o s'hi han enfrontat en altres temps i/o indrets).

Aquest estadi implica que: 1) l'estudiantat sap com valorar/interpretar les fonts, 2) coneix i sap utilitzar els conceptes socials més importants vinculats amb el problema social objecte del documental (i als fenòmens socials en general) i 3) té clar un esquema d'abordatge dels fenòmens socials (passats i presents): Què? Qui? Com? Per què? A qui beneficia? A qui perjudica? Quines conseqüències té? Com es podria resoldre? Quines conseqüències tenen aquestes solucions? Com es podria evitar o tallar de soca-arrel? Ha succeït en el passat? És exclusiu d'aquí o ha succeït a altres indrets? Què podem fer nosaltres? Quins són els conceptes clau per explicar-lo?

L'alumnat plasma aquests aprenentatges en l'escriptura d'un text opinatiu (argumentat) sobre el problema social en qüestió (sessió 22), en el debat que es grava (sessió 23) i, en darrera instància, en el documental, que vindria ser la culminació de tot el procés. Un

⁵ Aquesta pauta es pot consultar al Dossier per a l'Alumnat (p.9) i al Power Point (sessió 16).

documental que realitza l'alumnat (amb l'acompanyament del professorat), que es comparteix públicament (més enllà del centre educatiu) i que promou el debat.

Aquest principi i les activitats que se'n deriven permeten desenvolupar fonamentalment la dimensió *Ciutadana* en la seva globalitat: les competències 11 (Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar pensament crític), 12 (Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats pròpies d'una societat democràtica) i 13 (Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones). El documental, projectat en un equipament del barri i després visionable a Internet en obert, podria equiparar-se al projecte de la competència 12 des d'on l'alumnat es compromet socialment i denuncia situacions injustes, que implicaria activar la competència 13.

Igualment, el curtmetratge possibilita treballar la competència 7 (Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació) però també la 5 (Explicar les interrelacions entre els elements de l'espai geogràfic, per gestionar les activitats humanes en el territori amb els criteris de sostenibilitat) i la 6 (Aplicar els procediments de l'anàlisi geogràfica a partir de la cerca de diverses fonts, per interpretar l'espai i prendre decisions) de la dimensió *Geogràfica*. Òbviament, el problema social que s'esculli permetrà concretar amb més precisió en quina mesura es coneixen cadascuna d'aquestes habilitats.

Problema social glocal i vivencialitat

El problema social glocal és el *què*, el contingut que permet treballar totes les habilitats o competències d'aquesta proposta, estretament vinculada al pensament crític i creatiu amb compromís ètic. En aquest sentit, aquest apartat té una clara ressonància amb l'anterior i fa èmfasi en algunes idees desplegades prèviament.

Dit això, parteixo de la base que estudiar té sentit en la mesura que serveix per comprendre el món que ens envolta, posicionar-se i actuar. Com a estudiants ens demanen que ens impliquem en la societat però molt sovint als centres educatius els problemes socials es descontextualitzen de l'entorn de l'alumnat i de la violència inherent al sistema socioeconòmic que impera: el capitalisme, que sempre és present (en les paraules, en les pràctiques, en els valors) però sense pràcticament anomenar-lo, qüestionar-lo, vincular-lo amb els problemes socials actuals (i pretèrits) o estudiar el seu impacte directe a la nostra

vida perquè... l'hem hipernormalitzat/naturalitzat? Abordar a l'aula els problemes socials globals (globals i locals) és parlar, sobretot, de capitalisme, d'aquí l'ús del terme *glocal*.

Potser, per això, els alumnes poden tenir dificultats per identificar els problemes socials presents a la seva quotidianitat (Sternberg i Spear-Swerling, 1999). Per aquest motiu, a la sessió 1 la docent demana a l'alumnat que defineixi el concepte *problema social* i que en posi exemples de palpables al seu entorn. Això li permet enllaçar i enriquir el que diu l'estudiantat amb els conceptes socials bàsics (drets humans, desigualtat, capitalisme, explotació, opressió, injustícia, discriminació, conflicte, poder, classe social, jerarquia, democràcia, solidaritat, justícia i pau, redistribució de la riquesa, ajuda mútua, horitzontalitat) i també conèixer el grau de consciència (i de compromís ètic) de l'alumnat en relació amb els problemes socials rellevants, aquells que "tracten situacions socials que són urgents, de vegades actuals o emergents o d'altres vegades permanents però que continuen sense resoldre's; afecten col·lectius i grups socials que pateixen situacions d'injustícia o desigualtat i poden provocar molt patiment" (Canals, 2018, p.74).

El problema social es treballa en diverses fases que es concreten en les activitats que es van plantejant al llarg de les 36 sessions, tal com s'aprecia a l'esquema de final d'aquest apartat: concretar el problema social, explicitar-ne les motivacions per abordar aquest tema i no un altre, investigar-lo, seleccionar, interpretar continguts, posicionar-se i aportar solucions/alternatives i mostrar-ho en un documental i en un *collage*.

La investigació, que es fa majoritàriament de manera cooperativa i vivencial, comprèn: la cerca de notícies d'actualitat que parlin del problema i de dades estadístiques (Idescat) per veure'n la magnitud (si és que es pot xifrar); la lectura de textos aportats per l'equip docent relacionats amb el problema al present (en l'espai que s'aborda o en altres) i al passat; la identificació de persones implicades, la selecció d'entre tres i quatre persones per a entrevistar que viuen el problema de prop, que el pateixen, que el provoquen, que el combaten i/o que l'han estudiat; la formulació de preguntes sobre el tema en qüestió (elaborar i realitzar entrevistes), i l'observació de l'entorn (localitzar).

L'entrevista, concebuda com a un instrument per obtenir coneixement, permet cultivar habilitats i actituds com l'empatia, l'escolta activa, bàsiques en interactuar amb les persones, especialment si viuen una situació socialment delicada. El tractament del documental i els rodatges (o les sessions de gravació) es realitzen en aquesta etapa d'investigació.

Al llarg d'aquesta etapa, l'estudiantat visualitza diversos fragments de documentals i, en diversos casos, se l'encoratja a dilucidar el problema social que s'hi tracta de manera directa o indirecta i el professorat li aporta la terminologia bàsica per a poder-ne parlar amb propietat. Molts d'aquests documentals estan dirigits per dones (Agnès Varda, Ada Ushpiz, Rokhsareh Ghaem Maghami, Gemma Serrahima, Almudena Carracedo, Julie Cohen, Betsy West, etc.) o tenen dones empoderades com a protagonistes (Alice Guy-Blaché, Hannah Arendt, Ruth Bader Ginsburg, Sonita, etc.). És una manera de visualitzar la presència femenina al món del cinema i també en la societat i equipar amb referents les alumnes, especialment aquelles interessades en el mitjà audiovisual, ja que la poca presència de dones a la direcció de llargmetratges deixa d'entreveure un problema social: el patriarcat o la discriminació per raons de gènere. I és que, segons dades del ministeri de Cultura publicades a *El País*, l'any 2018 només el 18% de les 173 pel·lícules de ficció i no-ficció estaven dirigides per dones.

En una segona etapa, l'alumnat selecciona i interpreta la informació sobre el problema que s'ha extret en la fase d'investigació. Això li permet reapropiar-se dels continguts i posicionar-se entorn del problema. L'elaboració de l'estructura i del muntatge (postproducció), processos que impliquen la jerarquització de la informació i el seu tractament creatiu, tenen lloc en aquesta fase.

Aquestes activitats vinculades a la (re)descoberta del problema social permeten a l'alumnat desenvolupar totes les dimensions de les competències socials: *Històrica* (3, 4), *Geogràfica* (5,6,7), *Cultural i Artística* (8 i 9) i *Ciudadana* (11, 12, 13). Activa, sobretot, la *Geogràfica* i la *Ciudadana* en tractar-se de problemes socials actuals, especialment la competència 7 (Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació), en tots els tres nivells de gradació, i l'11 (Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar pensament crític), també en els tres nivells de gradació.

Creativitat, cinema de no-ficció i tecnologia

La creativitat és, com s'assenyala al marc teòric, aquesta capacitat humana que es pot (i que s'hauria de) conrear i que necessita, entre altres aspectes, coneixements per poder funcionar (Gómez Cantero, 2005). En aquest cas, la creativitat es posa al servei de resoldre problemes i de plantejar alternatives però també a la producció de coneixement de la realitat a través del llenguatge audiovisual i, concretament, a partir de la realització d'un

documental. Una activitat que es podria plantejar perfectament en una assignatura d'Educació Visual i Plàstica i que, per tant, permet el desplegament de les competències artístiques.

L'elaboració d'un curtmetratge de no-ficció, a banda, implica posar en pràctica les competències transversals i de manera molt especial les de l'àmbit Digital, ja que suposa gravar imatges i so i després muntar-lo amb un *software* especialitzat. Fonamentalment, es treballen les competències 1 (Seleccionar, configurar i programar dispositius digitals segons les tasques a realitzar) i 3 (Utilitzar les aplicacions bàsiques d'edició d'imatge fixa, so i imatge en moviment per a produccions de documents digitals).

Les sessions de muntatge i de gravació pròpiament dites suposen un terç del temps total dedicat a la proposta, sense comptar les altres sessions dedicades al documental, com la d'història del cinema de no-ficció (sessió 2), com la d'aprendre a elaborar i gravar una entrevista (sessió 7), la d'aprendre a enregistrar àudio i vídeo (sessió 13), a treballar amb el material enregistat (sessions 16, 19, 25), a elaborar l'estructura/guíó del documental (sessió 24) o a muntar les imatges i els àudios (sessió 25).

Els docents adopten essencialment un rol d'acompanyament i de guia. Tot i així, una vegada enllestit l'audiovisual, s'encarreguen de revisar i polir el muntatge final.

En la enseñanza audiovisual los efectos de la no intervención docente son severos, deja a los chicos sin formación y sin andamiajes para el aprendizaje. Pero, además, en este caso, la no enseñanza propicia resultados (en caso de que lleguen a realizarlos) muy difíciles de ver o, como ha definido Sandra Carracedo (Ojo al Piojo!), "inmirables", lo que genera en los niños frustración y desaliento" (Augustowsky, 2017, p. 200).

Com ja s'ha comentat anteriorment, la realització d'un documental és una feina d'equip i, per tant, possibilita treballar les competències de l'àmbit Personal i Social, especialment la 3 (Desenvolupar habilitats i actituds que permetin afrontar els reptes de l'aprenentatge al llarg de la vida) de la dimensió *Aprendre a Aprendre* i la 4 (Participació a l'aula, al centre i a l'entorn de manera reflexiva i responsable) de la dimensió *Participació*.

Dit això, recalcar que, com ja hem mencionat al Marc Teòric, el documental és un relat, i, en aquest sentit, permet constatar que la neutralitat és una fal·làcia i que, si bé l'objectivitat és impossible perquè som subjectes, podem i hem de ser honestos quan el creem i crítics quan ens hi exposem com a espectadors.

Avaluació i metacongnició

Aquesta proposta didàctica concep l'avaluació com a motor d'aprenentatge. Avaluar té una funció reguladora (Sanmartí, 2019). En aquest sentit, el seu objectiu és fer entendre a l'estudiant què pot millorar. L'error, per tant, es concep com a oportunitat per avançar en l'aprenentatge i el professorat s'assegura que aquesta idea arribi a l'alumnat i perdi la por a equivocar-se i a preguntar el que no sap. De tota manera, també aclareix que l'error deixa de ser una oportunitat quan es cronifica o quan l'estudiant NO pren mesures per superar-lo o d'aprendre d'ell.

Una manera de transmetre aquesta concepció de l'error com a oportunitat, a banda de verbalitzar-ho, són les sessions post rodatge com la 16 en què el professorat comenta encerts i aspectes a millorar del material que s'ha gravat. Després són els alumnes que, per grups, valoren les imatges i els àudios des del punt de vista tècnic, estètic i de contingut i també si cal repetir algun rodatge.

Amb tot, el mateix sistema (de tendència categoritzadora/classificadora) reclama notes numèriques, per tant, algunes de les tasques pensades per avaluar no només són comentades amb finalitat reguladora sinó també qualificades. Aquestes activitats es concreten en: la realització d'una fotografia sobre el problema social, titular-la i argumentar l'elecció de la imatge; en l'elaboració d'un *making of* del documental a partir de les imatges i els sons que han gravat tots els companys del projecte; en l'escriptura d'un text d'opinió argumentat del problema social, i en l'elaboració d'un diari d'aula. Aquestes són tasques individuals. Les grupals consisteixen en l'escriptura d'un diari de rodatge en equip i en la valoració del treball en grup a partir de completar una rúbrica. Aquesta darrera activitat és clarament de tipus formadora, ja que el mateix equip de treball és qui es valora i pensa estratègies per millorar el seu funcionament.

En total, s'avaluen 6 ítems amb finalitat qualificadora i, d'aquests, 4, el 66%, tenen caràcter metacognitiu, ja que impliquen, en majori i menor, mesura reflexionar sobre el propi procés d'aprenentatge (Granados, 2017). Em semblen especialment valuosos els diaris, tant els individuals com els grupals, ja que constitueixen una oportunitat per valorar la part emocional, inseparable de qualsevol acte humà (Agud et al., 2018).

Per poder realitzar aquestes activitats metacognitives és imprescindible que l'alumnat conegui els objectius d'aprenentatge de *Fem un curtmetratge documental!* Per això, en la

primera sessió se li entrega el Dossier per a l'Alumnat, inclòs a l'Annex, on es detallen els objectius i les activitats qualificadores amb els criteris d'avaluació corresponent.

D'altra banda, els minirepassos, amb dinàmiques grupals més o menys elaborades, són eines que el professorat pot utilitzar per autoregular-se al llarg de la proposta, és a dir, per comprendre les dificultats d'aprenentatge de l'estudiantat, com apunta Sanmartí (2019), i ajustar la programació, si cal. La docent que passa més temps amb l'alumnat i imparteix la majoria de sessions es responsabilitza d'escriure un diari on anota el que creu que caldria millorar o el que ha anat bé i a què ho atribueix. Altres membres de l'equip docent poden també tenir els seus diaris i, de fet, seria molt positiu. A banda, el projecte preveu que l'equip docent mantingui reunions setmanalment, de manera virtual o presencial, per reflexionar sobre com s'està desenvolupant el projecte i poder detectar possibles punts de millora, com aconsella Domènech (2009) a *Elogi de l'educació lenta*.

L'alumnat també avalua la proposta de manera individual i conjunta. De fet, la sessió 34 es dedica íntegrament a aquesta finalitat, amb temps per pensar-hi de manera individual i grupal. Entre les activitats que comprèn aquesta sessió, hi ha la d'escriure, de manera individual, en un pòstic una paraula o frase resum sobre el que han après o el que més els ha agradat del projecte.

Aquestes activitats d'avaluació permeten activar totes les dimensions de competències de l'àmbit Personal i Social: l'*Autoconeixement* (C1), l'*Aprendre a Aprendre* (C2 i C3) i la *Participació* (C4). La C3 i C4 es despleguen en les activitats amb un vessant més grupal. La competència C2 (Conèixer i posar en pràctica d'estratègies i hàbits que intervenen en el propi aprenentatge) i el contingut clau associat 6 (Hàbits d'aprenentatge) es podria dir que és el que més es treballa en l'avaluació.

De manera resumida, es pot assenyalar que l'avaluació que es practica aglutina les següents característiques: és continuada, concep l'error com a oportunitat, té en consideració la tasca individual i grupal, és formativa (les decisions les pren bàsicament el professorat), formadora (les decisions les pren bàsicament l'alumne) i també qualificadora (acredita els graus d'aprenentatge) i té en compte el vessant afectiu.

Inclusivitat

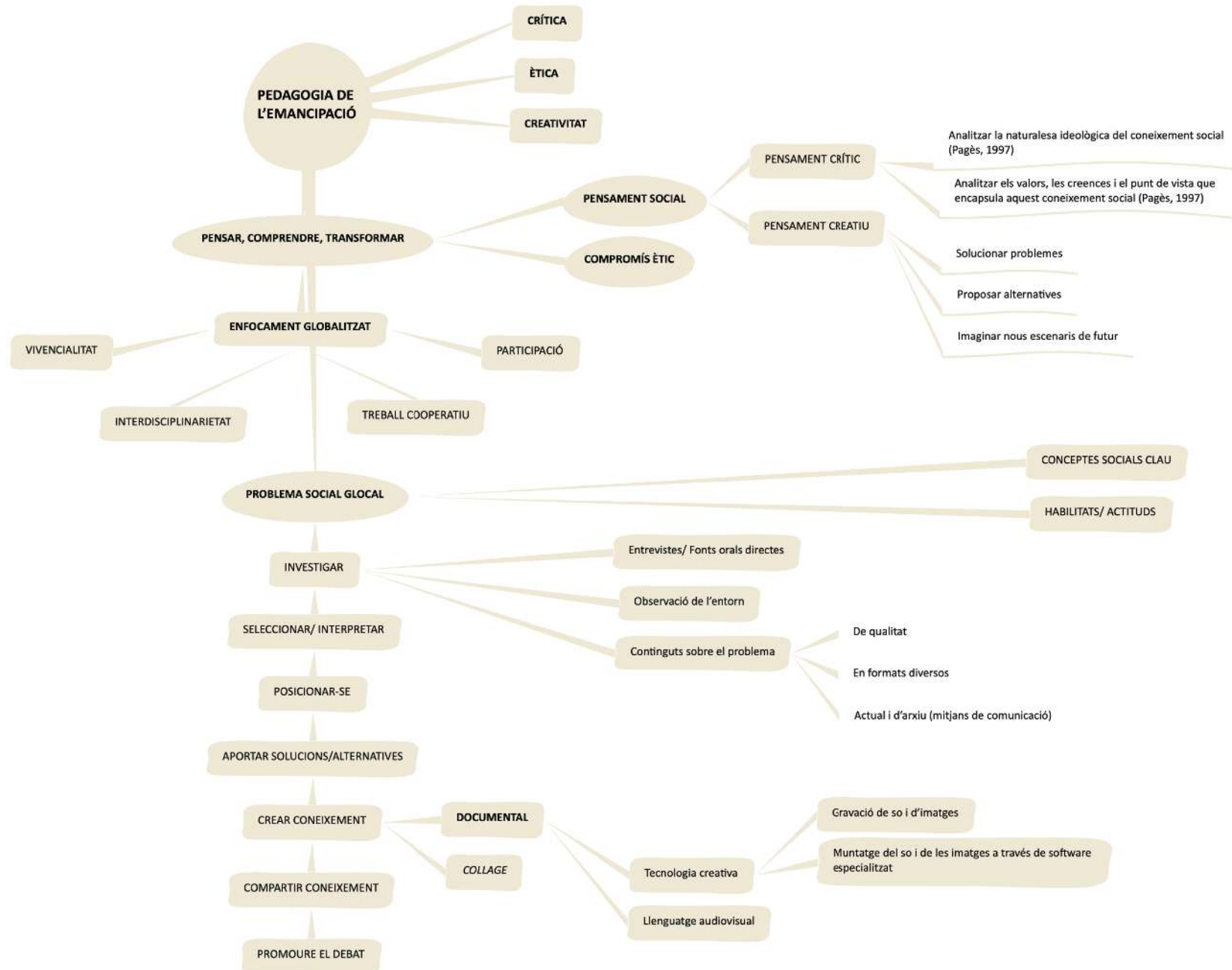
L'avaluació ha de permetre identificar les dificultats⁶ o obstacles que té l'alumnat per assolir els objectius d'aprenentatge marcats. Per tant, es fa un seguiment individualitzat de cada alumne, una tasca que, indubtablement, és més eficaç si a l'aula hi ha, com a norma general, dos formadors. La feina ben feta reclama coneixement i reflexió però també, i sobretot, recursos. En primer lloc, considero que l'atenció a la diversitat demana que el professorat actuï amb autenticitat, sensibilitat, empatia i assertivitat. Que accepti la diversitat i els ritmes d'aprenentatges de l'estudiantat i creï un clima càlid i de comprensió en què l'alumnat se senti acollit (i segur) i pugui expressar les seves dificultats, inquietuds, dubtes, etc.

En línies generals, a l'aula conviu alumnat amb diferents ritmes d'aprenentatge. Un de més ràpid en termes de comprensió i amb una demanda cognitiva més elevada i un altre de més lent i, a voltes, amb dificultats per comprendre les tasques pels motius que siguin (trastorns d'aprenentatge, nous, procedents d'entorns desestructurats, etc.).

En el cas de l'estudiantat més avançat i curiós, es procuren formular preguntes que impliquin un per què, que promoguin la vinculació de coneixements diversos i que no tinguin una sola resposta correcta. També se'ls posa al seu abast bibliografia extra sobre el problema social perquè, si volen, puguin ampliar el seu coneixement. En aquest sentit, la secció de recomanacions pot ser especialment interessant per aquest alumnat. Igualment es proposa a aquest estudiantat que ajudi, sempre que ho vulgui, al que va més lent, ja que ensenyar a una altra persona sempre és una manera de consolidar coneixements. De fet, l'Institut Bethel dels Estats Units ha comprovat que la informació que es rep per part d'un igual ajuda al receptor a retenir-la millor (citada per la Direcció General de l'Educació Bàsica i el Batxillerat, 2009, p. 25).

El gran avantatge d'aquest projecte, com ja hem assenyalat, és que suposa la realització de diverses tasques i que estudiants que, a priori, se'ls considera "poc aptes" per a segones quines activitats de tipus més "intel·lectual" a *Fem un currtmetratge documental!* poden trobar un espai per descobrir-se hàbils i útils, ja que poden ajudar als companys que tinguin dificultats a aprendre, per exemple, com gravar o editar imatges. Un fet que innegablement pot ajudar a augmentar la seva autoestima i que això reverteixi en un millor rendiment en la resta d'àrees.

⁶ A l'Annex, al final de la proposta didàctica, s'especifiquen accions d'Atenció a la Diversitat (p. 83).

Mapa conceptual de *Fem un curtmetratge documental!*

4. CONCLUSIÓ

Viabilitat

Aquest no només és un projecte viable sinó absolutament desitjable perquè capacita als alumnes per comprendre el món que els envolta mentre el trepitgen i els dota d'eines per plasmar aquesta comprensió, divulgar el seu posicionament en format cinematogràfic i crear debat i sinergies més enllà de la comunitat educativa. *Fem un curtmetratge documental!* es pot aplicar a tots els centres de secundària si bé serà més fàcil que es pugui desenvolupar en aquells en què hi ha un interès en canviar la manera de treballar i volen apostar per "aprenentatges profunds i perdurables en el temps" (Domènech, 2009, p.108) amb tot els canvis organitzatius i de coordinació que comporta, i, òbviament, en aquells en què ja fa temps que treballen de manera globalitzada com a resposta a *Educar, per a què?*

Aquesta seguretat en la viabilitat de la proposta no és a debades. Prèviament ja he realitzat (i dissenyat a partir de les demandes del centre) tallers en cinema documental a instituts de secundària públics com a realitzadora audiovisual. Ara la proposta està més treballada, detallada, sistematitzada, utilitzo els conceptes pedagògics apropiats i la relaciono amb les competències. De tota manera, la idea subjacent és la mateixa: crítica, ètica i creativitat a través d'un contingut potent, de qualitat, generador de preguntes. Una idea que crec que es pot extrapolar a totes les professions, especialment les que tenen un vessant divulgador, com l'educació.

Limitacions i/ o oportunitats

Hi ha qui pot veure en la necessitat de recursos humans i materials i els canvis organitzatius que requereix (franges més llargues de dedicació més enllà de les sessions de 60 minuts) una limitació. Jo hi veig una oportunitat per oferir a l'alumnat una educació de més qualitat. També crec que plantejar la proposta pot ser una excel·lent excusa per reflexionar entorn la pràctica educativa i prioritzar. És a dir, que el centre es planteji cap a on vol anar i pensi quins mitjans poden ajudar a arribar-hi sense constreñir-se, a priori, per les necessitats econòmiques que suposa.

Si falten recursos, es poden cercar. A banda, l'equipament que s'aconsegueixi no deixa de ser una inversió de futur. Estic pensant en els dispositius d'enregistrament d'àudio i de vídeo, eines que poden ser útils per a realitzar altres activitats i que, si bé són objecte de l'obsolescència programada, cada cop són més accessibles des del punt de vista econòmic i

d'ús. O en les taules electròniques o els ordinadors per cada alumne. La proposta, en aquest sentit, no requereix res que no es pugui utilitzar després per a nous curtmetratges o per a altres iniciatives didàctiques que vulguin emprar el llenguatge audiovisual per comunicar o que simplement necessitin un ordinador per a cada estudiant per poder funcionar. Una altra opció és que un col·lectiu audiovisual extern aporti el material d'enregistrament audiovisual juntament amb els seus formadors.

Un altre dels elements que per algunes persones pot suposar un inconvenient és la necessitat que tot l'alumnat pugui sortir (ser gravat i visible) al curtmetratge, que es difondrà en obert, tant de manera presencial com virtual. Entenc que això pot suposar una oportunitat per abordar aquest tema, el dels drets de la imatge, la necessitat de cuidar-la i ser-ne responsable per evitar riscos, si és que no s'ha tractat amb anterioritat. Pel que fa als rodatges, recomano realitzar-los a la primavera perquè la temperatura acompanya. Si es fan a l'hivern, és aconsellable que els rodatges es fixin al matí o a primera hora de la tarda per aprofitar la llum solar.

Adaptabilitats

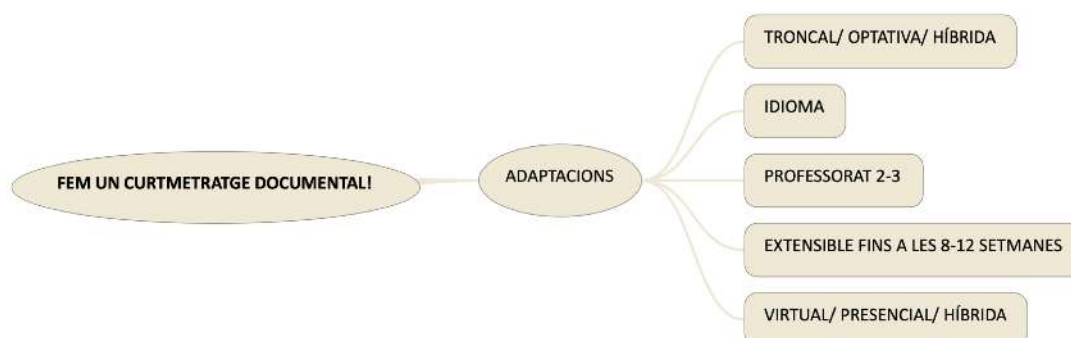
Les adaptabilitats de *Fem un curtmetratge documental!* són múltiples, com es pot observar a l'esquema d'aquest subapartat. En primer lloc, es pot plantejar com a projecte troncal, com a optatiu o bé com a híbrid troncal/optatiu, decisió que determinarà si alumnat de diferents cursos es barreja o no. Si és optatiu, té l'avantatge que l'alumnat que s'hi ha apuntat hi està, en teoria, interessat. La idea és que el docent que acompanya el projecte hi creu i li agrada. D'aquesta manera, s'aconsegueix una doble motivació, la del cos docent i la de l'alumnat. Sempre es parla de motivar l'alumnat i es dona per fet que el professorat ja ho està. Crec que no sempre és el cas: "Estem tan pendents dels nostres alumnes que sovint oblidem que la nostra motivació és tan important com la seva. Sense sentir-la, difícilment la podrem transmetre", sentència Pilar Calvo a *El diari de l'educació* (2018).

En segon lloc, el projecte es pot impartir en altres llengües, com en anglès, totalment o parcialment. En tercer lloc, el nombre de professors pot variar. Aquest paràmetre està, sobretot, condicionat per la formació del cos docent en coneixements audiovisuals (tècnics, estètics i de guió). No tenir-ne no hauria de ser un impediment per a portar-lo a terme però, òbviament, implica comptar amb professionals del sector o professorat d'Educació Visual i Plàstica, si els té. De tota manera, un docent de Socials pot adquirir aquests coneixements acompanyant altres docents que sí que el tenen o formant-se i/o comptant amb un

professional del sector que li doni suport de manera puntual al llarg del projecte, de manera presencial i virtual.

En quart lloc, *Fem un curtmetratge documental!* està pensat, a priori, per desenvolupar-se al llarg de 36 hores distribuïdes en sis setmanes i mitja. Es poden mantenir les hores i allargar el projecte entre dues i sis setmanes més. És preferible, però, que es pugui emmarcar en un trimestre. Encara en relació amb la distribució, les sessions de rodatge i muntatge es poden intercalar i deixar, així, més marge entre rodatge i rodatge. Això té una contrapartida: l'alumnat pot oblidar-se o tenir menys clar el funcionament dels dispositius per enregistrar imatges. De tota manera, a vegades deixar reposar el material és positiu. Caldrà valorar pros i contres i escollir el que, a priori, sembli la millor opció per a cada context.

En cinquè lloc, en cas de pandèmia, com la de la Covid-19, el projecte es pot desenvolupar amb variacions derivades de la necessitat de distanciament físic. Per exemple, en cas que s'hagin començat els rodatges, es poden realitzen les entrevistes pendents via Skype (o altres programes de videotrucades), demanar a les persones entrevistades que es gravin a si mateixes (o les gravin) en determinades situacions útils per al documental, fer un ús intensiu d'enregistraments realitzats des de les finestres dels domicilis de l'estudiantat (amb mòbil o altres dispositius que tinguin a l'abast) i utilitzar més animacions i gràfics. En cas que el projecte no s'hagi iniciat o estigui en una fase del tot primerenca, la temàtica es converteix de manera automàtica en com afecta la pandèmia a la vida dels estudiants, quin tractament mediàtic se'n fa i si hi ha hagut altres pandèmies en el passat i què han suposat, etc. Si s'opta per aquesta darrera opció, el treball pot tenir també una clara utilitat terapèutica, ja que l'alumnat pot elaborar un diari visual en què expressi com viu la situació, etc.

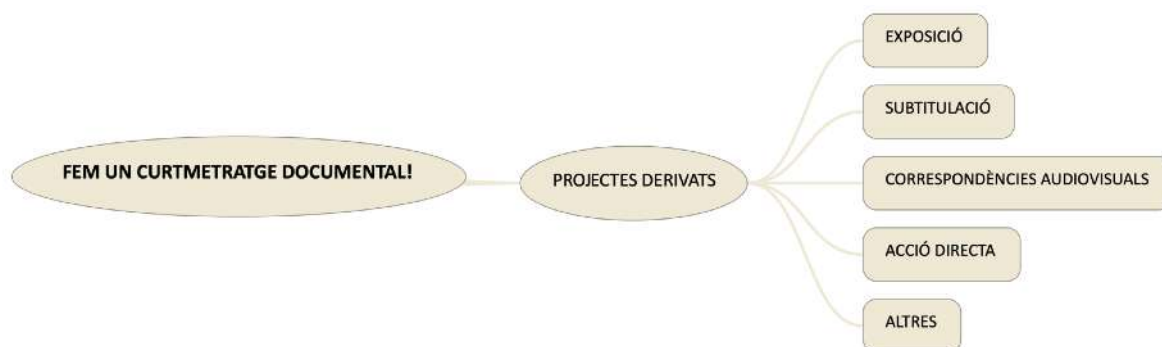

A banda, les classes tèoriques es poden enregistrar i convertir-se, així, en material que serveixi tant a l'alumnat, per repassar la classe o recuperar una sessió, com al professorat que vulgui conèixer com funciona el projecte o com a instrument per autoavaluar-se. De tota manera, seria bo poder comptar amb dos docents a l'aula (en aquelles sessions que no sigui estrictament "necessari"). Això permet fer una atenció a alumnat realment individualitzada i enriquir la tasca reflexiva sobre el desenvolupament de les sessions.

Possibilitats

Les possibilitats d'aquest projecte són diverses i d'aquest, en poden derivar altres propostes didàctiques que pot o no desenvolupar el mateix alumnat que ha realitzat el documental. N'assenyalo quatre: l'elaboració d'una exposició a partir del material del projecte, la subtítolació del documental, les correspondències audiovisuals i la proposta d'acció directa.

El projecte de l'exposició consisteix bàsicament a exposar el material derivat del curtmetratge, és a dir, el documental, el *collage*, els diaris de rodatge grupals, el *making of* de vídeo i de foto i les fotografies de cada alumne. Un altre dels derivats és la subtítolació del curtmetratge, que seria responsabilitat de l'àrea lingüística. La traducció del treball, lògicament, permetrà que la seva difusió no es limiti únicament a les persones que entenguin la llengua catalana.

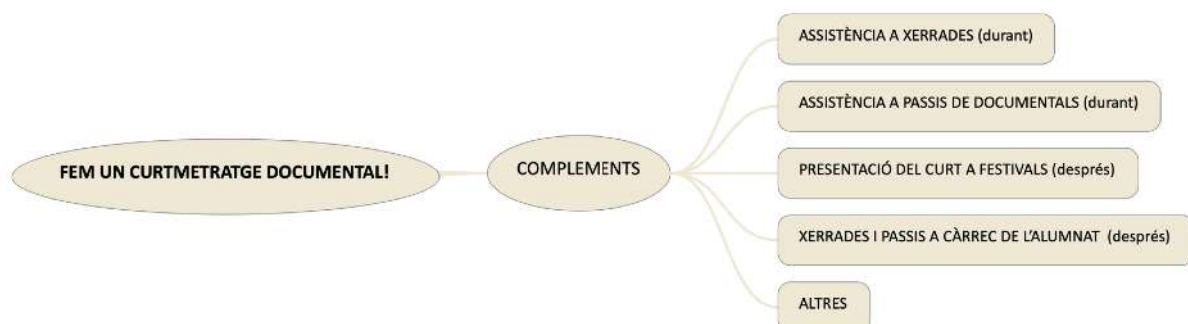
Una tercera proposta són les correspondències audiovisuals. Una iniciativa que s'hauria de realitzar en coordinació amb altres centres educatius de l'àmbit català, espanyol, europeu o més enllà. Es tracta que, partint del documental, estudiantat de diversos instituts iniciï una correspondència audiovisual d'intercanvi d'opinions i solucions sobre el problema social que planteja el curtmetratge. És una altra manera d'incorporar el llenguatge audiovisual a la praxi habitual del centre i, lògicament, de potenciar la dimensió *Ciudadana*, vinculada al pensament crític i creatiu. A banda, si la correspondència s'estableix amb instituts d'altres

indrets d'Europa, caldrà comptar amb la subtitulació del curtmètratge sí o sí. En aquest cas, l'àrea lingüística hi tindrà un paper important. Aquesta idea sorgeix arran de l'exposició *Totes les cartes*, comissariada per Jordi Balló, director del màster en Documental de Creació de la Universitat Pompeu, i que es va poder veure al CCCB entre octubre del 2011 i febrer del 2012. Posteriorment, Cinema en Curs va portar l'experiència a les aules. Considero que aquest tipus d'iniciatives traslladades als centres educatius són molt interessants, ja que, entre altres qüestions, permeten visibilitzar els infants i els joves en general com a persones conscients, crítiques i creatives.

El quart projecte que se'n deriva és el que anomeno d'Acció directa. Bàsicament consisteix a portar a terme una de les solucions al problema social objecte del documental sobre el terreny i avaluar-ne l'impacte inicial. Es pot desenvolupar en coordinació amb alguna entitat local, com l'associació de veïns i veïnes.

Durant i després del projecte també es poden realitzar sessions complementàries. Per exemple, mentre s'està desenvolupant, el centre, juntament amb l'AFA, pot organitzar xerrades obertes per a tota la comunitat educativa sobre temàtiques vinculades al projecte però que també poden ser susceptibles d'interès per a altres estudiants com, per exemple, el funcionament d'una redacció periodística i l'ètica en el documental. Una altra activitat possible mentre s'està realitzant *Fem un curtmètratge documental!* és assistir a la projecció d'un documental amb la presència del director o la directora.

Enllestit el documental, si l'equip docent ho creu oportú, es pot presentar a festivals. La tramitació la pot fer el professorat sol o amb l'ajuda de l'alumnat. En aquest sentit, es pot organitzar una sessió extra per a fer-ho i aprofitar-la per explicar com funcionen aquests esdeveniments, quins són els més coneguts i quins estan especialitzats en el gènere documental a Catalunya, a Europa i al món. També, en aquest moment, l'alumnat pot compartir allò que ha après i respondre les preguntes dels seus companys del mateix nivell (o no) amb xerrades a l'aula sobre el problema social treballat (i/o projectar-ne el documental).

Sigui com sigui, a banda de l'experiència que suposa fer un projecte d'aquestes característiques, tant per l'alumnat com el professorat implicat, el resultat final, el documental, és per si mateix un material didàctic que es pot utilitzar al centre on s'ha produït però també en d'altres. Innegablement a mesura que es facin edicions del projecte, es podrà ampliar el dossier per a l'alumnat i elaborar-ne un per al professorat amb problemes socials rellevants per treballar els curtsmetratges. De tota manera, desenvolupar aquest projecte implica estar connectat amb l'actualitat i a l'entorn. Per això, l'equip docent sempre haurà de fer cerca i no es podrà limitar a seguir el dossier per al formador, que s'hauria de poder enriquir amb les aportacions de tots els que hi hagin participat.

Per concloure, crec que es pot afirmar sense reserves que és un projecte innovador. No perquè plantegi coses que no s'han fet mai. John Dewey (1916) ja parlava de crear comunitats de recerca, Paolo Freire (1969/2009) de comprendre la realitat per prendre consciència i transformar-la, Francesc Ferrer i Guàrdia (1912/2017) de la necessitat de comptar amb persones intel·lectualment independents o Harold Rugg (1941) d'abordar sense reserves els problemes socials, etc. És innovador perquè s'inspira en una filosofia (comprendre, pensar, transformar) i una praxi vinculada a aquest sentir (pensament crític i creatiu amb compromís ètic, treball cooperatiu, participació i presa de decisions col·lectivament, abordatge sense complexos dels problemes socials globals, interdisciplinarietat, inclusivitat, tecnologia, etc.) que, si bé la teoria en va plena, la concreció pràctica, no tant. I en l'actual context, abocats a un increment de la desigualtat, en plena pandèmia i exposats a una quantitat ingent d'informació, considero que iniciatives que advoquin per aquests principis (crítica, creativitat i ètica), els vinculin directament als problemes socials actuals i a la creació audiovisual urgeixen més que mai. Ken Robinson (2006) en una xerrada del TED a Califòrnia sobre la creativitat a l'educació va citar aquesta reveladora frase del viròleg nord-americà Jonas Edward Salk (1914-1995): "If all the insects were to disappear from the Earth, within fifty years all life on Earth would end. If all human beings disappeared from the Earth, within fifty years all forms of life would flourish"⁸. Una sentència que ara ressona més que mai. Apressa engegar l'engranatge per transformar-nos sistèmicament.

⁸ La traducció d'aquesta frase és "Si desapareguessin tots els insectes de la Terra, en menys de 50 anys tota la vida a la Terra desapareixeria. Si tots els éssers humans desapareguessin de la Terra, en menys de 50 anys totes les formes de vida de la Terra floririen".

5. BIBLIOGRAFIA

Llibres i articles acadèmics

- Agud, I., Basart, J.M., Blanco, A, Casablanca, C., Garcia, M., Marbà, A., Marzo, N., Montaña, M., Mor-Mur, M., Pla, R., Prat, M., Olaya, S. i Verge, X. *Les competències transversals de pensament crític i compromís ètic per a la millora de l'aprenentatge*. (2018). Bellaterra: Fundació Autònoma Solidària. Recuperat de <https://www.uab.cat/doc/competenciespensamentcritic>.
- Aidelman, N. i Colell, L. (2014). Elogi de l'amor. Cinema en curs. *Comparative Cinema*, 2(5), 24-30.
- Aidelman, N. i Colell, L. (2012). Cine en curso. La transmisión del cine como creación y la creación como experiencia. *TOMA UNO*, 1(1), 231-242.
- Augustowsky, G. (2017). *La creación audiovisual en la infancia: De espectadores a productores*. Buenos Aires: Paidós Argentina.
- Bauman, Z. (2007). *Los retos de la educación en la modernidad líquida*. Barcelona: Editorial Gedisa.
- Benjeman, P. i Pagès, J. (1997). *Enseñar y aprender ciencias sociales, Geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona: Horsori.
- Bernal Agudo, J.L i Teixidó Saball, J. (2012). El trabajo en equipo. En *Las competencias docentes en la formación del profesorado* (p.101-115). Madrid: Ed. Síntesis.
- Breu, R. (2018). *El cinema de l'holocaust. Materials d'aprenentatge i reflexió*. Barcelona: Editorial Graó.
- Carreras, C. (2015). John Dewey i l'educació democràtica. *Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació*, 2015, núm. 25, p. 21-42.
- Del Pozo, J. M. (2014). *Educacionari: una invitació a pensar i sentir l'educació a través de seixanta conceptes*. Barcelona: Edicions 62.
- Domènech, J. (2009). *Elogi de l'educació lenta* (Vol. 9). Barcelona: Graó.
- Escudero, N. (2000). *Las claves del documental*. Madrid: Instituto Oficial de Radio y Televisión RTVE.
- Esquirol, J. M. (2019). *La resistència íntima: Assaig d'una filosofia de la proximitat*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Evans, R. W., Tutiaux-Guillon, N., Brusa, A., Musci, E., Funes, A. G., Facal, R. L., ... Berlanga, J. (2011). *Les qüestions socialment vives i l'ensenyament de les ciències socials*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Ferrer i Guàrdia, F. (2017). *La escuela moderna*. València: NoBooks Editorial.

- Fontana, J. (2006). ¿Qué historia para el siglo XXI?. *Analecta: revista de humanidades* 1, 1-12.
- Freire, P. (2009). *La educación como práctica de la libertad*. Madrid: Siglo XXI.
- Garcés, M. (2013). *Un un mundo común*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Gómez, Á. I. P. (2010). Aprender a educar: nuevos desafíos para la formación de docentes. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado*, (68), 37-60.
- Gómez Cantero, J. A. (2005). Educación y creatividad. *Estudios sobre Educación*, 9, p. 79-105.
- Granados. J. (2017). La formulación de buenas preguntas en didáctica de la geografía. *Documents d'anàlisi geogràfica*, 63(3), 545-559.
- León, B. (2009). Dirección de documentales para televisión: Guión, producción y realización. Navarra: Ediciones Universidad de Navarra.
- Lipovetsky, G. i Serroy J. (2009): *La pantalla global. Cultura mediática y cine en la era hipermoderna*. Barcelona: Anagrama.
- Marimón, J. (2015). *El muntatge cinematogràfic. Del guió a la pantalla* (Vol. 14). Barcelona: Edicions Universitat Barcelona.
- Pagès, J. (1997). La formación del pensamiento social. Dins Benjeman, P. i Pagès, J. *Enseñar y aprender ciencias sociales, Geografía e historia en la educación secundaria* (p. 149-165). Barcelona: Horsori.
- Pagès, J., & Santisteban, A. (2014). *Una mirada al pasado y un proyecto de futuro. Investigación e innovación en didáctica de las ciencias sociales*. Barcelona: UAB.
- Planas, C. C. (2015). John Dewey i l'educació democràtica. *Educació i Història: revista d'història de l'educació*, (25), 21-42. doi: 10.2436/20.3009.01.141.
- Pons-Altés, J. M., Grau, V., Callarisa, J., & Torrents, J. (2016). *El treball cooperatiu: Una estratègia per ensenyar i aprendre des de les ciències socials* (Vol. 49). Publicacions Universitat Rovira i Virgili.
- Rabiger, M. (2005). *Dirección de documentales*. Madrid: Instituto Oficial de Radio y Televisión ente Público RVE.
- Robinson, K. i Aronica, L. (2015). *Escuelas creativas: La revolución que está transformando la educación*. Barcelona: Grijalbo.
- Sanmartí, N. (2019). *Avaluar i aprendre: un única procés*. Barcelona: Editorial Octaedro.
- Sartori, G. (1998). *Homo Videns: la sociedad teledirigida*. Madrid: Taurus.
- Sternberg, R. J. i Spear-Swerling, L. (2000). *Enseñar a pensar*. Madrid: Santillana.
- Swartz, R. J., Reagan, R., Costa, A. L., Beyer, B. K., & Kallick, B. (2014). *El aprendizaje basado en el pensamiento* (Vol. 4). Madrid: Ediciones SM España.

- Walton, J. (2012). *Manual de producción documental*. Xile: Facultad de Comunicaciones UC.
- Zabala, A. (1999). *Enfocament globalitzador i pensament complex: Una resposta per a la comprensió i intervenció en la realitat*. Barcelona: Graó.

Documents oficials sobre educació

- Decret 187/2015 d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 6945 (2015).
- d'Ensenyament, D. (2009). *Ciències Socials. Orientacions per al desplegament del currículm*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de https://moodle2.udg.edu/pluginfile.php/1168778/mod_resource/content/2/Socials%20Oreintacions%20desplegament%20curr%C3%ADculm%20ESO.pdf.
- d'Ensenyament, D. (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit personal i social*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/ambit-personal-social/>.
- d'Ensenyament, D. (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit social*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/ambit-social/>.
- d'Ensenyament, D. (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit digital*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/ambit-digital.pdf>.
- d'Ensenyament, D. (2018). *Currículum competencial a l'aula*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de https://moodle2.udg.edu/pluginfile.php/1168771/mod_resource/content/1/Currículum%20competencial%20a%20l'aula%202018.pdf.

Articles i notícies de mitjans de comunicació

- Calvo, P. (12 febrer 2018). La motivació a l'escola. *El Diari de l'Educació*. Recuperat de <https://diarieducacio.cat/la-motivacio-a-lescola/>.
- García Martín, P. Los hermanos Lumière y el nacimiento del cine. *National Geographic*. Recuperat de https://historia.nationalgeographic.com.es/a/hermanos-lumiere-y-nacimiento-cine_12264.
- Gragnani, J. (18 setembre 2018). Guía básica para identificar noticias falsas. *BBC News*. Recuperat de <https://www.bbc.com/mundo/noticias-45561204>.
- H. Riaño, P. (3 abril 2019). El cine espanyol no es capaz de romper con la desigualdad. *El País*. Recuperat de https://elpais.com/cultura/2019/04/02/actualidad/1554199455_354135.html?id_externo_rsoc=TW_CM.

- Oliveres, V. (13 març 2020). L'autoverificador: com identificar informacions falses. *Mèdica.cat*. Recuperat de <https://www.media.cat/2020/03/13/autoverificador-identificar-informacions-falses/>.
- Márquez, L. (5 desembre 2019). Cómo saber si una foto es falsa. *Chequeando*. Recuperat de <https://chequeado.com/el-explicador/como-saber-si-una-foto-es-falsa/>.
- Martínez, A. (21 maig 2016). El dia que llegó el cine en España. *Cadena Ser*. Recuperat de https://cadenaser.com/programa/2016/05/13/sucedio_una_noche/1463155831_767354.html.
- Redacció. (29 març 2017). Alice Guy, directora pionera olvidada del séptimo arte. *Cultura Inquieta*. Recuperat de <https://culturainquieta.com/es/cine/item/11797-alice-guy-directora-pionera-y-olvidada-del-septimo-arte.html>.

Documentals

- Ayala, I., Bosch, R., Casellas, S., Castillo, U., Cuevas A., Ferrer, L., Garate, S. et al. (dir). (2017). *Poblenou for sale*. Catalunya: Atzur Produccions i Institut Quatre Cantons .
- Baig, X i Rovira J. (dir). (2018). *Eugenio*. Catalunya: TVE i TV3.
- Bendjelloul, M. (dir). (2012). *Searching for the Sugar Man*. Suècia: Sony Pictures Classics.
- Bolieau, L. i Henin, J. (dir).(2013). *Approved for adoption*. Bèlgica: Artémis Productions / Mosaique Films.
- Carracedo, A., Bahar, R. (dir). (2019). *El silencio de otros*. Espanya: Semilla Verde Productions.
- Comas E., (dir). (2014). *Economia col·lectiva. L'última revolució d'Europa*. Catalunya: Atzur Produccions.
- Dannoritzer, C. (dir). (2010). *Comprar, llençar, comprar*. Catalunya: Media 3.14.
- Lumière L. (dir). (1985). *La sortida dels obrers de la fàbrica*. França: Société Lumière.
- Flaherty R. (dir). (1922). *Nanook of the North*. Estats Units: Revillon Frères / Pathé Exchange.
- Gertten, F. (dir). (2011). *Big boys gone bananas*. Suècia: WG Film.
- Ghaemmaghami, R. (dir). (2016). *Sonita*. Dinamarca: TAG/TRAUM Filmproduktion.
- Green, P. (dir). (2018). *La Pionera*. Estats Units.
- Guerín, J. L. (dir). (2001). *En construcción*. Catalunya: Universitat Pompeu Fabra.
- Hueriga, M. (dir). (2011). *Pepe & Rubianes*. Catalunya: Versátil Cinema.
- Kossakovski, V. i 32 estudiants (dir.). (2013). *Demonstration*. Catalunya: Víktor Kossakovski Films i Màster de Documental de Creació UPF.
- Lanzamann, C. (dir). (1985). *Shoah*. França: Les Films Aleph.

- Panh, R. (dir). (2013). *La imagen perdida*. Cambodja: Catherine Dussart Productions (CDP), Arte France, Bophana Production.
- Resnais, A. (dir). (1955). *Noche y niebla*. França: Cocinor.
- Riefenstahl, L. (dir). (1938). *Olympia*. Alemanya: Olympia-Film.
- Serrahima, G. (dir). (2013). *The Segovia Big Band*. Catalunya: Gemma Serrahima.
- Ushipz, A. (dir). (2015). *Vida activa. El espíritu de Hannah Arendt*. Israel.
- Varda, A. (dir). (2000). *Los espigadores y la espigadora*. França: Ciné Tamaris.
- Vértov, D. (dir). (1929). *L'home de la càmera*. Unió Soviètica: All-Ukrainian Photo Cinema Administration.

Altres audiovisuals

- EteticaCC. (10 març 2009). Kuleshov Effect/ Effetto Kuleshov [Vídeo]. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=_gGl3LJ7vHc.
- ÀulaMèdia. (2018). Dóna'm la teva mirada: els tipus de pla [Vídeo]. Recuperat de <https://vimeo.com/257090046>.
- Robinson, K. (2006). Do schools kill creativity? [Vídeo]. Recuperat de https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_do_schools_kill_creativity/up-next.

Webs

- **Atzur Produccions** és el web de la productora que, entre altres, imparteix tallers en cinema documental a instituts (<https://atzurproduccions.cat>).
- **Cine Base** és un espai del web de l'ESCAC centrat en la introducció de la narrativa audiovisual a secundària (<https://cinebase.escac.es>).
- **Cinema en Curs** és un web sobre els tallers en narració audiovisuals que l'associació A Bao A Qu imparteix en centres de secundària (<https://www.cinemaencurs.org>).
- **CineEscola** és un web que ofereix que promou l'ús del cinema com a eina educativa (<http://cinescola.info>).
- **Educació demà** és un web de la Fundació Bofill dedicat a projectes i persones innovadores en el camp de l'educació (<https://educaciodemà.cat>).
- **Filmin** és una plataforma en línia de cinema independent (<https://www.filmin.es> i <https://www.filmin.cat>).
- **Mèdia.cat. Observatori crítics dels mitjans** és un web impulsat pel Grup de Periodistes Ramon Barnils que analitza els mitjans de comunicació de parla catalana (<https://www.media.cat>).

6. ANNEX

- Proposta didàctica detallada.
 - Activitats qualificadores i criteris d'avaluació.
 - Dossier per a l'alumnat.
 - Suport visual a l'aula (Power Point).
- ➔ Tots aquests ítems també es poden consultar en línia [aquí](#).

6.1 PROPOSTA DIDÀCTICA DETALLADA

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL! [Dades bàsiques]	
TÍTOL DEL PROJECTE	Fem un curtmetratge documental! La creació d'un curtmetratge documental com a eina educativa en l'àmbit de les C. Socials
DISSENY DE LA PROPOSTA	Eulàlia Comas i Fernández (ecomasf@gmail.com/ ecomas@atzurproduccions.cat)
ÀMBIT	C. Socials. Hi ha activitats que es poden desenvolupar juntament amb l'àmbit de l'Educació Visual (muntatge, rodatge, <i>collage</i>) i de Llengua (difusió).
NIVELL	Secundària (2n, 3r o 4t d'ESO). Alumnat del mateix nivell (però no necessàriament del mateix grup classe) o diversos.
TEMPORITZACIÓ	Inicialment ideada per realitzar-se en 36 hores distribuïdes al llarg de sis setmanes i mitja, preferiblement de la primavera, ja que la temperatura acompanya (les sessions de rodatge es realitzen bàsicament a la intempèrie).
DOCENTS	<i>Fem un curtmetratge documental!</i> permet treballar les Socials, l'Educació Visual i Plàstica i la Llengua, de manera clara, si bé són les Socials qui l'encapçalen. Pel que fa al nombre de docents, a priori el projecte implica la formació d'un equip docent integrat per dues o tres persones, dependent de la seva formació audiovisual. En algunes sessions (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 19, 22, 24, 25 i 26), però, pot haver-hi només un sol docent, un de Socials amb formació audiovisual. La presència de dos professors amb coneixements audiovisuals (tècnics i estètics) és totalment necessària en les sessions d'enregistrament (13, 14-15, 17-18, 20-21, 22-23) i és molt desitjable a les de muntatge (27-28, 29-30). Ambdós activitats poden comptar amb el suport del professorat de l'àmbit artístic, que pot liderar la sessió d'elaboració i d'enregistrament del <i>collage</i> sobre el problema social (23), a banda de responsabilitzar-se de la seva exposició. L'àmbit lingüístic català pot col·laborar de manera molt estreta en la sessió de difusió (32) de la projecció del documental (o liderar-la). La plantilla docent d'anglès i de castellà (o altres llengües) pot encomanar a l'alumnat la subtitulació del curtmetratge documental, si bé aquesta activitat no s'inclou a la proposta.
COMPETÈNCIES MATÈRIA	<ul style="list-style-type: none"> • Dimensió <i>Històrica</i> (DH): C3, C4. • Dimensió <i>Geogràfica</i> (DG): C5, C6, C7. • Dimensió <i>Cultural i Artística</i> (DCA): C8, C9. • Dimensió <i>Ciutadana</i> (DC): C11, C13.
COMPETÈNCIES TRANSVERSALS	<p>Digitals (AD): Dimensió Instruments i Aplicacions (C1, C3), Dimensió Tractament de la Informació (C4, C5), Dimensió Comunicació Interpersonal i Col·laboració (C8).</p> <p>Personals i Socials (APS): Dimensió Autoconeixement (C1), Dimensió Aprendre a Aprendre (C2 i C3) Dimensió Participació (C4).</p>

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL! [Dades bàsiques]

CONTINGUTS CLAU	<ul style="list-style-type: none">• Continguts clau àmbit de les Socials: CC2, CC5, CC6, CC7, CC8, CC9, CC10, CC12, CC13, CC17, CC18, CC19, CC21, CC22, CC24, CC26, CC27, CC28, CC29, CC30.• Continguts clau àmbit Digital: CCD1, CCD3, CCD10, CCD11, CCD12, CCD13, CCD16, CCD17, CCD20, CCD22.• Contingut clau àmbit Personal i Social: CCP2, CCP6, CCP7, CCP8, CCP9, CCP10, CCP11, CCP12, CCP13, CCP14, CCP15, CCP16, CCP17, CCP18, CCP19.
OBJECTIUS GENERALS D'APRENTATGE	<ol style="list-style-type: none">1. Observar l'entorn més proper, ser capaç de copsar-hi els problemes socials/ conflictes globals (i els agents implicats) i el seu origen sistèmic.2. Saber formular preguntes per extreure'n informació i captar sentiments (l'entrevista).3. Saber utilitzar els buscadors i processar la informació que ofereixen de manera crítica.4. Valorar els mitjans de comunicació com a instruments per aprendre i accedir a informacions, sempre, però des d'una mirada crítica.5. Entendre que darrera qualsevol relat hi ha una construcció que està influenciada per la persona o persones que el creen i, en aquest sentit, cal ser crític.6. Ser conscient de la necessitat de contrastar les informacions i les dades aportades per persones o entitats i saber com fer-ho.7. Ser conscient que hi ha maneres molt diverses d'aproximar-se al mateix tema.8. Conèixer els conceptes bàsics del problema social objecte del documental i ser capaç d'utilitzar-los en propietat dins i fora de contextos acadèmics.9. Formar-se una opinió sobre el problema social objecte del documental, ser capaç d'argumentar-la i de plantejar alternatives/ solucions / escenaris de futur.10. Ser capaç de treballar de manera cooperativa, de manera física i virtual.11. Acostumar-se a preguntar-se per què fem les coses.12. Descobrir el documental com a font de coneixement, d'aprenentatge i qüestionament de "la realitat".13. Saber enregistrar so i àudio amb dispositius professionals (de rodatge).14. Saber seleccionar i jerarquitzar el material a partir de criteris tècnics, estètics i de contingut.15. Saber utilitzar programes d'edició que permetin combinar imatge, so i text de manera creativa.16. Conèixer (una) història bàsica del cinema documental.17. Conèixer i comprendre els conceptes clau del llenguatge audiovisual, les seves fases de desenvolupament i els rols implicats en cada moment.

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL! [Dades bàsiques]

<p>AVALUACIÓ</p>	<p>INDIVIDUAL</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fotografia sobre el problema social, títol, argumentació. • <i>Making of</i> de vídeo del documental (1-2 minuts). • Reflexió (opinió i solucions/alternatives/ escenaris de futur al problema plantejat). • Diari de rodatge individual. <p>GRUPAL</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diari de rodatge de grup. • Treball en grup. Rúbrica.
<p>MATERIAL ENLLAÇAT</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Dossier per a l'Alumnat (DA).</u> <p>Inclou:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Breu explicació del projecte. 2. Objectius d'aprenentatge. 3. Activitats qualificadores i criteris d'avaluació. 4. Rúbrica d'autoavaluació grupal. 5. Preguntes clau per abordar el problema social des del documental 6. Pauta per valorar les fonts consultades. 7. Pauta per fer una bona entrevista. 8. Fitxa de localització. 9. Fitxa de rodatge diari. 10. Document de cessió de drets d'imatge. 11. Exemple de guió tècnic. 12. Fitxa tècnica d'una pel·lícula (de ficció i no-ficció). 13. Llistat de documentals. 14. Cronograma de producció. <ul style="list-style-type: none"> • <u>Support visual a l'aula (Power Point).</u>
<p>CODI COLORS</p>	<p>Les sessions en color groc/verd són les de rodatge i les de muntatge que s'haurien d'impartir seguides, una darrera l'altra, el mateix dia.</p>

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
1	<p>Presentació del projecte.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qui som? • Què farem? • Com ens organitzarem? • Com avaluarem? 	<p>Ens presentem!</p> <p>L'equip docent es presenta. Distribueix el <u>Dossier per a l'Alumnat</u>. En projecta alguns apartats (objectius d'aprenentatge, activitats d'avaluació i rúbrica d'autoavaluació grupal, el cronograma de producció) mentre explica els objectius d'aprenentatge globalment, què farem, com avaluarem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • La professora demana si tenen preguntes. Els detalla l'organització de la classe (grups i subgrups, secretari i portaveu), la rotació dels rols de rodatge i l'ús del GoogleDrive. • Es consensuen les dates d'entrega dels treballs d'avaluació individuals. S'aclareix que no s'acceptaran tasques més enllà de la data acordada, llevat d'aquells casos en què estigui justificat i es comuniqui amb antelació. • L'alumnat entrega el document que assegura que la seva imatge pot sortir al documental i/o al <i>making of</i>. • La professora col·loca una cartolina a una paret de l'aula perquè l'alumnat hi pugui anotar recomanacions de documentals, textos, poemes, etc. relacionats amb el problema social que escollirem treballar. Cada recomanació s'ha d'argumentar breument. <p>Al grup classe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • La docent impulsa la <u>dinàmica de La Pilota Calenta</u> per presentar alumnat (que potser no es coneix). <ol style="list-style-type: none"> 1. Que digui el seu nom. 2. Que digui què espera d'aquest projecte. <p>Una vegada ho fet, ha de passar la pilota a un company i així successivament.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demana qui sabria explicar què és un problema social i posar-ne un exemple (millor si el poder copsar al nostre entorn) ? • Amplia, ho matisa, posa exemples i els associa amb altres conceptes (<u>drets humans, desigualtat, capitalisme, injustícia, discriminació, conflicte, solidaritat</u>, etc.). Apunta els conceptes a la pissarra. 	30'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2
				APS C2 APS C4	DG C7	CCPS 8 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2 CC26 CC27 CC28 CC29 CC30

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<ul style="list-style-type: none"> Recalca la importància del camí. Fer un documental no és bufar i fer ampolles però és divertit i s'aprèn molt. <p>Al grup classe: L'equip docent demana a l'alumnat que miri els fragments de documentals i intentin dilucidar <u>quin problema social tracten</u>. Els ajuda.</p> <p>Projecció d'un fragment del documental (1:58:00-1:59:40) <i>En construcción</i> (José Luís Guerin, 2000) de la primera fase de gentrificació del Raval (3'). Muntat per Núria Esquerra. La docent explica el concepte de gentrificació i explicitar que aquest fenomen constitueix un problema social que amb els anys s'ha anat aguditzant. Projecció d'un fragment (08:00-09:15) <i>Los espigadores y la espigadora</i> (Agnès Varda, 2000), centrat en les persones que recullen el menjar que altres llencen, per necessitat, per convicció o les dues coses.</p> <p>Individualment: Mirar el <i>making of</i> del curtdocumental <i>Tema Tabú. Embaràs adolescent</i>. El comentarem a la sessió 3. [Contranseya: 4cantons]</p> <p>Concepte (documental): documental, <i>making of</i>, drets d'imatge, cronograma de producció, rodatge.</p> <p>Conceptes (socials): problema social, gentrificació, drets humans, desigualtat, capitalisme, explotació, opressió, injustícia, discriminació, conflicte, poder, classe social, jerarquia, democràcia, solidaritat, justícia i pau, redistribució de la riquesa, ajuda mútua, horitzontalita.</p>	30'	APS C4		CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20 C11

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
2	<p>Saber què és un documental, ser capaç de definir-lo, caracteritzar-lo i ubicar-ne els seus orígens històrics.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definició • Breu història • Característiques • Ingredients • Tipologies 	<p>Què és un documental?</p> <p>Al grup classe: Qui podria definir què és un documental?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Definició de documental.</i> 2. <i>Breu història del documental.</i> <ul style="list-style-type: none"> • La primera pel·lícula rodada i projectada (previ pagament a una entrada) va ser un curtmetratge documental de menys d'un minut. És <i>La sortida dels obrers de la fàbrica</i> (Germans Lumière, 1895). La primera pel·lícula rodada a Catalunya (i a l'estat espanyol) va ser <i>Plaza del Puerto en Barcelona</i> (1896), d'Alexandre Promio, produïda per Société Antoine Lumière et ses Fils. • Projecció de <i>La sortida dels obrers de la fàbrica</i> (Germans Lumière, 1895). Se la considera la primera pel·lícula que es va rodar i després es va presentar en una sessió de pagament. I era un documental de 46 segons. En la primera sessió en què es va presentar (privada), hi va assistir Alice Guy-Blaché, primera dona cineasta del món (anècdota). La docent explica que es va rodar a França i localitza el país mapamundi que hi ha a la classe. <p>Al grup classe: Què us sorprèn d'aquesta pel·lícula? Creieu que ara parlariem d'<i>obrers</i>? Sabeu qui eren els germans Lumière? (Van inventar el cinematògraf, un aparell capaç de filmar i projectar imatges en moviment. Patentada a finals del segle XIX). Us imagineu el món sense cinema?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Passi d'un fragment de l'escena de la construcció de l'iglú (0:3:00- 4:24) de <i>Nanook, l'esquimal</i> (Robert Flaherty, 1922). Se la considera l'obra fundacional del gènere. La docent explica que es va rodar al Canadà, ho assenyala al mapamundi. Comenta que a Flaherty se li van cremar els primers negatius (anècdota). No mostra la realitat actual de la família, sinó ua manera de viure passada del poble inuit. Situacions simulades. Escenaris reconstruïts. 	30'	APS C4		CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20
					DCA C8	CC11 CC12 CC13 CC15
					DCA C8	CC12 CC13 CC15 CC16

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<p>Al grup classe: Què hi observeu? (Aleshores encara no existia el cinema sonor ni tampoc el color). Creieu que parlaríem d'esquimals? (Explicar l'etimologia del mot "esquimal" i per què és preferible utilitzar la paraula "inuit"). Quin problema social creieu que tracta directa o indirectament?</p> <p>3. <i>Com ha anat evolucionant el documental fins avui? Com és el cinema documental actual? Principals festivals de documentals a Catalunya.</i></p> <p>4. <i>Característiques. Diferències amb el cinema de ficció i el reportatge periodístic.</i></p> <p>5. <i>Ingredients.</i> La importància del so: Us imagineu una pel·lícula de terror sense música? Faria por?</p> <p>6. <i>Tipologies.</i></p> <p>7. <i>Fases:</i> preproducció (idea, sinopsi, motivació, investigació, formar equip), producció (gravació), postproducció (muntatge), difusió i distribució (projecció).</p> <p>8. <i>Dona i cinema</i> (% de directores, % d'estudiants de cinema, etc.).</p> <p>A l'alumnat:</p> <p>1. Algú em sabria resumir què hem après de la classe d'avui? En quina fase ens trobem en aquests moments?</p> <p>2. La docent mostra la frase: "El documental debería tocar nuestros corazones, no sólo nuestros cerebros. No existe sólo para informarnos sobre algo, sino también para cambiar lo que sentimos sobre ello" (Michael Rabiger). Què creieu que vol dir aquesta frase? Per a comentar el pròxim dia.</p> <p>Concepte (documental): documental, cinematògraf, cinema de no ficció, preproducció-producció-postproducció.</p> <p>Conceptes (visionat): comunitat ètnica, inuit versus esquimal, discriminació, colonització.</p> <p>Ampliació sobre història del cinema (documentals): <i>La pionera</i> (Pamela B. Green, 2018), <i>Lumière! Comienza la aventura</i> (Thierry Fremaux, 2016).</p>	30'	APS C4		CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20
				APS C4		C11 CC28 CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
4	<p>Conèixer els fonaments del documental.</p> <ul style="list-style-type: none"> Idea Sinopsi Motivació <p>Ser conscient que hi ha maneres diverses (formals) d'aproximar-se al mateix tema.</p>	<p>Comencem a pensar en el nostre projecte!</p> <p><i>Continuar amb l'activitat sessió 3.</i></p> <p>1. Presentació de les propostes de l'alumnat i del professorat (<u>el problema (i els drets que estan en joc), els personatges, els espais, el per a què volem fer aquest documental i no un altre).</u></p> <p>2. Es consensua una proposta a partir de la dinàmica d'<i>El grup nominal</i>. Es deixa molt clar que s'avalua la idea, no el grup o la persona que l'ha pensada.</p> <p>3. La classe es distribueix en dos grups a l'atzar. I cada grup es distribueix en subgrups de quatre persones aproximadament per afinitat.</p> <p>En grups de quatre o sis persones:</p> <ul style="list-style-type: none"> A partir de la proposta escollida, cada grup <u>pensa el qui, el què, l'on, el per a què</u>. Això implica investigar. Investigueu sobre el problema a les nostres vides. Podeu consultar articles d'opinió, notícies de mitjans de comunicació (<i>La Directa, El Salto Diario, Ara, La Vanguardia, TV3 Notícies, Vilaweb, El Periódico, eldiario.es</i>, etc.), textos acadèmics de Google Scholar, Idescat, etc. La docent comenta breument la pauta per valorar les fonts consultades del Dossier per a l'Alumnat. <p>Al grup classe:</p> <p><i>Diferents maneres d'aproximar-se al mateix tema</i></p> <p>Nosaltres farem un curtmetratge (3-5 minuts). Hi ha llargmetratges que duren hores (més de 9 hores) com <i>Shoah</i> (Claude Lanzmann, 1985) sobre l'holocaust nazi. Sense lmatge d'arxiu i construïda a partir de testimonis orals (font primària). Projecció del <u>tràiler</u>. N'hi ha un altre, <i>Noche y Niebla</i> (Alian Resnais, 1955) sobre el mateix tema que dura 33 minuts. És un curtmetratge. Només hi ha dos àudios, la veu en <i>off</i> del director i la banda sonora. Ús de material cinematogràfic incautat als nazis (font primària). Primera cop que es mostrava. Ambdós documentals constitueixen diferents maneres d'aproximar-se a la mateixa realitat.</p> <ul style="list-style-type: none"> Què us ha semblat? Com us heu sentit? Quina funció exerceix aquí el cinema documental? Per què combina el blanc i el negre? 	25'	APS C4	DG C5 DG C7 DH C4 DH C3	CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2 CC11 CC23 CC24 CC25 CC26 CC27 CC28 CC29 CC30
			20'	APS C3	DCA C8 DC C11 DC 13	CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CC12 CC13 CC7 CC5 CC8 CC2 CC28 CC27
			15'		CC29 CC30	

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<ul style="list-style-type: none"> •Mireu a casa el documental <i>Noche y Niebla</i>. Ho comentarem el pròxim dia. <p>Conceptes (documental): sinopsi.</p> <p>Conceptes (visionat): <i>Shoah</i> (catàstrofe o destrucció en hebreu), Holocaust.</p> <p>Conceptes (social): Font primària, font secundària, credibilitat, veracitat, <i>fake news</i>, <i>depèn del problema social escollit</i>.</p>				

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
5	<p>Saber identificar els problemes que afecten a la nostra societat i saber-los captar en el dia a dia, en la gent, en els espais quotidians.</p> <p>Saber identificar els col·lectius més afectats pels problemes socials més rellevants.</p> <p>Acostumar-se a preguntar-se per què fem les coses, amb quina finalitat.</p>	<p>Treballem el nostre projecte documental!</p> <p><i>Repàs breu de l'après anteriorment (què és un documental, que és una sinopsi, com comprovar la veracitat d'una font) i comentari del visionat de "Noche y Niebla". "La voluntat d'aquest mític film de Resnais és la d'avisar sobre els riscos de la banalització de l'Holocaust, de l'oblit i del negacionisme, fins i tot el retorn a Europa, de l'antisemitisme, del racisme o del totalitarisme" (Breu, 2018, p.72).</i></p> <p>La docent <u>aporta textos sobre el problema social objecte del documental</u> que poden ajudar a resoldre les següents qüestions. S'han de respondre en grups i completar en un document de Google Drive. L'alumnat també pot cercar textos alternatius i ajudar-se dels mitjans de comunicació (notícies, articles d'opinió, etc.). Cal que tingui present la pauta per comprovar la veracitat de la informació o la credibilitat de la font, inclosa al DA.</p> <p>En grups de quatre persone:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A partir de la cerca feta a casa i la informació que podeu consultar ara, responeu a les següents: 2. Quin és el problema social que volem abordar? 3. Per què ens interessa aquest problema social? 4. Què diuen els mitjans sobre aquest problema? 5. Com ens afecta? A qui afecta de manera especial? A qui beneficia? Qui lluita per canviar les coses? Qui l'ha investigat? 6. Quins són els conceptes que haurem de dominar? (Per exemple, en el cas de Poblenou for sale, calia saber el significat de gentrificació, turisticació, etc.). 7. Quins aspectes cal que tinguem en compte? Causes (arrels del problema) i conseqüències. 8. Quines persones volem entrevistar? (Entre dues i quatre persones). A quins col·lectius pertanyen aquestes persones? Són representatives? Saben expressar-se? Tenen personalitat? Ens interessen els col·lectius invisibilitzats. 9. Quins espais volem enregistrar? Per què? 10. Algun mural, grafiti (o art urbà) que en parli, del problema? 	15'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20
			5'	APS C3		CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CC2 CC1 CCD12 CCD13 CCD14 CC11 DG C5 DG C6 DG C7 DH C3 DCA C8 CC13 CC15 CC17 CC21 CC22 CC23 CC24 CC27 CC28 CC29 CC30

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
6	<p>Saber identificar els problemes que afecten a la nostra societat i saber-los captar en el dia a dia, en la gent, en els espais quotidians.</p> <p>Saber identificar els col·lectius més afectats pels problemes socials més rellevants.</p> <p>Acostumar-se a preguntar-se per què fem les coses, amb quina finalitat.</p>	<p><i>Continuació de la sessió 5.</i></p> <p>Tot el grup classe: Posem les respostes en comú. Cada grup en respon una. La resta l'amplien, la matisen. La professora indica els errors. Es continua en la pròxima classe.</p> <p>Conceptes (socials): col·lectiu invisibilitzat, altres (<i>depèn del problema social escollit</i>).</p>	30'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20
			30'		DG C5 DG C6 DG C7 DH C3 DCA C8	CC2 CC11 CC13 CC15 CC17 CC21 CC22 CC23 CC24 CC27 CC28 CC29 CC30

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
7	Aprendre a formular preguntes per extreure'n informació i captar sentiments (l'entrevista).	<p><i>Aprenem a fer una entrevista!</i></p> <p>Tot el grup classe:</p> <p>0. <i>Acabem l'activitat del dia anterior.</i></p> <p>1. <i>L'entrevista. Utilitat. L'entrevistador. Les preguntes. L'emplaçament.</i></p> <p>Projecció RGB (Julie Cohen, Betsy West, 2018) per veure un exemple d'entrevista a dues persones alhora. La docent comenta qui és RGB i el problema social que aborda el documental (discriminació per gènere). Pregunta al grup classe: Per què creieu que està justificada (l'entrevista a dues alhora)?</p> <p>2. <i>Altres possibilitats: la conversa guiada.</i></p> <p>Projecció d'un fragment (17:35-18:32) del documental <i>The Segovia Big Band</i> (Gemma Serrahima, 2014) i del tràiler de <i>Pepe & Rubianes</i> (Manuel Hueriga, 2011).</p> <p>3. <i>Com gravar una entrevista?</i> Tipus de plans i el seu significat (Marimón, p. 171).</p> <p>Projecció del vídeo <i>Dóna'm la teva mirada: els tipus de pla</i> (3'49").</p> <p>Els canvis de plans amb una càmera es fan el moment que l'entrevistador pregunta. <i>Talkings heads</i> (o bustos parlants). La col·locació de l'entrevistat i de l'entrevistador (dins o fora quadre). El concepte d'aire. El concepte de <i>raccord</i> (o continuïtat). Els drets d'imatge de la persona entrevistada (document cessió drets imatge).</p> <p>3. Com contactar amb l'entrevistat? Què cal tenir en compte? Què cal dir i què no cal dir? Fem un simulacre. Anotem un guió a la pissarra.</p> <p>4. Recordar els nostres personatges (quatre). Cada personatge ens ha de permetre veure una perspectiva del problema (rol d'afectats, membre entitat que lluita per canviar les coses, etc.).</p> <p>5. Distribució dels personatges. Cada grup es fa responsable d'un personatge, de contactar-lo, de cercar-ne informació, d'entrevistar-lo.</p>	20'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2
			20'			

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<p>Per grups:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Una part del subgrup intenta localitzar el personatge (amb l'ajuda de l'equip docent) i truca/envia un correu electrònic a un dels personatges i demana la seva disponibilitat. Es deixa clar quins són els horaris que tenim disponibilitat per rodar. Només poden coincidir dues entrevistes el mateix dia. • Cada grup apunta les cites que concerta a un calendari penjat a la paret. • Cada grup escull un responsable de fer el seguiment del contacte i de contactar-lo dos dies abans per recordar-li l'entrevista. • L'altra part del subgrup cerca informació dels entrevistats i cerca una alternativa, en cas que la primera opció no sigui possible. <p>Conceptes (documental): entrevista, escolta activa, empatia, <i>talking head</i> (bustos parlants), <i>raccord</i> (continuitat), aire, fora de quadre, pla general, pla mig, primer pla, pla detall.</p> <p>Conceptes (visionat): discriminació per gènere.</p> <p>[Al Dossier per a l'Alumnat hi ha apartat "Pauta per fer una bona entrevista"].</p>	15'	APS C3 APS C4		CPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
8	Aprendre a formular preguntes per extreure'n informació i captar sentiments (l'entrevista).	<p>Elaborem l'entrevista!</p> <p><i>Repàs sobre què hem de tenir en consideració per a realitzar una entrevista. Es recorda que les entrevistes que farem han de durar entre 5 i 10 minuts. Cada grup explica a la resta de companys com ha anat la cerca i què els queda pendent.</i></p> <p>Al grup classe</p> <p>La docent els parla del concepte d'escenificació i de les escenes d'acció en què participi el personatge, com a alternativa als <i>talking heads</i> (o a reduir-los). Els projecta el tràiler de <i>El silenci de otros</i> (Almudena Carracedo i Robert Bahar, 2018). Pregunta a l'alumnat: Quin problema social creieu que aborda? El matisa, l'explica. Després els reparteix als alumnes una entrevista vinculada al problema social objecte del nostre documental.</p> <p>Per grups:</p> <p>Des de Google Drive, escriuiu les preguntes a l'entrevistat (com li afecta el problema, quin origen creu que té, quines alternatives/solucions hi veu, què n'opina, si té dades per recolzar el seu posicionament, etc.), el lloc on li faríeu l'entrevista i en quina situació gravaríeu el personatge (escenificació o escena d'acció real) i per què. Al costat de la pregunta, posar el tipus de pla (general, mig o <i>close-up</i>). L'equip docent es passeja pels grups, demana si necessiten ajuda, resol dubtes, suggereix.</p> <p>Al grup classe:</p> <p>Repassem els rodatges pactats i els que queden per pactar.</p> <p>Individualment (a casa)</p> <p>Escriuiu, al diari, què heu après fins ara (del problema/conflicte social i sobre el gènere documental), què us motiva i què no, com us heu sentit, què voldríeu aprofundir.</p> <p>Conceptes (documental): escenificació, escenes d'acció.</p> <p>Conceptes (visionat): memòria històrica, dictadura.</p> <p>Conceptes (socials): depèn del problema social que es treballi (extrets de l'entrevista que la docent els distribueix).</p>	15'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2
			10'		AD C8 DG C5 DG C7	CCD22 CC21 CC23 CC24 CC25 CC26 CC27 CC28 CCC29 CC30
			20'			
			5'			

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
9	Observar l'entorn més proper i ser capaç de copsar-hi els problemes i conflictes globals i el seu origen sistèmic (localitzar/treball de camp).	<p><i>Recuperem el document de la sessió 5. Repassem quins espais volem gravar i en quins espais volem enregistrar les entrevistes (i per què).</i></p> <p>Observem l'entorn, descobrim els espais del nostre documental!</p> <p>A tot grup classe:</p> <p>1. Què ens diuen aquests espais del nostre problema? Què comuniquen? Qui transita per aquests espais i quan? Quines característiques socials i econòmiques tenen (Idescat)? Quin ús se'n fa? Hi ha grafitis (o algun altre tipus d'art urbà) que denunciï aquesta problemàtica a prop de l'institut? El problema social que tractem els ha fet canviar? De quina manera? Necessitem imatges d'arxiu?</p> <p>2. Què creieu que s'ha de tenir en compte abans d'anar a gravar a un lloc (des del punt de vista tècnic)? Pensem en un pla B. (Soroll, accessibilitat, lluminositat, etc.).</p> <p>La docent ho explica a partir de les observacions de l'estudiantat i després de la resposta dels alumnes a la pregunta demana que cerquin l'apartat "Fitxa de localització" del Dossier per a l'Alumnat.</p> <p>Per grups (Localitzar/ Treball de camp fora horari lectiu): Cada grup es fa responsable de localitzar un lloc (o dos) i d'emplenar la fitxa de localització del Dossier per a l'Alumnat (soroll, llum, accessibilitat, etc.) i argumentar per què és un bon lloc per al nostre documental (des del punt de vista del conflicte/problema que aborda). S'haurà de portar fet la setmana següent. Cal fer una foto (o diverses) del lloc que es localitza.</p> <p>Conceptes (documental): localitzar.</p>	10'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2 CC5 CC13 CC28 CC21 CC23 CC24 CC25 CC27 CC28 CC29 CC30
			35'	APS C3 APS C4	DG C5 DG C7 DH C3 DCA C8	CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
10	<p>Saber què és el tractament d'un documental, definir-lo i ser conscient que el contingut marca la forma però que la forma també condiciona el contingut.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Quin tipus d'imatges veurem? • Què escoltarem? 	<p>Com serà el nostre tractament?</p> <p>Frase: "La forma és inseparable del contingut; la idea, inseparable de la forma" (Andréi Tarkovsky). Hi esteu d'acord? Per què?</p> <p>Projecció de fragments de documentals fets a partir d'imatges d'arxiu (<i>Vita activa: el espíritu de Hannah Arendt</i>, <i>La Pionera</i> -tràilers), amb entrevistes (<i>Searching for de sugar man</i>, <i>Eugenio</i> -tràilers), amb animacions (<i>La imagen perdida</i>, <i>Approved for adoption</i> -tràilers) o recursos gràfics (<i>Economia col·lectiva</i>->22:10-22:30, 47:10-47:30). Creieu que és important conservar els documents del present? Per què? Quines fonts del passat ens interessen per al nostre curtmetratge?</p> <p>A tot el grup classe:</p> <p>La docent explica què és el tractament, el COM. La forma de la història que també condiciona la història. A partir d'aquí cerquem el tractament del nostre documental. Respondrem aquestes preguntes de manera raonada.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Què veurem a la pantalla (material d'arxiu -foto o vídeo-, registres originals, recursos gràfics)? Breu comentari sobre l'arxiu de la Filmoteca de Catalunya i del cost de les imatges d'arxiu (mostrar tarifes actualitzades). Visita archive.org (<i>creative commons</i>). 2. Com farem les entrevistes? En quina posició col·locarem l'entrevistat? Es veurà la persona entrevistadora? Ens interessa només l'àudio o també la imatge? Quins avantatges té mostrar la cara de l'entrevistat? (expressions del rostre, menys recursos). 3. Què escoltarem? (so directe, so d'arxiu, narrador, efectes sonors, banda sonora). <p>Projecció de fragments de documentals per fixar-se en el component sonor. Documentals amb veu en <i>off</i> del director (<i>Big boys gone bananas</i>-> 1:12-2:20), amb narrador "omnipotent" (<i>Comprar, llençar, comprar</i>, tràiler), so d'arxiu, efectes sonors i banda sonora (<i>Demonstration</i> ->16:00-18:15). La docent comenta també breument els problemes socials que reflecteixen aquests treballs (multinacionals, explotació laboral, vulneració de drets i llibertat expressió, dictadura, consumisme i obsolescència programada, totalitarisme i genocidi, etc).</p>	5' 15' 40'	APS C4	DCA C9	CC5 CC13 CC11 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<p>La docent apunta les respostes a la pissarra, fa una foto, la penja al GoogleDrive. Tothom hi té accés.</p> <p>Conceptes (documental): tractament, forma i contingut, imatges/so d'arxiu, animacions, recursos gràfics, narrador/veu en <i>off</i>, banda sonora, efectes sonors, so directe.</p> <p>Conceptes (visionat): multinacionals, explotació laboral, vulneració de drets i llibretat d'expressió, dictadura i totalitarismes, consumisme i obsolescència programada, genocidi, etc.</p>				

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
11	<p>Conèixer els organismes que regulen els rodatges a la via pública.</p> <p>Familiaritzar-se amb els fulls de rodatge diaris.</p>	<p><i>La docent comenta els encerts i els errors més freqüents en les entrevistes realitzades pels alumnes. Projecta algun exemple. Posem en comú la feina de localització que ha fet cada grup (sessió 8).</i></p> <p>Què hem de tenir en consideració abans de rodar?</p> <p>A tot el grup classe: <i>Cal demanar permís per gravar al carrer? En termes generals, la <u>Barcelona Film Comission</u> i altres organismes homòlegs (<u>Girona Film Office</u>) demanen una assegurança i si s'ocupa la via pública (cal fer talls, etc.), cal pagar una taxa. Si es vol fer un rodatge als jardins d'una universitat, per exemple, també podem contactar directament amb la universitat (explicar cas real). La docent entra als webs d'ambdós organismes i comenta les fitxes que fan emplenar. Després, explica què és un cronograma i un full de rodatge.</i></p> <p>Per grups (i amb l'ajuda de la docent, si s'escau):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demanar permís, si cal, per gravar on volem. • A partir del cronograma, emplenar els fulls de producció diaris (exemple disponible al GoogleDrive i al Dossier per a l'Alumnat). • Contactar amb les persones entrevistades que quedi per contactar. <p>Individualment:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Agafeu el diari d'aula i escriviu, què heu après fins ara (del problema/conflicte social i sobre el gènere documental), què us motiva i què no, com us heu sentit, què voldríeu aprofundir. • Penseu en diversos llocs on estrenar el documental (a casa, si hi ha temps). <p>Conceptes (documental): cronograma de producció, full de rodatge, assegurança, taxa.</p> <p>Conceptes (socials): espai públic.</p>	<p>15'</p> <p>15'</p> <p>10'</p> <p>20'</p>	<p>APS C4</p> <p>APS C3</p> <p>AD C8</p>		<p>CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2</p> <p>CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCD22</p>

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
12	<p>Saber quins són els diferents rols en l'elaboració d'un documental, poder descriure'ls i desenvolupar-los mínimament.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les fases, els departaments i els rols • Els equips reduïts i la dualitat de càrrecs • Diverses persones fent la mateixa tasca • Com ho farem nosaltres 	<p>Quins rols hi ha en l'elaboració d'un documental?</p> <p>Al grup classe:</p> <p>0. Quins perfils professionals creieu que necessitem per fer un documental? Fem la dinàmica de <i>La Pilota Calenta</i>. Només pot parlar qui té la pilota. Qui la té, l'ha de passar després a un company. I així de manera successiva. La docent els explica i posa exemples de documentals on ha treballat (o coneix com s'han organitzat).</p> <p>1. Les fases (preproducció, producció, postproducció), els departaments (guió, producció, direcció, fotografia, so, postproducció) i els rols. El documental és investigar profundament una qüestió i plasmar-ho en un audiovisuals per a poder-ho compartir (i visibilitzar allò investigat). És una feina d'equip.</p> <p>2. Els equips reduïts (pressupost, el tipus de documental, etc.) i la dualitat de càrrecs. Projectió d'un fragment de <i>Sonita</i> (Rokhsareh Ghaemmaghami, 2016). La directora grava, dirigeix i guionitza. Un alumne voluntari llegeix la sinopsi del documental (al Dossier per a l'Alumnat, apartat "Fitxa tècnica". Quin problema o problemes s'hi tracten de manera directa o indirecta?</p> <p>3. Diferents persones per al mateix rol (rodatges improvisats, altres).</p> <p>4. Com ens organitzarem nosaltres (càmera, so, director, productor, <i>making of</i> fotogràfic, <i>making of</i> vídeo, guionista/entrevistador, script)? Es recorda que la persona que assumeixi el rol de director s'encarregarà de completar <u>un diari de rodatge</u> (grup). Hi anotarà dificultats, les sensacions, les anècdotes, els regals de l'atzar, canvis de darrera hora, etc.</p> <p>Conceptes (documental): rols, rodatge, guionista, productor, director, sonidista, script, director de fotografia, càmera, diari de rodatge.</p> <p>Conceptes (visionat): conflicte bèlic, persona refugiada, discriminació per gènere, patriarcat.</p>	15'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2
			40'			

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
13	Saber enregistrar so i àudio amb dispositius professionals (de rodatge).	<p>Breu repàs durant les sessions 11 i 12. Preguntes a l'alumnat. Anotacions dels conceptes a la pissarra.</p> <p>Com funcionen els dispositius de gravació d'imatge i de so?</p> <p>A tot el grup classe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Presentar de totes les eines per a enregistrar imatge i so (càmera, trípod, micro de corbata, perxa, antivent, la claqueta, etc.) 2. Explicar elements bàsics de funcionament de la càmera (rec, diafragma, obturador, balanç de blancs) i del micròfon (com col·locar-ho, què fer si fa vent). 3. Explicar quines rutines cal activar abans de rodar (bateries, targetes gràfiques, piles) i la importància de cuidar i ser responsable amb el material. 4. Fer un <i>wild track</i> d'ambient a cada rodatge (gravar 2-3 minuts de so ambient). <p>Per grups de 12 persones:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Graveu un simulacre d'entrevista. 2. Fotografieu l'escena de manera que es pugui veure on queda la càmera, la persona entrevistada i l'entrevistadora. 3. Proveu un pla general, un pla mig, un pla curt i un pla detall. Justifiqueu l'elecció: en quins moments faríeu aquests canvis? <p>A tot el grup classe:</p> <p>Recordatori que el pròxim dia sortim a gravar. Seria bo consultar les previsions meteorològiques i saber qui farà què i responsabilitzar-se'n.</p> <p>Curiositat: Relació entre material gravat i temps del film: 50 minuts per a 1. A la ficció és de 6 per a 1.</p> <p>Conceptes (documental): rec, diafragma, obturador, balanç de blancs, micro de corbata, perxa, antivent, trípod, claqueta, rec, diafragma, obturador, balanç de blancs, <i>wild track</i> d'ambient, tarjeta gràfica.</p>	10'	APS C4		CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CCD1 CCD2 CCD10
			15'	AD C1		
			25'	AD C3 APS C3 APS C4		CCD17 CCD10 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS19 CCPS20
			5'			

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
14	De rodatge (1)	<p>Anem de rodatge!</p> <ol style="list-style-type: none"> Distribució de rols. Arribar a la localització i preparar tot l'equip perquè la persona entrevistada no hagi d'esperar. Gravar entrevista (10-15 minuts) i a la persona entrevistada "fent coses" (30-40 minuts). 		APS C3 APS C4		CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20
15	De rodatge (1)	<ol style="list-style-type: none"> El càmera i el productor es responsabilitzen de bolcar les imatges enregistrades a un ordinador i de guardar-les en un USB, que es retorna al professor responsable de cada grup al final de la jornada. <p>[En cas de pluja, obres o tasques de jardineria sorolloses, s'ajorna, si es pot, o es desenvolupa un pla B, pensat amb antelació].</p> <p>[En els rodatges, la classe es parteix en dos. Cada grup compta amb una persona amb coneixements audiovisuals que els ajuda en tot moment].</p>		AD C1 AD C3		CCD1 CCD2 CCD3 CCD10 CCD14 CCD17

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
16	<p>Saber seleccionar i jerarquitzar el material a partir de criteris tècnics, estètics i de contingut.</p> <p>Ser conscient de la necessitat de contrastar les informacions i les dades aportades per persones o entitats i saber com fer-ho.</p>	<p>Com treballar el material enregistrat?</p> <p>La professora comenta alguns encerts i alguns aspectes a millorar sobre el que s'ha gravat (des del punt de vista tècnic, estètic i de contingut). Explica els conceptes de minutatge i transcripció. També explica la importància de contrastar la veracitat del que diuen les nostres fonts, els nostres entrevistats (o personatges) i com fer-ho amb criteri (veure PowerPoint i Dossier Alumnat apartat "Pauta per valorar les fonts consultades"). Utilitza les entrevistes fetes per l'alumnat com a exemple. Com a documentalistes / investigadors del món social, tenim la responsabilitat (ètica) de confirmar la veracitat de les dades aportades, els recalca la docent.</p> <p>Per grups:</p> <p>Cada grup s'encarrega de visualitzar tot el material que ha enregistrat. Trebal·leu des de GoogleDrive. Repartiu-vos la feina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Com està la imatge? I el so? Cal repetir algun rodatge? El que diu la persona entrevistada és interessant/ valuós per al nostre documental? Anoteu on comença i on acaba aquesta frase interessant (minutatge). Feu-ne un resum del contingut o escriviu literalment el que diu (transcripció). Feu el mateix amb els recursos que estiguin bé. En acabat, ordeneu el material en funció de la seva vàlua. • És creïble la informació que us porten les persones entrevistades? Hi ha alguna declaració/ resposta d'interès que creieu que caldria confirmar-se? Anoteu-ho i intenteu confirmar-ho a través de consultar fonts diverses (Idescat, etc.). • Hi ha algun aspecte del problema que alguna persona entrevistada esmenta o explica que caldria ampliar? Caldria modificar l'entrevista o afegir alguna pregunta? Cerqueu-ne més informació. <p>Individualment (a casa):</p> <p>Escriviu al diari d'aula com ha anat el rodatge, què ha anat bé, què es podria millorar, què he après i com m'he sentit.</p>	15'	AD C8 AD C4 APS C3 APS C4		CCD22 CCD14 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CCD16 CC1 CC17 CC18
			40'	CG C6		

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRESENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<p>A tot el grup classe: Recordatori que el pròxim dia sortim a gravar. Seria bo consultar les previsions meteorològiques i saber qui farà què i responsabilitzar-se'n.</p> <p>Conceptes (documental): minutatge, transcripció, contrastar, veracitat, credibilitat, responsabilitat, ètica.</p>	5'			
17	De rodatge (2).	<p>Anem de rodatge!</p> <p>1. Distribució de rols.</p> <p>2. Arribar a la localització i preparar tot l'equip perquè la persona entrevistada no hagi d'esperar.</p> <p>3. Gravar entrevista (10-15 minuts) i a la persona entrevistada "fent coses" (30-40 minuts).</p> <p>4. El càmera i el productor es responsabilitzen de bolcar les imatges enregistrades a un ordinador i de guardar-les en un USB, que es retorna al professor responsable de cada grup al final de la jornada.</p> <p>[En cas de pluja, obres o tasques de jardineria sorolloses, s'ajorna, si es pot, o es desenvolupa un pla B, pensat amb antelació].</p> <p>[En els rodatges, la classe es parteix en dos. Cada grup compta amb una persona amb coneixements audiovisuals que els ajuda en tot moment].</p>	120'	<p>APS C3 APS C4</p> <p>AD C1 AD C3</p>		<p>CCPS11 CCPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CCD1 CCD2 CCD3 CCD10 CCD14 CCD17</p>
18	De rodatge (2).					

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRESENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
19	<p>Saber seleccionar i jerarquitzar el material a partir de criteris tècnics, estètics i de contingut.</p> <p>Ser conscient de la necessitat de contrastar les informacions i les dades aportades per persones o entitats i saber com fer-ho.</p>	<p>Com treballar el material enregistrat? La professora comenta, breument, alguns encerts i alguns aspectes a millorar sobre el que s'ha gravat.</p> <p>A tot el grup classe Alguna qüestió que vulgueu comentar?</p> <p>Per grups: Us heu d'encarregar de visualitzar tot el material que heu enregistrat. Treballeu des de GoogleDrive. Repartiu-vos la feina. Feu ús de l'apartat "Pauta per valorar les fonts" del Dossier per a l'Alumnat per comprovar-ne la veracitat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Com està la imatge? I el so? El que diu la persona entrevistada és interessant/ valuós per al nostre documental? Anoteu on comença i on acaba aquesta frase interessant (minutatge). Feu-ne un resum del contingut o escriviu literalment el que diu (transcripció). Feu el mateix amb els recursos que estiguin bé. En acabat, ordeneu el material en funció de la seva vàlua. • Hi ha alguna declaració/ resposta d'interès que creieu que caldria confirmar-se? Anoteu-ho i intenteu confirmar-ho a través de consultar fonts diverses (Idescat, etc.). • Hi ha algun aspecte del problema que alguna persona entrevistada esmenta o explica que caldria ampliar? Caldria modificar alguna entrevista? Cerqueu-ne més informació. <p>Individualment (a casa) Escriviu al diari d'aula com ha anat el rodatge, què ha anat bé, què es podria millorar, què he après i com m'he sentit.</p> <p>A tot el grup classe: Recordatori que el pròxim dia sortim a gravar. Seria bo consultar les previsions meteorològiques i saber qui farà què i responsabilitzar-se'n.</p>	10'			
			40'	AD C8 AD C4 APS C3 APS C4		CCD22 CCD14 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CC2 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CCD16 CC1 CC17 CC18
			5'	CG C6		

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
20	De rodatge (3).	<p>Anem de rodatge!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Distribució de rols. 2. Arribar a la localització i preparar tot l'equip perquè la persona entrevistada no hagi d'esperar. 3. Gravar l'espai. 4. El càmera i el productor es responsabilitzen de bolcar les imatges enregistrades a un ordinador i de guardar-les en un USB, que es retorna al professor responsable de cada grup, al final de la jornada. 	120'	APS C3 APS C4		CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19
21	De rodatge (3).	<p>4. El càmera i el productor es responsabilitzen de bolcar les imatges enregistrades a un ordinador i de guardar-les en un USB, que es retorna al professor responsable de cada grup, al final de la jornada.</p> <p>Individualment (a casa):</p> <ul style="list-style-type: none"> • El pròxim dia porteu material per poder fer el <i>collage</i> (papers de diaris, revistes) per poder-ne extreure títols, anuncis, fotografies, il·lustracions que es puguin relacionar amb el problema social. També podeu fer un dibuix (en un paper que enganxeu després). Haureu de construir almenys una paraula (relacionada amb el problema social) a partir de les lletres de les publicacions. Cadascú haurà de tenir pensada una paraula per construir i tenir localitzat almenys un element (article, foto, etc.) sobre el problema. • Els explica que en la pròxima sessió faran, individualment, un text sobre el problema/ conflicte social que aborda el documental. Que hauran de donar la seva opinió, argumenta-la amb dades i oferir alternatives/solucions al tema en qüestió (i pensar en les conseqüències de les solucions possibles per escollir la millor solució, segons el vostre criteri). Que podran utilitzar tot el material que necessitin. 		AD C1 AD C3		CCPS20 CCD1 CCD2 CCD3 CCD10 CCD14 CCD17

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
23	De rodatge (5). <ul style="list-style-type: none"> • Debat • Collage 	<p>Per grups:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gravació del debat (15 persones). Abans de gravar l'equip de rodatge localitza l'espai i decideix, amb l'ajuda del professorat, on col·locar la càmera per a un pla general, etc. (10 minuts). Les persones que faran el debat (10) acorden l'ordre dels temes a abordar. El professorat ho revisa abans de començar a rodar. • Gravació de l'elaboració del collage (amb notícies sobre la temàtica, fotos, titulars). <p>El càmera i el productor de cada grup es responsabilitzen de bolcar les imatges enregistrades a un ordinador i de guardar-les en un USB, que es retorna al professor responsable de cada grup, al final de la jornada.</p> <p>Conceptes (problema social): <i>depèn del problema social escollit.</i></p>	55'	APS C2 APS C3 APS C4 AD C1 AD C3		CCPS8 CCPS9 CCPS10 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CC2 CCD1 CCD2 CCD3 CCD10 CCD14 CCD17

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
24	<p>Ser capaç d'elaborar l'estructura d'un documental i d'argumentar les decisions preses.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Determinada per l'acció • Determinada per la paraula • La corba dramàtica • La importància de l'inici i del final • Narrador/ Intertítols 	<p>Com elaborar l'estructura del nostre documental?</p> <p>A tot el grup classe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explicació teòrica al voltant d'aquests cinc punts: <ol style="list-style-type: none"> 1. Estructura determinada per l'acció. 2. Estructura determinada per la paraula. 3. Necessitat d'una corba dramàtica (presentació, nus, desenllaç). 4. La importància de l'inici i del final. 5. Narrador/ Intertítols/Rètols explicatius. • <i>Què farem nosaltres?</i> <p>Estructura determinada per la paraula i per l'elaboració del <i>collage</i> (seguim la seva evolució que es va mostrant al llarg del documental).</p> <p>En grups de quatre (repartiu-vos la feina): Trebal·leu des de GoogleDrive.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transcriviu de les entrevistes que faltin. • Descriviu de les escenes acció/ escenificacions que faltin. • Descriviu del material arxiu que faltin. • Feu una proposta d'estructura i acompanyeu-la d'un text argumentant la decisió presa. Ha d'incloure les imatges del principi i del final detallades. Indiqueu si el documental tindrà intertítols o rètols explicatius i en quins moments o quines dades aportaran. <p>A tot el grup classe: Què ha de tenir un bon títol? La docent els pregunta mentre mostra títols (PPT). Després hi amplia, matisa (<i>Searching for the Sugar Man, En construcción, Noche y niebla, Big Boys Gone Bananas, Sonita, La imagen perdida, etc.</i>).</p> <p>Individualment (a casa): Penseu en una proposta de títol per al nostre documental.</p>	15'			
			30'	AD C8 APS C3 APS C4		CCD22 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20
			15'			

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
25	<p>Ser capaç d'elaborar l'estructura d'un documental i d'argumentar les decisions preses.</p>	<p><i>Continuar amb la sessió anterior...</i></p> <p>En grups de quatre: Treballem des de GoogleDrive.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transcriviu de les entrevistes que faltin. • Descriviu de les escenes acció/ escenificacions que faltin. • Descriviu del material arxiu que faltin. • Feu una proposta d'estructura i acompanyar-la d'un text argumentant la decisió presa. Ha d'incloure les imatges del principi i del final detallades. Indicar si el documental tindrà intertítols o rètols explicatius i en quins moments o aportant quines dades (cal que indiqueu la font). • Presenteu-la als companys (projecció del document de GoogleDrive). <p>El grup classe</p> <ul style="list-style-type: none"> • A partir de les propostes fetes, escollim una estructura. 	30' 25'	AD C8 APS C3 APS C4		CCD22 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRESENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
26	<p>Saber utilitzar programes per combinar imatge, so, text de manera creativa (muntatge).</p> <ul style="list-style-type: none"> • La importància del muntatge • En què consisteix el muntatge? • Quines són les fases de muntatge? • El muntatge ahir i avui (el pla seqüència i el tall; les dones muntadores). • La llei d'escala i la llei dels 30 graus • Programes d'edició (Final Cut) 	<p><i>Cadascú escriu el títol que ha pensat en un pòstic sense posar-ne l'autoria. Es penja a una paret de la classe. Se li fa una foto.</i></p> <p>Com muntar?</p> <p>Al grup classe:</p> <p>0. Fixeu-vos en aquest audiovisual (projecció de <i>L'experiment de Kuleixov</i>, 44"). (L'efecte Kuleixov, cineasta rus, demostra que una mateixa imatge pot adoptar significats diferents depenen de les imatges que la juxtaposin. El cineasta Sergei Eisenstein va ser alumne de Kuleixov). Què hi observeu?</p> <p>1. <i>Per què és important el muntatge?</i> El muntador és el guionista final del film.</p> <p>2. <i>Com definiríem el muntatge i quin és el seu objectiu?</i> (Ordenar imatge i so i fixar-los en el temps. Fer el tall invisible a l'espectador).</p> <p>3. <i>Quines són les fases del muntatge?</i> 1. Visionat i selecció. 2. Muntatge previ + <i>rough cut</i> + <i>fine cut</i>. 3. Gravació de la narració definitiva (<i>off</i>), si n'hi ha. 4. Composició de la música (o afegir la que es triï). 5. Mescla d'àudio. 6. Etalonatge (o color).</p> <p>4. <i>Quant dura l'etapa de muntatge?</i> (Per un llargmetratge -més de 60 minuts-, el muntatge normalment s'allarga un mínim de dos mesos. El documental <i>Olympia</i> de Leni Reifentahl (1938) va tardar dos anys a muntar-se. Retrata els Jocs Olímpics del 1936 a l'Alemanya nazi. L'estat espanyol va decidir no participar-hi i a Barcelona es va organitzar una Olimpíada Popular però per culpa de la el cop d'estat feixista no es va poder celebrar. El 1933 Alemanya de Hitler obre el primer camp de concentració (Dachau). El documental dura 226 minuts -suma de les dues parts. Importància de la banda sonora. Classicisme grec. Apologia al cos humà).</p> <p>Projecció <i>Olympia</i> de Leni Reifentahl (1:48:00-1:50:00).</p>	10'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20
				DCA C8		CC13
				DCA C8		CC12 C13

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
		<p>5. <i>El muntatge d'ahir i d'avui. El pla seqüència i el tall.</i> Quan el cinema va començar només podíem veure plans seqüència o grups de plans seqüència, cas de <i>La sortida dels obrers de la fàbrica Lumière</i> (1895). El muntatge per tall constitueix un dels primers salts evolutius del cinema. En els primers films que van ser editats es tallaven i enganxaven peces de la pel·lícula amb una cinta adhesiva.</p> <p>6. <i>Les dones muntadores</i> Projecció d'un fragment (23'-26') del film de Vertov <i>L'home de la càmera</i> (1929). (Al principi, qui muntava, majoritàriament, eren les dones. En aquest film, qui edita és Elizaveta Svilova, esposa del director). Ara la majoria de muntadores de rodatge (o scripts) són dones.</p> <p>7. <i>La llei d'escala i la llei dels 30 graus</i> "Cada pla que comença ha de ser una nova font d'energia. (...) El que suggereixen la llei d'escala i la llei dels 30 graus és que cada pla comenci sigui substancialment diferent de l'anterior per tal que hagi tingut sentit canviar de pla i no es faci evident el tall". (Marimón, 2015, p. 107).</p> <p>8. <i>Els programes actuals d'edició</i> Adobe Premier, Adobe Final Cut. Altres: iMovie, Windows Maker (i WeVideo, OpenShot, YouCut). Es mostra com funciona el Final Cut a partir de les imatges que han gravat els alumnes.</p> <p>Conceptes (documental): efecte Kuleixov, tall, pla seqüència, la llei d'escala, la llei dels 30 graus, script, <i>rough cut</i>, <i>fine cut</i>.</p> <p>Conceptes (visionat): Nazisme, dictadura, Franco, Hitler, propaganda.</p>	45'			CC15 CC11

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRESENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
27	Muntatge (pràctica).	<p>Muntem!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qui ja ha muntat? I amb quin programa? <p>S'organitza la classe per grups de quatre persones, en què almenys una persona del grup té experiència en edició d'imatges. Es distribueix el material de manera que es formen uns sis grups de quatre persones. Cada grup disposa d'un USB amb el material. La docent demana que mirin <u>el guió tècnic</u> del Dossier per a l'Alumnat. Els encomana que abans de muntar, el completin.</p>	20'	AD C3		CCD10 CCD14
28	Muntatge (pràctica).	<ul style="list-style-type: none"> • Dóna alguns consells de muntatge, que s'apunten a la pissarra: <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Tenir l'habilitat de dir molt en poc.</i> 2. <i>La importància de la varietat.</i> 3. <i>La rellevància de la càrrega metafòrica.</i> 4. <i>No repetir, complementar.</i> 5. <i>Deixeu que la imatge respiri.</i> • Muntatge per grups de quatre persones. • Al final de cada sessió, cada grup guarda el que ha muntat a l'USB. • Si algun grup vol (i té els mitjans), pot seguir muntant a casa. <p>Conceptes (documental): guió tècnic, càrrega metafòrica.</p>	100'	APS C3 APS C4		CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20
29	Muntatge (pràctica).	<p>Muntem!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muntatge per grups de quatre persones. 		AD C3		CCD10 CCD14
30	Muntatge (pràctica).	<ul style="list-style-type: none"> • Tots els grups entreguen el seu muntatge (USB) a l'equip docent, que unirà totes les parts i aplicarà les correccions oportunes (que prèviament ja ha comentat a l'aula o comentarà a posteriori). 	120'	APS C3 APS C4		CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
31	Muntatge: el rough cut o el primer muntatge. <ul style="list-style-type: none"> • Visionat del <i>rough cut</i> • Què diuen els professionals? • La música, el grafisme i l'etalonatge 	<p>Mirem els postics amb els títols de la sessió 26 per escollir-ne un a través d'una dinàmica equiparable a la d'<i>El grup nominal</i>. Un voluntari els enumera. Cada persona ha d'apuntar en un paper els tres que més li agradin, per ordre. Es discuteixen els més exitosos i se'n tria un.</p> <p>Ja tenim el 'rough cut' o el primer muntatge!</p> <p>A tot el grup classe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sabeu què és un <i>rough cut</i>? I el <i>fine cut</i>? La professora ho matisa/ amplia/ explica. • Projecció del <i>rough cut</i> (o primer muntatge) del nostre documental. Per què és un <i>rough cut</i>? • La docent explica què diuen els muntadors professionals sobre el muntatge (Marimón, p.113) i comenta els següents aspectes: <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Música</i>. La importància de la música (enforteix o debilita el que volem transmetre). On podem trobar música <i>creative commons</i>? Es mostren webs (https://www.bensound.com, https://www.jamendo.com, etc.). 2. <i>Sons</i>: Millor gravar so en directe (<i>wild track</i>), però quan falla: On trobar-ne? Programes edició i bancs de sons a Internet. També hi ha bancs de sons a Internet. Es mostra la BBC Sound Effects (https://bbcsfx.acropolis.org.uk). 3. <i>Grafisme</i> (retolació). 4. <i>Etalonatge</i>. (Ho farà l'equip docent). A l'aula es mostra un clip del nostre documental Abans i després d'etalar. <p>Per grups de quatre persones (a casa):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Triar un tipus de música, de tipus, instrumental i <i>creative commons</i> que pugui encaixar amb el documental, per al principi i els crèdits. (O des de Música, Educació Visual i Plàstica es compon). Comparteixen la música a través de GoogleDrive amb la resta de grups i la resta de grups decideixen quina els agrada més. Apunten la música a la pissarra. • La docent elabora una enquesta a través de GoogleForms amb les finalistes i cada alumne vota, de manera secreta i virtual, quina creu que és millor per al documental (a casa). Els resultats es donen a conèixer a la sessió 32. 	15'	APS C4		CCPS17 CCPS19 CCPS20
			15'	APS C3		CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14
			25'	AD C8		CCD22

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
33	Avaluar del muntatge que tenim fins ara, de manera crítica i constructiva.	<p>Cap al muntatge final (fine cut)!</p> <p>Tot el grup classe: Visionat del curtmetratge amb la música, el grafisme i l'etalonatge. Què us sembla des del punt de vista tècnic, estètic i de contingut? Raoneu la resposta. Us ha fet canviar d'opinió sobre el problema social que hem treballat? Per què? Utilitzem la dinàmica de la pilota. Es demana la participació de tot l'estudiantat.</p> <p>Individuament:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acabar el <i>making of</i> (entregar el pròxim dia). Penjar-los a una carpeta comuna perquè tot el grup classe el pugui veure i decidir (sessió 35) quin vol projectar el dia de la presentació. • Completar el diari de rodatge. <p>[Repassada general de l'audiovisual a càrrec del professorat. S'enviarà a tot a l'alumnat una setmana abans de l'estrena. El podran visualitzar via contrasenya].</p>	35' 20'	AD C3		CCD10 CCD14

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
34	Avaluar conjuntament la proposta didàctica, de manera crítica i constructiva.	<p>Avaluem-nos! [Nivell 4 Metacognició]</p> <p>Individualment:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Respondre a les següents preguntes per escrit: <ol style="list-style-type: none"> 1. Què has après (sobre la temàtica del documental, sobre el gènere de no ficció)? 2. S'han complert les teves expectatives? Per què? 3. Què t'ha agradat més i què t'ha agradat menys? 4. En què voldries aprofundir? 5. Faries un altre documental? Per què? Sobre què? 6. En el pòstic facilitat pel professorat, escriu una paraula/frase sobre una cosa que hagis après gràcies al projecte o sobre el que més t'hagi agradat. Enganxa-la a la pissarra. • Completar la rúbrica sobre l'actuació individual en l'equip de treball. <p>Per grups de quatre persones:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poseu-les en comú amb el grup. • Completeu la rúbrica sobre l'actuació individual en l'equip de treball. • Escolliu un portaveu del grup perquè expliqui, breument, a la resta de la classe el més rellevant que heu comentat. <p>Tot el grup classe</p> <p>La docent els pregunta si algú vol comentar el seu pòstic i si creuen que s'han complert els objectius d'aprenentatge i per què. Un voluntari llegeix els objectius d'aprenentatge. Després, dinàmica de <i>La Pilota Calenta</i>. Qui vol, respon, qui no, passa la pilota a una altra persona.</p>	20'	APS C2		CCPS9 CPS10
			20'	APS C3 APS C4		CC2 CCPS11 CSPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20
			15-20'			

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

S 1h.	OBJECTIUS BÀSICS CONTINGUT	ACTIVITAT APRESENTATGE METODOLOGIA	T	COMPETÈNCIES		
				CT	CM	CC
35	Preparar la presentació i el debat.	<p>Preparem la presentació del documental!</p> <p>Tot el grup classe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qui farà la presentació del documental? Què direm? • Quins temes que volem tractar al debat? En quin ordre? • Quines persones volem convidar (dues)? Per què? • Qui moderarà? Qui donarà la paraula? <p>• Escollir el <i>making of</i> de vídeo d'un company per projectar el dia. Tothom ja els ha vist prèviament i ja sap quin és el que més li agrada. Cada <i>making of</i> té una numeració, la d'entrega a l'equip docent. La docent escriu números a la pissarra. Cada alumne s'alça i escriu un pal al preferit.</p> <p>Per grups:</p> <p>Treballar el debat, la presentació i la difusió (publicar el <i>making of</i> escollit, penjar cartells a l'institut, etc.). Els alumnes que treballin el debat i la presentació hauran de fer un esquema/guíó (què diran, ordre en què ho diran, conceptes que empraran).</p> <p>Cada alumne amb la professora:</p> <ul style="list-style-type: none"> • La professora comunica les qualificacions alumne per alumne. 	15-20' 10' 30'	APS C3 APS C4 APS C2		CC2 CCPS11 CCPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20 CCPS10
36	Presentació, projecció i debat.	<p>Presentem el documental!</p> <p>[FORA DE L'INSTITUT I DE L'HORARI LECTIU]</p> <p>90 minuts</p> <p>[El <i>making of</i> fotogràfic acaba avui. El farà un alumne voluntari. Si no hi ha voluntaris, s'escull la persona a l'atzar. L'equip docent farà un vídeo amb les imatges].</p>		APS C3 APS C4		CC2 CCPS11 CCPS12 CCPS13 CCPS14 CCPS17 CCPS19 CCPS20

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL! [Orientacions metodològiques i altres]

<p>ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES/ PRINCIPIS</p> <ul style="list-style-type: none">• Interdisciplinarietat• Treball cooperatiu• Participació• Decisions per consens• Pensament crític i creatiu amb ètica• Tecnologia per a la creativitat	<ul style="list-style-type: none">• Intentar, en la mesura del possible, vincular els "grans fenòmens" amb la localitat on hi ha l'institut.• Connectar el contingut de la unitat didàctica amb l'actualitat del moment.• Aplicar una metodologia productiva, útil i no només de tipus memorística, que permeti l'assoliment d'aprenentatges significatius que els permetin entendre el seu entorn i actuar-hi.• Començar cada subtema amb una pregunta per intentar motivar-los.• Fer un repàs de l'anterior (la proposta està pensada perquè cada classe duri dues hores).• Plantejar activitats diverses i que impliquin tot el ventall de nivells cognitius.• Promoure el treball cooperatiu sense menystenir l'individual.• Estimular la participació, la presa de decisions en grup, el raonament, l'escolta activa i el debat.• Us d'anècdotes i de frases de pensadors i pensadores per estimular l'interès i la reflexió.• Predicar amb l'exemple.
<p>ORIENTACIONS D'AVALUACIÓ</p> <ul style="list-style-type: none">• Continuada• Error com a oportunitat• Individual i grupal• Formativa i formadora• Considera el vessant afectiu	<ul style="list-style-type: none">• Avaluació continuada a partir d'activitats que permetin l'aplicació dels coneixements adquirits, la reflexió i la creativitat.• No es vol posar èmfasi en les notes numèriques, sí en els encerts i en els errors. L'error és concepció com a quelcom normal i com a oportunitats per seguir avançant en l'aprenentatge (i així es fa entendre a l'alumnat).• L'avaluació ha de permetre al docent saber si va pel bon camí i/o què ha de millorar per garantir un bon aprenentatge per part dels alumnes (coneixements i habilitats).• El breu repàs de cada sessió serveix també per saber si han entès/ après els continguts/ conceptes precedents i què cal treballar.
<p>RECURSOS DIDÀCTICS</p> <ul style="list-style-type: none">• Diversos• De qualitat• Opcionals d'ampliació	<ul style="list-style-type: none">• Dossier per a l'Alumnat (Breu explicació del projecte; Objectius d'aprenentatge; Activitats qualificadores i criteris d'avaluació; Rúbrica d'autoavaluació grupal; Preguntes clau per abordar el problema social del documental; Pauta per valorar les fonts consultades; Pauta per fer una bona entrevista; Fitxa de localització; Fitxa de rodatge diari; Document de cessió drets imatge; Exemple de guió tècnic; Fitxa tècnica d'una pel·lícula (de ficció i no-ficció); Llistat de documentals, i cronograma de producció).• Suport visual a l'aula (Power Point).• Documentals.• Vídeos didàctics.• Notícies i entrevistes dels mitjans de comunicació.• Textos sobre la problemàtica objecte del documental.• Mapes, plànol del barri.• Fotografies actuals i d'arxiu.• Etc.

EQUIPAMENT/ MATERIAL	<ul style="list-style-type: none"> • Aula amb accés a Internet, projector, pantalla, taules mòbils, pissarra gran, bona connexió a Internet (molts documentals es veuen des de la xarxa), mapamundi, plànol del barri, calendari (per apuntar-hi els rodatges i altres). • Ordinador o tauleta amb <u>I-Movie, Windows Maker (o WeVideo, OpenShot, YouCut)</u> per alumne. Necessària en totes les sessions però de manera especial en les de muntatge. • Cartolina per posar les recomanacions, postics, una llibreta per grup de rodatge, una llibreta per cada alumne, sis USBs (un per cada grup de muntatge). • Material de rodatge bàsic: dues càmeres, dos trípodos, dos auriculars professionals, dos micros de corbata, dos micros externs (connectats a la càmera o a una gravadora externa), dos antivents, un per a cada tipus de micro. Altres: perxa, claqueta/pissarra blanca. • Material per al <i>making of (de vídeo i de foto)</i>: quatre mòbils/ tauletes electròniques/ càmeres domèstiques disponibles per als alumnes per al rodatge. Dos per a la resta de dies.
DISTRIBUCIÓ DE L'AULA	<ul style="list-style-type: none"> • En la mesura que es pugui, intentar col·locar l'alumnat en semicercle al voltant de la pissarra. • En activitats en equip, les taules s'agrupararan de manera que tots els membres del grup es vegin les cares mentre treballen.

PROPOSTA DIDÀCTICA: FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL! [Atenció a la diversitat]

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

PERSONES AMB PROBLEMES VISUALS	En la mesura que es pugui, tot el material ha de tenir el seu equivalent en oral.
PERSONES AMB PROBLEMES AUDITIVS	Vocalitzar. Ús de suports visuals perquè puguin seguir el contingut de les sessions. Audiovisuals subtitulats. Situar-los prop del docent. Distribuir l'aula de manera que puguin veure les cares (i les boques) de tots els companys.
PERSONES AMB DISLÈXIA	Impartir la matèria amb suports visuals diversos. Formular preguntes clares i concretes. Donar-los temps (addicional) per fer les tasques que requereixin escriure i la possibilitat de fer els treballs avaluatius de manera oral o amb l'ordinador. No fer-los llegir en veu alta davant dels companys sense que s'hagin pogut preparar el text abans.
PERSONES AMB ALTES CAPACITATS	Respectar la seva manera d'aprendre i no delimitar-la. No pressionar-los. Aportar de cada tema una bibliografia extra (films de ficció i no-ficció, llibres, articles) per si volen ampliar coneixements, a casa o a l'aula. Plantejar preguntes que requereixin un elevat nivell cognitiu (N3 i N4) i que no tinguin una sola resposta vàlida.
PERSONES AMB ASPERGUER	Presentar els continguts de manera ordenada i explicar-ne la temporització. Formular les preguntes de les activitats de manera curta i precisa. Ús de suports visuals. Avisar dels canvis abruptes de la rutina amb antelació.
PERSONES AMB TDA(H)	Ús de suports visuals que donin suport a l'explicació oral del mestre. Plantejar activitats curtes i variades i fraccionar les llargues. En resum, actuar amb autenticitat, sensibilitat, empatia i assertivitat. Acceptar-los i crear un clima càlid i de comprensió en què l'alumnat se senti acollit (i segur) i pugui expressar les seves dificultats, inquietuds, etc.

En resum, actuar amb autenticitat, sensibilitat, empatia i assertivitat. Acceptar l'estudiantat i la diversitat de ritmes d'aprenentatge.

Promoure un clima càlid i de comprensió a l'aula en què l'alumnat se senti acollit (i segur) i pugui expressar les seves dificultats, inquietuds, dubtes, etc.

6.2 ACTIVITATS QUALIFICADORES I CRITERIS D'AVUACIÓ

ACTIVITATS QUALIFICADORES I CRITERIS D'AVUACIÓ			
ENTREGA (orientativa)	ACTIVITAT D'AVUACIÓ	%	CRITERIS AVALUACIÓ ASSOLIT SUFICIENT (AS) = 4,5-6,4 ASSOLIT NOTABLE (AN) = 6,5-8,9 ASSOLIT EXCEL·LENT (AE) = 9-10
INDIVIDUAL			
Sessió 32	1. Fotografia sobre el problema social, títol, argumentació. [Les persones cegues en lloc de fer una fotografia gravaran un so]	30%	AS: La imatge permet deduir el problema social objecte del documental, el títol és curt i té relació amb la imatge, el problema i l'elecció de la imatge està argumentada. AN: La imatge permet captar el problema social objecte del documental, el títol és curt, original i té relació amb la imatge, el problema i l'elecció de la imatge està ben argumentada. AE: La imatge permet captar molt bé problema social objecte del documental, el títol és curt, original i té relació amb la imatge, el problema i l'elecció de la imatge està ben argumentada.
Sessió 33-34	2. Making of del documental (2-3 minuts). [Les persones cegues en lloc de fer un <i>making of</i> de vídeo del documental gravaran un àudio en què explicaran en un minut com s'ha fet documental] i/o què ha sentit realitzant-lo]	30%	AS: El <i>making of</i> permet visualitzar diferents etapes del procés, s'ajusta al temps establert i la música i la imatge es complementen. AN: El <i>making of</i> permet visualitzar bé les diferents etapes del procés, hi ha diversitat de plans i estan ben juxtaposats, s'ajusta al temps establert, la música i la imatge es complementen bé, inclou registres sonors originals i intertítols que aporten informació per comprendre el problema social objecte del documental. AE: El <i>making of</i> permet visualitzar molt bé les diferents etapes del procés, hi ha diversitat de plans, s'ajusta molt bé al temps establert, la música i la imatge es complementen perfectament, inclou registres sonors originals i intertítols que aporten informació valuosa per comprendre el problema social objecte del documental.
Sessió 22	3. Opinió argumentada sobre el problema social. Extensió d'entre 150 i 350 paraules.	30%	AS: Coneix els conceptes apresos i és capaç d'argumentar. AN: Argumenta bé, aplica els conceptes apresos i aporta una possible solució/ alternativa. AE: Argumenta molt bé, aplica molt bé els conceptes abordats a la unitat didàctica, aporta més d'una possible solució (o una de bona i molt ben justificada) i dibuixa un escenari de futur.
Sessió 31	4. Diari de rodatge individual.	10%	AS: El diari permet saber què ha après, què voldria aprofundir, el que més li ha agradat (i el que menys), com s'ha sentit, com ha treballat en relació amb el grup. Utilitza alguns dels conceptes apresos, tant del món del documental com del problema social treballat. AN: El diari permet saber què ha après, què voldria aprofundir, el que més li ha agradat (i el que menys) com s'ha sentit. Està ben escrit, s'hi aprecien poques faltes i utilitza força conceptes apresos al llarg del projecte tant del món del documental com del problema social treballat. AE: El diari permet saber què ha après, què voldria aprofundir, el que més li ha agradat (i el que menys), com s'ha sentit. Està molt ben escrit, no té pràcticament faltes i utilitza de manera apropiada conceptes apresos al llarg del projecte tant del món del documental com del problema social treballat.

ACTIVITATS QUALIFICADORES I CRITERIS D'AVUACIÓ

ENTREGA	ACTIVITAT D'AVUACIÓ	%	CRITERIS AVUACIÓ
			ASSOLIT SUFICIENT (AS) ASSOLIT NOTABLE (AN) ASSOLIT EXCEL·LENT (AE)
GRUPAL			
Sessió 34	1. Diari de rodatge de grup. El realitza qui tingui el rol de director. Rotatiu.	<i>fet o no fet</i>	El diari permet copsar les dificultats que s'han presentat durant els dies de rodatge, la manera com s'han resolt i aquells elements atzarosos que han permès enregistrar escenes molt bones per al documental. Es valora que estigui ben escrit i que no tingui faltes d'ortografia (o en tingui molt poques).
Sessió 34	2. Treball en grup. Rúbrica.	<i>fet o no fet</i>	Rúbrica (Dossier Alumnat).

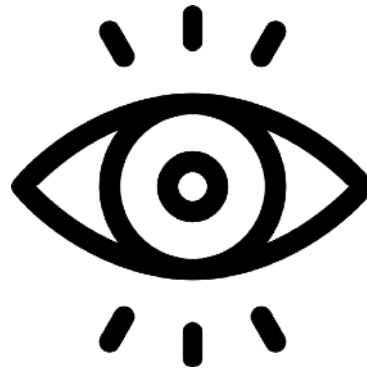
6.2.1 RÚBRICA D'AUTOAVALUACIÓ GRUPAL

RÚBRICA D'AUTOAVALUACIÓ GRUPAL					
	Novell (5)	Aprenent (6-7)	Avançat (8-9)	Expert (10)	Puntuació i observacions
IMPLICACIÓ EN LA TASCA	Hi ha membres del grup que no han assumit la seva responsabilitat.	L'actitud de responsabilitat ha estat desigual entre els membres del grup. Tothom ha treballat però amb dedicacions molt diferents: uns han treballat molt i altres molt poc.	L'actitud de responsabilitat ha estat compartida per tots els membres del grup però no ha anat enllà de la feina que es demanava.	L'actitud de responsabilitat ha estat alta i compartida per tots els membres del grup i s'ha anat més enllà de la tasca que es demanava.	
IMPLICACIÓ EN EL ROL	Hi ha membres del grup que no han assumit, en cap mesura, el rol assignat.	Hi ha diferència entre l'assumpció de rols pel que fa als diferents membres del grup: no tothom l'ha exercit com corresponia.	No hi ha diferència en l'assumpció de rols entre diferents membres del grup.	Si hi ha diferència entre els rols assumits pels diferents membres del grup, es deu a què s'ha considerat convenient.	
DINÀMICA DE GRUP	Hem tingut dificultats per resoldre els conflictes i això ha generat una dinàmica negativa entre els membres del grup.	Hem tingut dificultats per resoldre conflictes però això no ha afectat de manera negativa la dinàmica de grup.	La resolució de conflictes ha estat relativament senzilla i això no ha afectat la bona dinàmica del grup.	La resolució de conflictes ha estat senzilla i això ha enfortit la bona dinàmica del grup.	
DECISIONS I ACORDS (AMB L'OBJECTIU DE MILLORAR LA TASCA EN EQUIP)					

DOSSIER PER A L'ALUMNAT

FEM UN CURTMETRATGE DOCUMENTAL!

**La creació d'un curtmetratge documental
com a eina educativa en l'àmbit de les Socials**

Nom i cognoms _____ Curs _____

Professor tutor: Salvador Calabuig i Serra/ Alumna: Eulàlia Comas i Fernández
Màster en Formació del Professorat d'ESO i Batxillerat, Formació Professional
i Ensenyament d'Idiomes especialitat en Geografia i Història
Universitat de Girona · Curs 2019/2020

ÍNDEX

1. Breu explicació del projecte.
2. Objectius d'aprenentatge.
3. Activitats qualificadores i criteris d'avaluació.
4. Rúbrica d'autoavaluació grupal.
5. Preguntes clau per abordar el problema social des del documental.
6. Pauta per valorar les fonts consultades.
7. Pauta per fer una bona entrevista.
8. Fitxa de localització.
9. Fitxa de rodatge diari.
10. Document de cessió de drets d'imatge.
11. Exemple de guió tècnic.
12. Fitxa tècnica d'una pel·lícula (de ficció i no-ficció).
13. Llistat de documentals.
14. Cronograma de producció.

1. BREU EXPLICACIÓ DEL PROJECTE

A Fem un curtmetratge documental! realitzarem un curtmetratge documental d'entre 3 i 10 minuts de durada sobre un problema social glocal, és a dir, un problema que afecta el nostre entorn però també altres indrets de dins i fora de Catalunya i de l'estat espanyol. Aquest problema, el decidirem entre tots, per consens. Tothom s'ha de sentir còmode i motivat amb el tema objecte del treball audiovisual.

El documental, però, ha de complir uns requisits. Ha d'afectar l'entorn de l'institut i s'ha de poder treballar en el primer mes en què s'ha d'executar el projecte; ha de tenir entre tres i quatre personatges; ha de donar veu a dones empoderades o altres col·lectius invisibilitzats (persones joves i grans sense feina i/o sense llar, immigrades, persones de comunitats ètniques discriminades, etc.); ha de plantejar solucions i alternatives; ha d'escodrinyar en el passat per saber si aquest problema s'ha tractat a casa nostra o altres indrets de Catalunya i del món, i també ha de mirar més enllà de l'espai local per veure si de manera simultània succeeix a altres indrets.

Tenim 36 sessions distribuïdes en sis setmanes i mitja per elaborar-lo. La producció d'un documental té tres fases fonamentals: la fase de preproducció (investigació), la de producció (rodatge) i la de postproducció (muntatge). El projecte també inclou l'elaboració d'un *collage* sobre el mateix tema. La seva realització també es gravarà i s'inclourà al curtmetratge documental.

En la fase de producció, partirem el grup classe en dos equips, per atzar. Cada grup tindrà una professora que l'ajudarà en l'enregistrament. La investigació, la farem en grups més petits d'entre quatre i sis persones, que podreu formar per afinitat. De tota manera, en les sessions de muntatge, cada grup haurà d'integrar una persona que sàpiga editar.

2. OBJECTIUS D'APRENTATGE

1. Observar l'entorn més proper, ser capaç de copsar-hi els problemes socials/ conflictes globals (i els agents implicats) i el seu origen sistèmic.
2. Saber formular preguntes per extreure'n informació i captar sentiments (l'entrevista).
3. Saber utilitzar els buscadors i processar la informació que ofereixen de manera crítica.
4. Valorar els mitjans de comunicació com a instruments per aprendre i accedir a informacions, sempre, però des d'una mirada crítica.
5. Entendre que darrera qualsevol relat hi ha una construcció que està influenciada per la persona o persones que el creen i, en aquest sentit, cal ser crític.
6. Ser conscient de la necessitat de contrastar les informacions i les dades aportades per persones o entitats i saber com fer-ho.
7. Ser conscient que hi ha maneres molt diverses d'aproximar-se al mateix tema.
8. Conèixer els conceptes bàsics del problema social objecte del documental i ser capaç d'utilitzar-los en propietat dins i fora de contextos acadèmics.
9. Formar-se una opinió sobre el problema social objecte del documental, ser capaç d'argumentar-la i de plantejar alternatives/ solucions / escenaris de futur.
10. Ser capaç de treballar de manera cooperativa, de manera física i virtual.
11. Acostumar-se a preguntar-se per què fem les coses.
12. Descobrir el documental com a font de coneixement, d'aprenentatge i qüestionament de "la realitat".
13. Saber enregistrar so i àudio amb dispositius professionals (de rodatge).
14. Saber seleccionar i jerarquitzar el material a partir de criteris tècnics, estètics i de contingut.
15. Saber utilitzar programes d'edició que permetin combinar imatge, so i text de manera creativa.
16. Conèixer (una) història bàsica del cinema documental.
17. Conèixer i comprendre els conceptes clau del llenguatge audiovisual, les seves fases de desenvolupament i els rols implicats en cada moment.

■ CONÈIXER EL PROBLEMA SOCIAL, SER CRÍTIC, CREATIU I ACTUAR ÈTICAMENT

3. ACTIVITATS QUALIFICADORES I CRITERIS D'AVALUACIÓ

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ			
ENTREGA (orientativa)	ACTIVITAT D'AVALUACIÓ	%	CRITERIS AVALUACIÓ ASSOLIT SUFICIENT (AS) = 4,5-6,4 ASSOLIT NOTABLE (AN) = 6,5-8,9 ASSOLIT EXCEL·LENT (AE) = 9-10
	INDIVIDUAL		
Sessió 32	1. Fotografia sobre el problema social, títol, argumentació. [Les persones cegues en lloc de fer una fotografia gravaran un so]	30%	AS: La imatge permet deduir el problema social objecte del documental, el títol és curt i té relació amb la imatge, el problema i l'elecció de la imatge està argumentada. AN: La imatge permet captar el problema social objecte del documental, el títol és curt, original i té relació amb la imatge, el problema i l'elecció de la imatge està ben argumentada. AE: La imatge permet captar molt bé problema social objecte del documental, el títol és curt, original i té relació amb la imatge, el problema i l'elecció de la imatge està ben argumentada.
Sessió 33-34	2. Making of del documental (2-3 minuts). [Les persones cegues en lloc de fer un <i>making of</i> de vídeo del documental gravaran un àudio en què explicaran en un minut com s'ha fet el curt i/o què ha sentit realitzant-lo]	30%	AS: El <i>making of</i> permet visualitzar diferents etapes del procés, s'ajusta al temps establert i la música i la imatge es complementen. AN: El <i>making of</i> permet visualitzar bé les diferents etapes del procés, hi ha diversitat de plans i estan ben juxtaposats, s'ajusta al temps establert, la música i la imatge es complementen bé, inclou registres sonors originals i intertítols que aporten informació per comprendre el problema social objecte del documental. AE: El <i>making of</i> permet visualitzar molt bé les diferents etapes del procés, hi ha diversitat de plans, s'ajusta molt bé al temps establert, la música i la imatge es complementen perfectament, inclou registres sonors originals i intertítols que aporten informació valuosa per comprendre el problema social objecte del documental.
Sessió 22	3. Opinió argumentada sobre el problema social. Extensió d'entre 150 i 350 paraules.	30%	AS: Coneix els conceptes apresos i és capaç d'argumentar. AN: Argumenta bé, aplica els conceptes apresos i aporta una possible solució/ alternativa. AE: Argumenta molt bé, aplica molt bé els conceptes abordats a la unitat didàctica, aporta més d'una possible solució (o una de bona i molt ben justificada) i dibuixa un escenari de futur.
Sessió 31	4. Diari de rodatge individual.	10%	AS: El diari permet saber què ha après, què voldria aprofundir, el que més li ha agradat (i el que menys), com s'ha sentit, com ha treballat en relació amb el grup. Utilitza alguns dels conceptes apresos, tant del món del documental com del problema social treballat. AN: El diari permet saber què ha après, què voldria aprofundir, el que més li ha agradat (i el que menys) com s'ha sentit. Està ben escrit, s'hi aprecien poques faltes i utilitza força conceptes apresos al llarg del projecte tant del món del documental com del problema social treballat. AE: El diari permet saber què ha après, què voldria aprofundir, el que més li ha agradat (i el que menys), com s'ha sentit. Està molt ben escrit, no té pràcticament faltes i utilitza de manera apropiada conceptes apresos al llarg del projecte tant del món del documental com del problema social treballat.

ACTIVITATS D'AVUACIÓ			
ENTREGA	ACTIVITAT D'AVUACIÓ	%	CRITERIS AVUACIÓ ASSOLIT SUFICIENT (AS) = 4,5-6,4 ASSOLIT NOTABLE (AN) = 6,5-8,9 ASSOLIT EXCEL·LENT (AE) = 9-10
GRUPAL			
Sessió 34	1. Diari de rodatge de grup. El realitza qui tingui el rol de director. Rotatiu.	<i>fet o no fet</i>	El diari permet copsar les dificultats que s'han presentat durant els dies de rodatge, la manera com s'han resolt i aquells elements atzarosos que han permès enregistrar escenes molt bones per al documental. Es valora que estigui ben escrit i que no tingui faltes d'ortografia (o en tingui molt poques).
Sessió 34	2. Treball en grup. Rúbrica.		Rúbrica.

4. RÚBRICA D'AUTOAVALUACIÓ GRUPAL

RÚBRICA D'AUTOAVALUACIÓ GRUPAL (sessió 34) DATA: EQUIP:					
VALORACIÓ ÀMBIT	Assolit molt just (4-4,4)	Assolit (4,5-6,4)	Assolit Notable (6,5-8,9)	Assolit Excel·lent (9-10)	Puntuació/ Observacions
IMPLICACIÓ EN LA TASCA	Hi ha membres del grup que no han assumit la seva responsabilitat.	L'actitud de responsabilitat ha estat desigual. Tothom ha treballat però amb dedicacions molt diferents: uns han treballat molt i altres molt poc.	L'actitud de responsabilitat ha estat compartida per tots els membres però s'ha limitat a la feina que es demanava.	L'actitud de responsabilitat ha estat alta i compartida per tots els membres i ha anat més enllà de la tasca que es demanava.	
IMPLICACIÓ EN EL ROL	Hi ha membres del grup que no han assumit, en cap mesura, el rol assignat.	Hi ha diferència entre l'assumpció de rols pel que fa als diferents membres. No tothom l'ha exercit com corresponia.	No hi ha diferència en l'assumpció de rols entre diferents membres.	Si hi ha diferència entre els rols assumits pels diferents membres perquè s'ha considerat que era el més convenient.	
DINÀMICA DE GRUP	Hem tingut dificultats per resoldre els conflictes. Això ha generat una dinàmica negativa entre els membres del grup.	Hem tingut dificultats per resoldre conflictes i no ha repercutit de manera negativa la dinàmica de grup.	La resolució de conflictes ha estat relativament senzilla i no ha repercutit la bona dinàmica del grup.	La resolució de conflictes ha estat senzilla i això ha enfortit la bona dinàmica del grup.	
DECISIONS I ACORDS (AMB L'OBJECTIU DE MILLORAR LA TASCA EN EQUIP)					

5. PREGUNTES CLAU PER ABORDAR EL PROBLEMA SOCIAL DES DEL DOCUMENTAL

1. Quin és el problema social que volem abordar?
2. Per què ens interessa aquest problema social?
3. Què diuen els mitjans sobre aquest problema?
4. Com ens afecta? A qui afecta de manera especial? A qui beneficia? Qui lluita per canviar les coses? Qui l'ha investigat?
5. Quins són els conceptes que haurem de dominar? (Per exemple, en el cas de *Poblenou for sale*, calia saber el significat de gentrificació, turistificació, etc.).
6. Quins aspectes cal que tinguem en compte? Causes (arrels del problema) i conseqüències.
7. Quines persones volem entrevistar? (Entre dues i quatre persones). A quins col·lectius pertanyen aquestes persones? Són representatives? Saben expressar-se? Tenen personalitat? Ens interessen els col·lectius invisibilitzats.
8. Quins espais volem enregistrar? Per què?
9. Algun mural, grafiti (o art urbà) que en parli, del problema?
10. Com s'han resolt problemes similars ocorreguts en el passat? O és el mateix problema?
11. Com es van originar aquest problema en el passat? Quines conseqüències van tenir? Ens convé parlar amb algun historiador (sociòleg, antropòleg, geògraf, economista, etc.) local? Què ha canviat entre ara i abans?
12. Necessitarem imatges d'arxiu? Per què? Quines?
13. Podem obtenir dades estadístiques d'aquest problema social? Cerquem-les.
14. Quines solucions i/o alternatives es poden plantejar davant d'aquest problema/conflicte? Qui ens podria ajudar a respondre aquesta pregunta?
15. Quins escenaris de futur planteja aquest problema si no s'adopten mesures?
16. Hi ha altres documentals que tractin el mateix problema (encara que sigui des de perspectives diferents)? Intentem aconseguir-los.
17. Qui serà el nostre públic? A qui li pot interessar el nostre documental? A qui no? Per què?

■ **QUÈ, QUI, AFECTATS, BENEFICIATS, COM, CAUSES, CONSEQÜÈNCIES, SOLUCIONS/ ALTERNATIVES**

6. PAUTA PER VALORAR LES FONTS CONSULTADES

CRITERIS PER AVALUAR PROVES/FONTS	
QUIN TIPUS DE FONT ÉS?	És un font primària (més fiable) o secundària (menys fiable)?
TÉ RAONS PER MENTIR?	La persona que proporciona la dada té raons per mentir (menys fiable)?
APORTA PROVES?	Existeixen altres proves que puguin verificar-ho (més fiable)? O és la única prova que es té (menys fiable)?
DIVULGACIÓ PÚBLICA O PRIVADA?	L'afirmació és pública (menys fiable)? O és privada (més fiable)? És pública si la persona que proporciona la dada sap que altres persones hi tindran accés.

Taula derivada de la de Swartz, Reagan, Costa, Beyer i Kallick (2014).

CRITERIS PER IDENTIFICAR NOTÍCIES FALSES (<i>FAKE NEWS</i>)	
TITULAR I COS	No et quedis amb el titular i llegir la notícia completa. Sovint els titulars exageren els fets per atraure lectors.
AUTORIA	Si està signada i l'autor és un periodista que té altres articles en línia (comprova-ho a Google) o que ja coneixes, la peça és més fiable que si la peça no menciona el seu responsable directe.
FONT	Si cita la font de les dades aportades, és més fiable. Si el que explica no es pot verificar, és menys fiable.
MITJANS	Si altres mitjans se n'han fet ressò, és més probable que sigui veraç. Per comprovar-ho, cerca el titular a Google o escriu-hi les paraules clau.
IMATGES	<p>Comprova que la imatge no s'hagi descontextualitzat. Guarda-la a l'ordinador i puja-la https://images.google.com/ o a https://reverse.photos/ (cerca inversa). Això et permetrà saber en quins altres llocs ha aparegut. En la cobertura de protestes, a vegades es col·loquen fotografies d'altres marques on hi ha hagut aldarulls importants per criminalitzar els manifestants.</p> <p>Pots recórrer a l'StreetView per comprovar que la foto es va realitzar al lloc que es diu que es va fer. També és útil fixar-se en el tipus de cotxes i la indumentària de la gent (especialment la de la policia). Igualment pots consultar a Wolfram Alfa per conèixer quin temps feia el dia i lloc que es diu que es va fer la fotografia.</p>

Elaboració pròpia a partir de la BBC, Mèdia.cat i chequeando.com.

7. PAUTA PER FER UNA BONA ENTREVISTA

- **Utilitats de l'entrevista**

- 1) Obtenir **informació**

- 2) Treure la llum els **sentiments** profunds de l'entrevistat. Per això, cal generar un context de **confiança mútua**, que s'ha d'anar guanyant l'entrevistador.

- **El rol de l'entrevistador**

Dirigeix/ajuda/guia l'entrevistat. Li ofereix ajuda perquè s'expliqui.

- 1) Ha de ser **empàtic**, ha de fer sentir còmode l'entrevistat, ha de **saber escoltar**.

- 2) Ha d'anar **preparat** (saber de què parla, saber qui és l'entrevistat).

- 3) No ha de tenir por dels **silencis**.

- **Entrevistar és donar i rebre**

L'entrevistat dona/ regala/ revelar intimitats a l'entrevistador alhora que se sent important per ser entrevistat. L'entrevista pot ser terapèutica.

- **Les preguntes**

- 1) **Obertes** (l'oposat de les tancades, aquelles que només es poden respondre amb un sí o un no).

- 2) **Específiques**.

- 3) Que despertin sentiments.

- 4) Ordre: **de menys a més íntim**; del més fàcil, al més difícil.

- 5) Una vegada estem a l'entrevista: no seguir exhaustivament l'ordre de les nostres preguntes. Es tracta d'**escoltar, adaptar-se a les respostes i fer preguntes per associació conceptual**.

- **L'emplaçament**

Per què és important? Perquè pot influir en l'entrevistador.

- 1) El pot fer sentir **més o menys còmode** i donar respostes més o menys íntimes.

- 2) El pot ajudar a **reviure situacions i sentiments** vinculats al lloc on es fa l'entrevista.

■ **INFORMACIÓ, SENTIMENTS, EMPATIA, ESCOLTA ACTIVA, PREGUNTES CONCRETES I OBERTES**

8. FITXA DE LOCALITZACIÓ

FITXA DE LOCALITZACIÓ	
DATA:	HORA: EQUIP:
VALORACIÓ GENERAL	
SUGGERIMENTS D'IMATGE	
SUGGERIMENTS D'IL·LUMINACIÓ	
SUGGERIMENTS DE SO HI HA SOROLL?	
ACCESSORIS DE RODATGE	
ACCESSIBILITAT	
APARCAMENT/ CATERING	
TEMPS A PEU DES DEL CENTRE	
SEGURETAT /POSSIBILITAT DE GUARDAR EQUIP EN ALGUN LLOC	
PERMÍS DE RODATGE /CONTACTE	
ESQUEMA D'UBICACIÓ DE LA CÀMERA	

FITXA DE LOCALITZACIÓ		
DATA:	HORA:	EQUIP:
LLISTAT DE POSSIBLES ESCENES		

Taula derivada de la de Bienvenido León (2009).

9. FITXA DE RODATGE DIARI

PLA DE RODATGE				
DATA:				
RESPONSABLE(S) DE PRODUCCIÓ:				
LOCALITZACIÓ	ESCENA	PERSONATGE	INICI - FINALITZACIÓ	RECURSOS TÈCNICS RESPONSABLES CONTACTES

10. DOCUMENT DE CESSIÓ DE DRETS D'IMATGE

AUTORITZACIÓ D'ÚS D'IMATGE PER A MAJORS D'EDAT

Jo, el / la que subscriu,..... amb document d'identitat..... , autoritzo a major d'edat, amb domicili a..... i amb DNI nombre, a què, com REALITZADOR/A i PRODUCTOR /A de l'obra audiovisual documental, capti la meua imatge (incloent-hi la veu) mitjançant fotografia i mitjans audiovisuals, perquè pugui reproduir-la en el referit documental, i publicar-lo i distribuir-lo per qualsevol mitjà d'emissió o difusió, sense limitació temporal o territorial.

Dades de contacte (opcional):

Domicili:

Telèfon: Correu electrònic:

Ciutat: Codi Postal:

Barcelona, a de de

Signatura

D'acord amb la Llei orgànica 15/1999 de 13 de desembre de Protecció de Dades Personals, es compromet a fer un ús adequat de les dades personals aportats per la persona en aquest formulari, així com a respondre als drets d'accés, cancel·lació i / o rectificació que sol·liciti l'afectat, qui informará mitjançant escrit dirigit a la següent adreça de correu electrònic: i que ha d'adjuntar còpia d'algun document que acrediti la seva identitat.

Autorització elaborada per Enrich Advocats.

11. EXEMPLE DE GUIÓ TÈCNIC

GUIÓ TÈCNIC						
BLOC	IMATGE	OFF/ SO AMBIENT/ MÚSICA/ EFECTES SONORS	RÈTOLS	INICI	FINAL	TEMPS
Introducció						
Nus						
Desenllaç						

12. FITXA TÈCNICA D'UNA PEL·LÍCULA (DE FICCIÓ I DE NO-FICCIÓ)

FITXA TÈCNICA
Títol: <i>Sonita</i>
Nacionalitat: Alemanya, Iran, Suïssa
Any: 2015
Durada: 90 minuts
Gènere: Documental
Direcció: Rokhsareh Ghaemmaghami
Producció executiva: Gerd Haag
Guió: Rokhsareh Ghaemmaghami
Fotografia: Behrouz Badrouj, Ali Mohammad Ghasemi, Mohammad Haddadi, Arastoo Givi, Torben Bernard, Parviz Arefi, Ala Mohseni
Muntatge: Rune Schweitzer
So: Mohammad Salehi, Hadi Saed Mohkam, Ali Alavi
Música: Sonita Alizada, Sepandarmaz Elahi Shirazi, Moritz Denis, Guillaume Wuhrmann
Sinopsi: Sonita és una noia afganesa de 18 anys que ha entrat a l'Iran sense papers i es busca la vida als suburbis de Teheran, mentre lluita per fer realitat el seu somni: convertir-se en cantant de rap. Però la passió per la música xoca amb els plans de la seva mare que vol casar-la a canvi de diners. Fins i tot ja li ha posat preu a la núvia: 9000 dòlars. A través de les seves cançons i videoclips de baix pressupost descobrim una artista carismàtica, decidida a parlar de la dura realitat que l'envolta amb una honestedat corprendora. Com pot alliberar-se d'un entorn de repressió i viure la vida que desitja? L'èxit a YouTube del videoclip <i>Brides for Sale</i> , cançó inspirada en la seva lluita, obre una porta d'esperança per canviar el seu destí. Un retrat fascinant d'una noia en explosió creativa que contrasta amb la manca de llibertat en la societat on li ha tocat viure.

Fitxa tècnica derivada del web eldocumentaldelmes.com.

13. LLISTAT DE DOCUMENTALS

- Ayala, I., Bosch, R., Casellas, S., Castillo, U., Cuevas A., Ferrer, L., Garate, S. et al. (dir). (2017). *Poblenou for sale*. Catalunya: Atzur Produccions i Institut Quatre Cantons .
- Baig, X i Rovira J. (dir). (2018). *Eugenio*. Catalunya: TVE i TV3.
- Bendjelloul, M. (dir). (2012). *Searching for the Sugar Man*. Suècia: Sony Pictures Classics.
- Bolieau, L. i Henin, J. (dir).(2013). *Approved for adoption*. Bèlgica: Artémis Productions / Mosaique Films.
- Carracedo, A., Bahar, R. (dir). (2019). *El silencio de otros*. Espanya: Semilla Verde Productions.
- Comas E., (dir). (2014). *Economia col·lectiva. L'última revolució d'Europa*. Catalunya: Atzur Produccions.
- Dannoritzer, C. (dir). (2010). *Comprar, llençar, comprar*. Catalunya: Media 3.14.
- Lumière L. (dir). (1985). *La sortida dels obrers de la fàbrica*. França: Société Lumière.
- Flaherty R. (dir). (1922). *Nanook of the North*. Estats Units: Revillon Frères / Pathé Exchange.
- Gertten, F. (dir). (2011). *Big boys gone bananas*. Suècia: WG Film.
- Ghaemmaghami, R. (dir). (2016). *Sonita*. Dinamarca: TAG/TRAUM Filmproduktion.
- Green, P. (dir). (2018). *La Pionera*. Estats Units.
- Guerín, J. L. (dir). (2001). *En construcción*. Catalunya: Universitat Pompeu Fabra.
- Hueriga, M. (dir). (2011). *Pepe & Rubianes*. Catalunya: Versátil Cinema.
- Kossakovski, V. i 32 estudiants (dir.). (2013). *Demonstration*. Catalunya: Víktor Kossakovski Films i Màster de Documental de Creació UPF.
- Lanzamann, C. (dir). (1985). *Shoah*. França: Les Films Aleph.
- Panh, R. (dir). (2013). *La imagen perdida*. Cambodja: Catherine Dussart Productions (CDP), Arte France, Bophana Production.
- Resnais, A. (dir). (1955). *Noche y niebla*. França: Cocinor.
- Riefenstahl, L. (dir). (1938). *Olympia*. Alemanya: Olympia-Film.
- Serrahima, G. (dir). (2013). *The Segovia Big Band*. Catalunya: Gemma Serrahima.
- Ushipz, A. (dir). (2015). *Vida activa. El espíritu de Hannah Arendt*. Israel.
- Varda, A. (dir). (2000). *Los espigadores y la espigadora*. França: Ciné Tamaris.
- Vértov, D. (dir). (1929). *L'home de la càmera*. Unió Soviètica: All-Ukrainian Photo Cinema Administration.

14. CRONOGRAMA DE PRODUCCIÓ

CRONOGRAMA DE PRODUCCIÓ																				
SETMANA	Setmana 1 Dies:			Setmana 2 Dies:			Setmana 3 Dies:			Setmana 4 Dies:			Setmana 5 Dies:			Setmana 6 Dies:			Setmana 7 Dies	
SESSIÓ FASE	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	12-13	14-15	15-16	17-18	18-19	20-21	22-23	24-25	26-27	28-29	30-31	31-32	33-34	35-36
INTRODUCCIÓ AL DOCUMENTAL																				
CONCRETAR PROBLEMA SOCIAL																				
INVESTIGACIÓ																				
RODATGE																				
ESTRUCTURA/ GUIÓ MUNTATGE																				
DIFUSIÓ EXHIBICIÓ																				

La sortida dels obrers de la fàbrica (Germans Lumière, 1895)

Font: Cultura Inquieta

SESSIÓ 2

Els germans Lumière i el cinematògraf

Font: National Geographic/ El Mundo

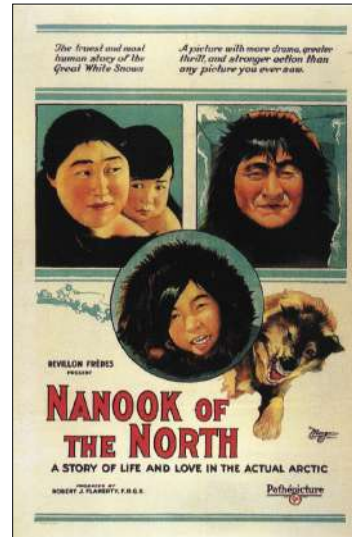
SESSIÓ 2

Alice Guy-Blaché

Font: Cultura Inquieta

SESSIÓ 2

Nanook of the North (Robert Flaherty, 1922)

Font: Artium

SESSIÓ 2

“El documental debería tocar nuestros corazones, no sólo nuestros cerebros. No existe sólo para informarnos sobre algo, sino también para cambiar lo que sentimos sobre ello”

Michael Rabiger

SESSIÓ 3

La sinopsi

Font: Fotogramas

SESSIÓ 3

La sinopsi

Font: El Documental del Mes

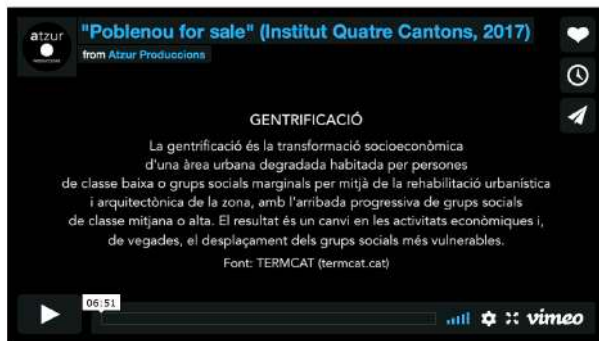
SESSIÓ 3

La sinopsi

Font: sensacine.com

SESSIÓ 3

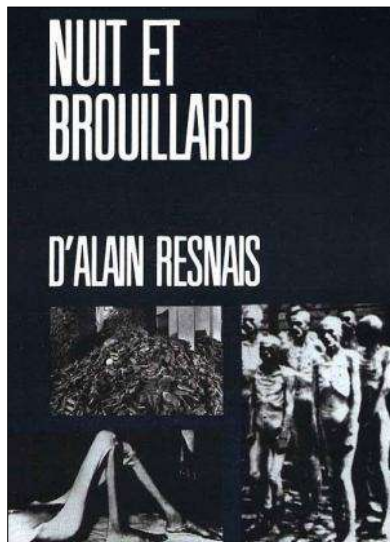
Poblenou for sale (Institut Quatre Cantons, 2017)

SESSIÓ 3

Requisits per al nostre documental

El nostre documental ha d'abordar **un problema social** que **afecti l'entorn** de l'institut i que **es pugui treballar en el primer mes** en què s'ha d'executar el projecte; ha de tenir entre **tres i quatre personatges**; ha de donar veu a dones empoderades o altres **col·lectius invisibilitzats** (persones joves o grans sense feina i/o casa, immigrades, de comunitats ètniques discriminades, etc.); ha de plantejar **solucions, alternatives**; ha d'escodrinyar en **el passat** per saber si aquest problema s'ha tractat a casa nostra o altres indrets de Catalunya i del món, i també ha de mirar més enllà de l'espai local per veure si **simultàniament** succeeix a altres indrets.

SESSIÓ 3

Noche y niebla (Alain Resnais, 1955)

Font: filmaffinity

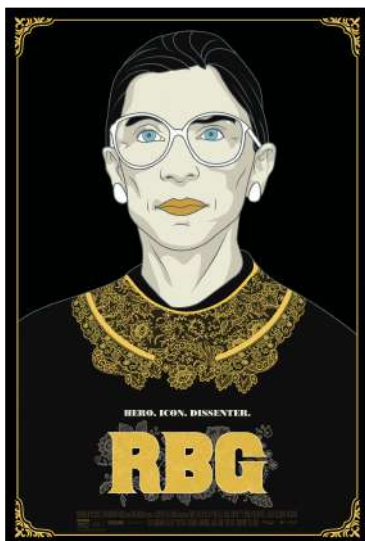
SESSIÓ 4

Shoah (Claude Lanzmann, 1985)

Font: mymovies.it

SESSIÓ 4

RBG (Julie Cohen, Betsy West, 2018)

Font: IMDB

SESSIÓ 7

Pepe & Rubianes (Manuel Huerga, 2011).

[Fotograma del documental]

SESSIÓ 7

Dóna'm la teva mirada: els tipus de pla

Font: AulaMèdia

SESSIÓ 7

El silencio de otros (Almudena Carracedo i Robert Bahar, 2018)

Font: IMDB

SESSIÓ 8

“La forma és inseparable del contingut;
la idea, inseparable de la forma”.

Andréi Tarkovsky

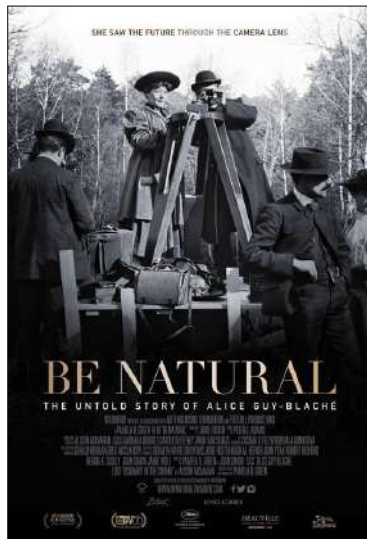
SESSIÓ 10

Vita Activa, el espíritu de Hannah Arendt (Ada Ushpiz, 2015)

Font: filmaffinity.com

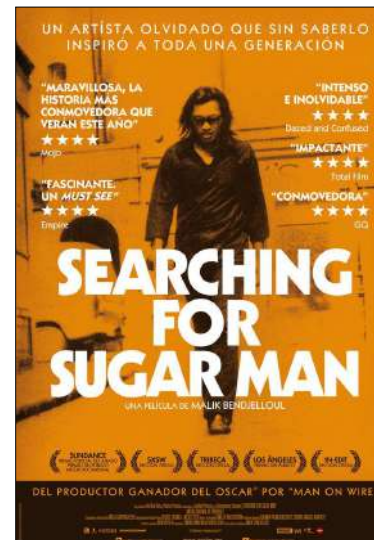
SESSIÓ 10

La Pionera (Pamela B. Green, 2018)

Font: Fotogramas

SESSIÓ 10

Searching for the Sugar Man (M. Bendjelloul, 2012)

Font: filmaffinity.com

SESSIÓ 10

Eugenio (Jordi Rovira i Xavier Baig, 2018)

Font: eldocumentaldelmes.com

SESSIÓ 10

La imagen perdida (Rithy Panh 2018)

Font: filmaffinity.com

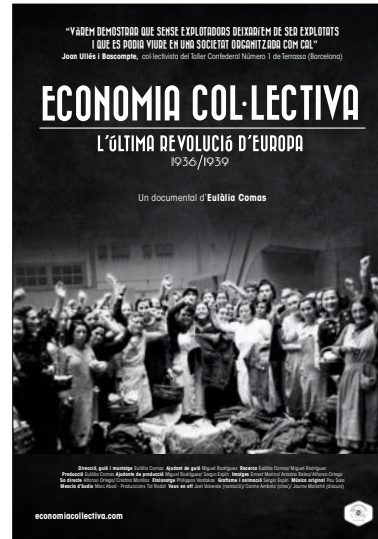
SESSIÓ 10

Approved for adoption (Jung Boileau, 2012)

Font: eldocumentaldelmes.com

SESSIÓ 10

Economia col·lectiva (Eulàlia Comas, 2014)

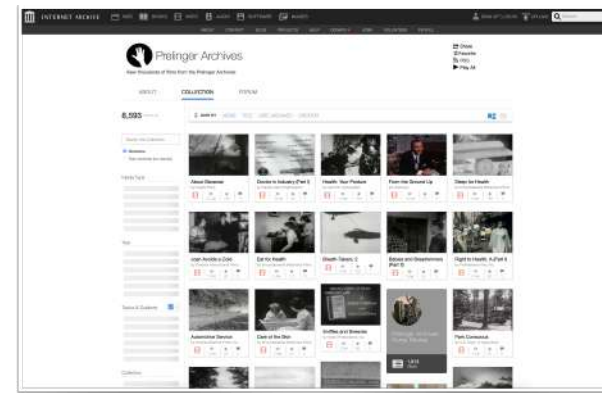
Font: Atzur Produccions

SESSIÓ 10

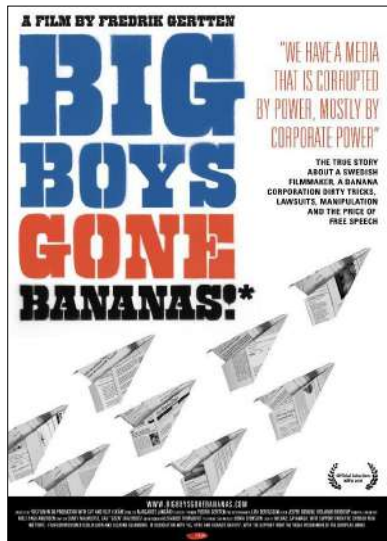
Fílmoteca de Catalunya

SESSIÓ 10

archive.org / Prelinger Archives

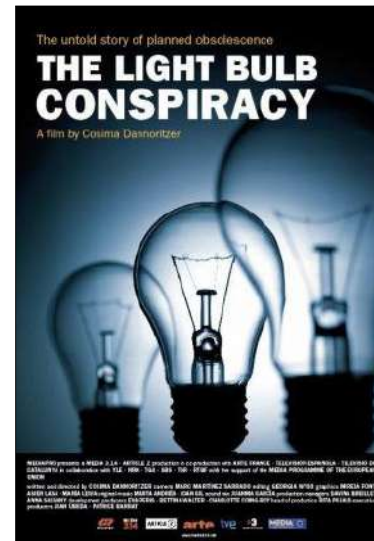
SESSIÓ 10

Big Boys Gone Bananas! (Fredrik Gertten, 2011)

Font: filmaffinity.com

SESSIÓ 10

Comprar, llençar, comprar (Cosima Dannoritzer, 2010)

Font: filmaffinity.com

SESSIÓ 10

Demonstration (Victor Kossakovski i 32 estudiants, 2013)

Font: eldocumentaldelmes.com

SESSIÓ 10

Barcelona Film Comission

SESSIÓ 11

Girona Film Office

SESSIÓ 11

Sonita (Rokhsareh Ghaem Maghami, 2015)

Font: eldocumentaldelmes.com

SESSIÓ 12

Criteris per avaluar les fonts

QUIN TIPUS DE FONT ÉS?	És un font primària (més fiable) o secundària (menys fiable)?
TÉ RAONS PER MENTIR?	La persona que proporciona la dada té raons per mentir (menys fiable)?
APORTA PROVES?	Existeixen altres proves que puguin verificar-ho (més fiable)? O és la única prova que es té (menys fiable)?
DIVULGACIÓ PÚBLICA O PRIVADA?	L'afirmació és pública (menys fiable)? O és privada (més fiable)? És pública si la persona que proporciona la dada sap que altres persones hi tindran accés.

Pauta per valorar les fonts consultades

SESSIÓ 16

Criteris per identificar notícies falses (fake news)

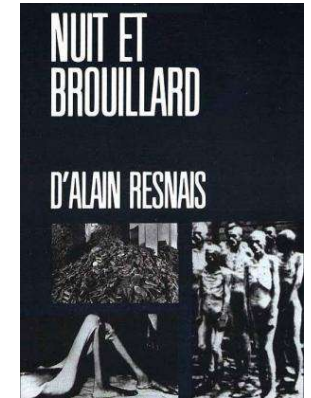
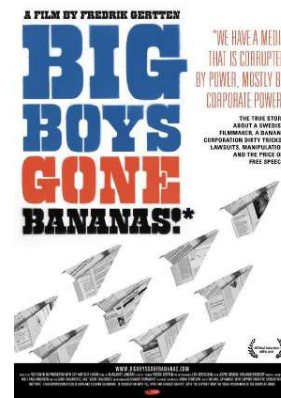
TITULAR I COS	No et quedis amb el titular i llegir la notícia completa. Sovint els titulars exageren els fets per atraure lectors.
AUTORIA	Si està signada i l'autor és un periodista que té altres articles en línia (comprova-ho a Google) o que ja coneixes, la peça és més fiable que si la peça no menciona el seu responsable directe.
FONT	Si cita la font de les dades aportades, és més fiable. Si el que explica no es pot verificar, és menys fiable.
MITJANS	Si altres mitjans se n'han fet ressò, és més probable que sigui veraç. Per comprovar-ho, cerca el titular a Google o escriu-hi les paraules clau.
IMATGES	Comprova que la imatge no s'hagi descontextualitzat. Guarda-la a l'ordinador i puja-la https://images.google.com/ o a https://reverse.photos/ (cerca inversa). Això et permetrà saber en quins altres llocs ha aparegut. En la cobertura de protestes, a vegades es col·loquen fotografies d'altres marxes on hi ha hagut aldarulls importants per criminalitzar els manifestants. Pots recórrer a l'StreetView per comprovar que la foto es va realitzar al lloc que es diu que es va fer. També és útil fixar-se en el tipus de cotxes i la indumentària de la gent (especialment la de la policia). Igualment pots consultar a Wolfram Alfa per conèixer quin temps feia el dia i lloc que es diu que es va fer la fotografia.

Pauta per valorar les fonts consultades

SESSIÓ 16

SESSIÓ 24

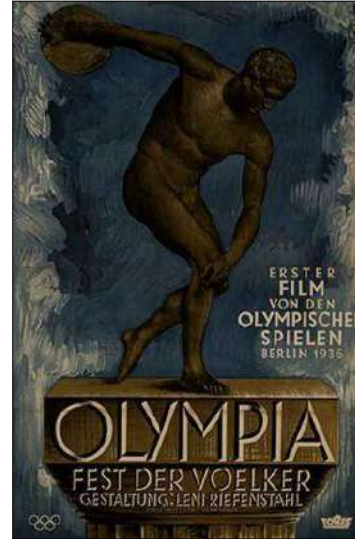

SESSIÓ 24

L'experiment de Kuleixov

SESSIÓ 26

Olympia (Leni Reifenstahl, 1938)

Font: filmaffinity

SESSIÓ 26

La sortida dels obrers de la fàbrica (Germans Lumière, 1895)

Font: Cultura Inquieta

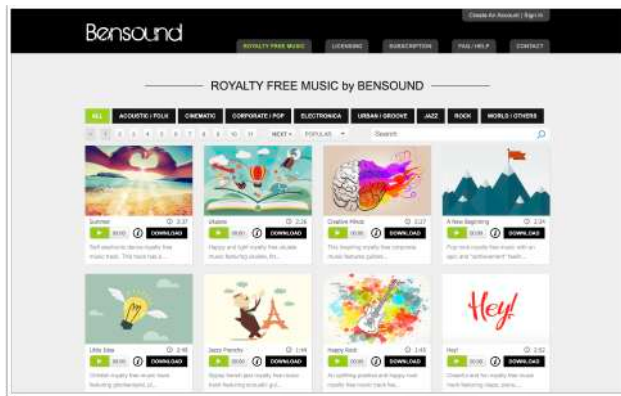
SESSIÓ 26

L'home de la càmera (Dziga Vertov, 1929)

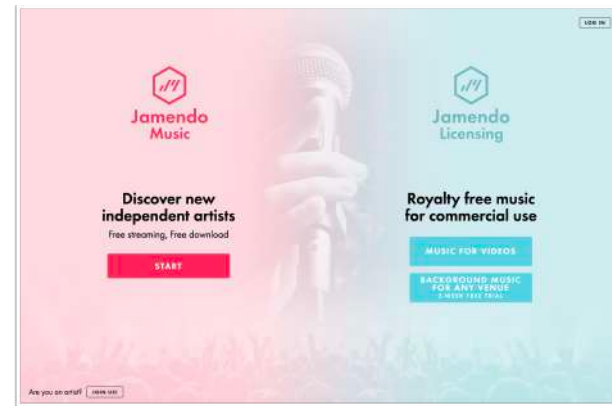
Font: sensacine.com

SESSIÓ 26

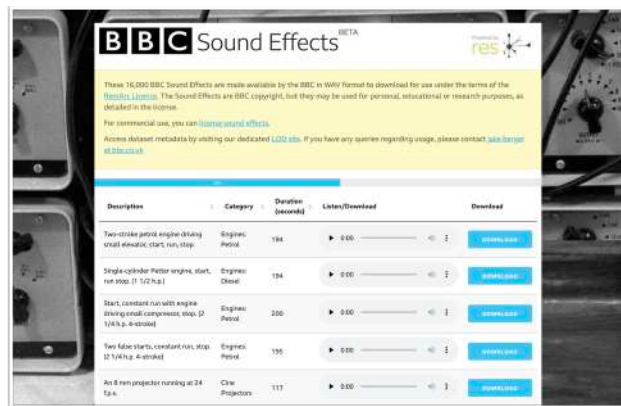
Bensound

SESSIÓ 31

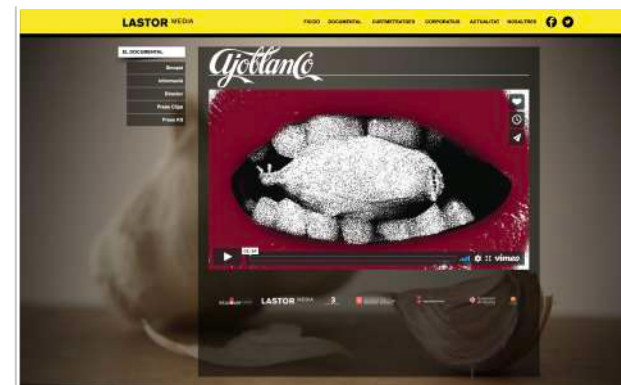
Jamendo

SESSIÓ 31

BBC Sound Effects

SESSIÓ 31

El kit de prensa

SESSIÓ 32

El documental 15 anys a Venus es preestrena a la Filmoteca de Catalunya el 24 de febrer

- **Aborda la precarietat de l'habitatge en un dels barris més estigmatitzats del país**
- **Després del passí hi haurà debat amb els responsables del film**
- **La primera preestrena va tenir lloc el passat 12 de febrer al Centre Cívic del Besòs**

BARCELONA 15 DE FEBRER

El proper **dimecres 24 de febrer es preestrenarà a la Filmoteca de Catalunya** el documental **15 anys a Venus**, realitzat pels fotògrafs Mariona Giner i Sergi Puigbar. Després del passí es realitzarà un debat amb la **presència dels seus responsables**. El llargmetratge, de 78 minuts de durada, **aprofundeix en la problemàtica de l'habitatge a la Mina**, una zona metropolitana profundament estigmatitzada tot i les inversions milionàries que s'hi han realitzat, especialment des de l'any 2000.

El treball **centra la seva atenció en el bloc del carrer Venus**, que el pla de transformació de la Mina preveu, a priori, endemocrar i realitzar els seus ocupants en altres habitatges de nova construcció. L'administració, però, demana als veïns que paguin un diferencial de 30.000 euros que no tots volen o poden assumir. Aleshores descarta derrobar l'edifici i decideix sortir els habitatges destinats a les famílies de Venus com a pisos de protecció social. Paral·lelament, obre un procés per adjudicar habitatges a persones en risc d'exclusió social. Molts d'aquests estan ubicats a l'edifici Venus. El conflicte està servit. El documental acompanya al llarg d'un any els veïns afectats per aquesta situació.

Entre les persones que apareixen a **15 anys a Venus** hi ha veïns com la Francisca Jiménez, de l'edifici Venus, o la Rosi i en Jose, que viuen en un pis subarrendat. El documental també dona veu a l'antropòleg expert en la Mina Giuseppe Arico, el president de l'Anxiu Històric del Camp de la Bota, Josep Monterre, i a representants institucionals com l'alcalde de Sant Adrià del Besòs, Joan Callau.

Exemple de convocatòria de premsa - sencera [aquí](#)

SESSIÓ 32

Pòster de preestrena

SESSIÓ 32

Fitxa tècnica

Títol: Sonita

Nacionalitat: Alemanya, Iran, Suïssa

Any: 2015

Durada: 90 minuts

Gènere: Documental

Direcció: Rokhsareh Ghaemmaghami

Producció executiva: Gerd Haag

Guió: Rokhsareh Ghaemmaghami

Fotografia: Behrouz Badroui, Ali Mohammad Ghasemi, Mohammad Haddadi, Arastoo Givi, Torben Bernard, Parviz Arefi, Ala Mohseni

Muntatge: Rune Schweitzer

So: Mohammad Salehi, Hadi Saed Mohkam, Ali Alavi

Música: Sonita Alizada, Sepandarmaz Elahi Shirazi, Moritz Denis, Guillaume Wuhmann

Sinopsi:

Sonita és una noia afganesa de 18 anys que ha entrat a l'Iran sense papers i es busca la vida als suburbis de Teheran, mentre lluita per fer realitat el seu somni: convertir-se en cantant de rap. Però la passió per la música xoca amb els plans de la seva mare que vol casar-la a canvi de diners. Fins i tot ja li ha posat preu a la núvia: 9000 dòlars.

A través de les seves cançons i vídeos de baix pressupost descobrim una artista carismàtica, decidida a parlar de la dura realitat que l'envolta amb una honestetat corprenedora. Com pot alliberar-se d'un entorn de repressió i viure la vida que desitja? L'èxit a YouTube del videoclip *Brides for Sale*, cançó inspirada en la seva lluita, obre una porta d'esperança per canviar el seu destí.

Un retrat fascinant d'una noia en explosió creativa que contrasta amb la manca de llibertat en la societat on li ha tocat viure.

Fitxa tècnica

SESSIÓ 32

1. Què has après (sobre la temàtica del documental, sobre el gènere de no-ficció)?

2. S'han complert les teves expectatives? Per què?

3. Què t'ha agradat més i què t'ha agradat menys?

4. En què voldries aprofundir?

5. Faries un altre documental? Per què? Sobre què?

6. En el pòstic facilitat pel professorat, escriu una paraula/frase sobre una cosa que hagi après gràcies al projecte o sobre el que més t'hagi agradat.

Avaluem el projecte!

SESSIÓ 32

Bon aprenentatge!

